

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry

Suchożebry, marzec 2026

Autorzy:

Bogusława Baran-Zgłobicka – kierownik zespołu

Jakub Skibiński

Spis treści

1. WSTĘP	5
1.2. Cel i zakres prognozy.....	5
1.3. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy.....	7
2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO GMINY SUCHOŻEBRY ORAZ JEGO POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI.....	9
2.1. Zakres planu ogólnego	9
2.2. Zakres Planu ogólnego gminy Suchożebry.....	10
3. STAN ŚRODOWISKA ORAZ POTENCJALNE JEGO ZMIANY W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTU PLANU	15
3.1. Charakterystyka środowiska przyrodniczego obszarów objętych Planem.....	15
3.1.2. Budowa geologiczna.....	17
3.1.3. Złoża surowców mineralnych	18
3.1.4. Rzeźba terenu	22
3.1.5. Klimat.....	23
3.1.6. Wody	24
3.1.7. Pokrywa glebowa.....	26
3.1.8. Szata roślinna	27
3.1.9. Lasy	27
3.1.10. Fauna	31
3.1.11. Chronione i rzadkie gatunki roślin i zwierząt.....	31
3.1.12. System ochrony przyrody.....	33
3.1.13. Walory krajobrazowe	42
3.1.14. Dziedzictwo kulturowe	44
3.2. Stan środowiska.....	49
3.2.1. Jakość powietrza atmosferycznego	49
3.2.2. Jakość wód powierzchniowych	53
3.2.3. Jakość wód podziemnych	54
3.2.4. Stan i zagrożenia pokrywy glebowej	54
3.2.5. Gospodarka odpadami.....	55
3.2.6. Jakość klimatu akustycznego.....	66
3.2.7. Poziom promieniowania elektromagnetycznego	68
3.2.8. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska.....	71
3.3. Przewidywane zmiany przy braku realizacji Planu.....	73

4. PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO PLANU DOTYCZĄCE OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY	75
5. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO PLANU	84
6. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO	97
6.1. Oddziaływanie na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru.....	99
6.2. Oddziaływanie na środowisko	99
6.3. Oddziaływanie na różnorodność biologiczną	100
6.4. Oddziaływanie na ludzi	100
6.5. Oddziaływanie na zwierzęta	101
6.6. Oddziaływanie na rośliny	101
6.7. Oddziaływanie na wodę	102
6.8. Oddziaływanie na powietrze.....	104
6.9. Oddziaływanie powierzchnię ziemi	104
6.10. Oddziaływanie na krajobraz	106
6.11. Oddziaływanie na klimat.....	107
6.12. Oddziaływanie na zasoby naturalne	108
6.14. Oddziaływanie na dobra materialne.....	109
7. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU	110
8. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKTOWANYM PLANIE	110
9. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO PLANU	111
10. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO.....	111
11. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	112
BIBLIOGRAFIA	115
SPIS TABEL.....	119
SPIS RYCIN	121

1. WSTĘP

1.1. Podstawa prawna

Podstawę prawną przygotowania prognozy oddziaływania na środowisko stanowi art. 46 pkt. 1 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 199/2008, poz. 1227, tekst jedn. Dz. U. 2024 poz. 1112). Prognoza oddziaływania na środowisko jest składową strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Przez strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko rozumie się, zgodnie z art. 3 ust. 1 pkt. 14 ww. ustawy, „postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko skutków realizacji polityki, strategii, planu, studium i programu, obejmujące w szczególności:

- a) uzgodnienie zakresu i stopnia szczegółowości informacji zawartych w prognozie oddziaływania na środowisko,
- b) sporządzenie prognozy oddziaływania na środowisko,
- c) uzyskanie wymaganych ustawą opinii,
- d) zapewnienie możliwości udziału społeczeństw a w postępowaniu”.

1.2. Cel i zakres prognozy

Celem opracowania **Prognozy oddziaływania na środowisko do projektu Planu ogólnego gminy Suchożebry** jest identyfikacja potencjalnych oddziaływań na środowisko, które mogą zaistnieć w wyniku realizacji celów i zadań zawartych w **Planie ogólnym gminy Suchożebry**. Zakres merytoryczny prognozy jest zgodny z *ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*. Określa go art. 51 ust. 2 ustawy (ust. 1-3), zgodnie z którym prognoza:

1. zawiera:

- a) informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami,
- b) informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- c) propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- d) informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- e) streszczenie sporządzone w języku niespecjalistycznym,
- f) oświadczenie autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – kierującego tym zespołem, o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2, stanowiące załącznik do prognozy,
- g) datę sporządzenia prognozy, imię, nazwisko i podpis autora, a w przypadku gdy wykonawcą prognozy jest zespół autorów – imię, nazwisko i podpis kierującego tym zespołem oraz imiona, nazwiska i podpisy członków zespołu autorów;

2. określa, analizuje i ocenia:

a) istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,

b) stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,

c) istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów podlegających ochronie na podstawie *ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody*,

d) cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,

e) przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne, na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na:

- różnorodność biologiczną,
- ludzi,
- zwierzęta,
- rośliny,
- wodę,
- powietrze,
- powierzchnię ziemi,
- krajobraz,
- klimat,
- zasoby naturalne,
- zabytki,
- dobra materialne,
- z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy;

3. przedstawia:

a) rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,

b) biorąc pod uwagę cele i geograficzny zasięg dokumentu oraz cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru – rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy.

Ustawa ustala (art. 52 ust. 1), że informacje zawarte w prognozie oddziaływania na środowisko, o których mowa w art. 51 ust. 2, powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu

w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem. Jednocześnie (art. 52 ust. 2) w prognozie oddziaływania na środowisko, o której mowa w art. 51 ust. 1, uwzględnia się informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania.

1.3. Informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry realizowana była równolegle z opracowywaniem samego projektu **Planu**. Podstawę metodyczną opracowania dokumentu **Prognozy** stanowiły przepisy ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. 199/2008, poz. 1227, tekst jedn. Dz. U. 2024 poz. 1112). Wykorzystano również literaturę metodyczną odnoszącą się do sporządzania prognoz oddziaływania na środowisko oraz komentarze prawne dotyczące tej problematyki (Kistowski 2002, 2005; Kistowski, Pchalek 2009; Pchalek, Behnke 2009; Pchalek 2010; Nowak 2014). Prace wstępne nad **Prognozą** obejmowały analizę obowiązujących przepisów prawnych oraz dokumentów strategicznych i planistycznych poziomu krajowego, wojewódzkiego i powiatowego, w których określono cele związane z szeroko rozumianą gospodarką przestrzenną i ochroną środowiska przyrodniczego. Przeprowadzono kwerendę materiałów oraz dokumentów niepublikowanych i publikowanych. Na potrzeby oceny stanu aktualnego środowiska wykorzystano dane statystyczne z Banku Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego za rok 2024 oraz w zakresie przedstawienia tendencji zmian uwzględniono dane dla kilkuletniego okresu (dostępne w BDL GUS). Dla zobrazowania szerszego tła charakterystyki poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego oraz ich stanu korzystano z raportów o stanie środowiska i danych monitoringowych publikowanych przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Warszawie. Część danych dotyczących zmian stanu środowiska zwykle nie jest podawana w układzie gminnym, ale zostały one wykorzystane do przedstawienia trendów zmian (szczegółowy wykaz źródeł informacji znajduje w zestawieniu na końcu opracowania). Część diagnostyczna **Prognozy** opiera się na **Opracowaniu ekofizjograficznym podstawowym gminy Suchożebry** (2025).

Następnie dokonano diagnozy uwarunkowań i stanu środowiska gminy oraz jej najbliższego sąsiedztwa, zidentyfikowano najważniejsze problemy „środowiskowe” z rozpatrzeniem istotnych uwarunkowań dla planowania przestrzennego w gminie, ze szczególnym uwzględnieniem ich zakresu w planie ogólnym. Ocena stanu środowiska w ramach poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego dokonana została w ujęciu funkcjonalnym: przyczynowo-skutkowym z identyfikacją głównych oddziaływań na wyróżnione obszary i ich problemy. Ponadto w **Prognozie** dokonano analizy i oceny ustaleń projektu dokumentu oraz skutków realizacji funkcji wyznaczonych w ramach projektu **Planu** dla środowiska przyrodniczego, z uwzględnieniem wpływu na jego podstawowe elementy, podatności komponentów na negatywne oddziaływania w przypadku poszczególnych stref. Prognozę oddziaływania na środowisko sporządzono przy zastosowaniu metody indukcyjno-opisowej, polegającej na charakterystyce istniejących zasobów środowiska oraz łączeniu w całość posiadanych informacji o dotychczasowych mechanizmach funkcjonowania środowiska i wskazaniu, jakie

potencjalne skutki mogą wystąpić w środowisku w wyniku realizacji ustaleń projektu **Planu**. Posłużono się również metodą porównawczą, wykorzystując wiedzę o funkcjonowaniu środowiska jako całości. Skonfrontowano zaproponowane rozwiązania programowe z istniejącymi uwarunkowaniami środowiskowymi. Prognozę oddziaływania na środowisko przedstawiono w zakresie, jaki umożliwia stopień dostępnej informacji o środowisku oraz w tym kontekście – stopień ogólności ustaleń projektu planu ogólnego gminy. Prognoza ma jedynie charakter jakościowy. Do oceny oddziaływania zapisów projektu **Planu** zastosowano jakościową analizę macierzową, gdyż obecny stan wiedzy i dostępne narzędzia pozwalają na zastosowanie zaawansowanych analiz ilościowych.

Ocenę oddziaływania na środowisko przeprowadzono według następującego schematu:

1. określenie zagadnień oceny oddziaływania na środowisko,
2. identyfikacja stanu elementów środowiska, potencjalnie wrażliwych na zmiany w wyniku realizacji projektu **Planu**,
3. identyfikacja kierunków działań, które mogą wpłynąć na stan środowiska,
4. sporządzenie matrycy logicznej skutków oddziaływań na środowisko ustaleń projektu **Planu** w podziale na przewidywane znaczące oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne w wydzielonych strefach funkcjonalnych,
5. sporządzenie ogólnej matrycy przedstawiającej ocenę sumaryczną wpływu **Planu** na środowisko przyrodnicze uwzględniające siłę, sposób i czas oddziaływania skondensowanej postaci w rozbiciu na poszczególne jego komponenty.

Przystawiono problemy ochrony środowiska istotne z punktu realizacji **Planu**. Zgodnie z wymogami ustosunkowano się do konieczności przedstawienia rozwiązań alternatywnych oraz do prawdopodobieństwa wystąpienia oddziaływań transgranicznych.

2. INFORMACJE O ZAWARTOŚCI, GŁÓWNYCH CELACH PROJEKTU PLANU OGÓLNEGO GMINY SUCHOŻEBRY ORAZ JEGO POWIĄZANIA Z INNYMI DOKUMENTAMI

2.1. Zakres planu ogólnego

Plan ogólny gminy (POG) to obowiązkowy, nowy akt prawa miejscowego, który miał być przyjęty w każdej gminie do końca 2025 r., a po nowelizacji ustawy (Dz. U. z 2025 r. poz. 527) do 30 czerwca 2026 r., następnie przesunięte tego terminu ustalono zgodnie z kolejną nowelizacją do 31 sierpnia 2026 r., ma zastąpić studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego. Stanowi obecnie podstawowy dokument określający politykę przestrzenną gminy oraz jej sposób zagospodarowania. Wydziela strefy planistyczne i ustala standardy urbanistyczne dla całego obszaru (z wyłączeniem terenów zamkniętych), wiążąc miejscowe plany (MPZP) i decyzje o warunkach zabudowy.

W ustaleniach planu ogólnego określa się, uwzględniając rozwój przestrzenny gminy, w szczególności (art. 13b):

1. politykę przestrzenną gminy, określoną w strategii rozwoju gminy lub strategii rozwoju ponadlokalnego,
2. ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa
3. znajdujące się na obszarze gminy:
 - a. formy ochrony przyrody i ich otuliny,
 - b. obszary szczególnego zagrożenia powodzią, wały przeciwpowodziowe i pasy o szerokości 50 m od stopy wału,
 - c. obszary gruntów zmeliorowanych,
 - d. tereny, na których występują ruchy masowe oraz zagrożone tymi ruchami,
 - e. strefy ochronne ujęć wody,
 - f. obszary ochronne zbiorników wód śródlądowych,
 - g. tereny górnicze i obszary górnicze wraz z filarami ochronnymi,
 - h. udokumentowane złoża kopalin, kompleksy podziemnego składowania dwutlenku węgla i podziemne bezzbiornikowe magazyny substancji,
 - i. obszary uzdrowisk oraz obszary ochrony uzdrowiskowej,
 - j. zabytki objęte niektórymi formami ochrony (wskazanych w ustawie o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami) lub ujęte w wojewódzkiej albo gminnej ewidencji zabytków oraz dobra kultury współczesnej,
 - k. obszary pomników zagłady i ich strefy ochronne,
 - l. tereny zamknięte i ich strefy ochronne,
 - m. obszary ograniczonego użytkowania,
 - n. obszary wymagające przekształceń, rehabilitacji, rekultywacji lub remediacji,

- o. zdegradowane i obszary rewitalizacji,
 - p. obszary ciche w aglomeracji i poza aglomeracją,
 - q. rolne stanowiące użytki rolne klas I–III oraz grunty leśne,
 - r. zakłady o zwiększonym i dużym ryzyku wystąpienia poważnej awarii przemysłowej,
 - s. obszary pasa nadbrzeżnego, w tym w szczególności pasa technicznego;
4. rozmieszczenie istniejących i planowanych obiektów infrastruktury społecznej, transportowej i technicznej wraz z obowiązującymi dla nich ograniczeniami w zagospodarowaniu;
5. rekomendacje i wnioski zawarte w audycie krajobrazowym oraz krajobrazy priorytetowe;
6. opracowanie ekofizjograficzne w zakresie wymagań, o których mowa w ustawie Prawo ochrony środowiska;
7. zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w gminie.

Obszar objęty planem ogólnym dzieli się w sposób rozłączny na strefy planistyczne (art. 13c.1), a w wyniku tego podziału dopuszcza się wyznaczenie następujących stref (art. 13c.2):

- 1. strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną,
- 2. strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną,
- 3. strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową,
- 4. strefa usługowa,
- 5. strefa handlu wielkopowierzchniowego,
- 6. strefa gospodarcza,
- 7. strefa produkcji rolniczej,
- 8. strefa infrastrukturalna,
- 9. strefa zieleni i rekreacji,
- 10. strefa cmentarzy,
- 11. strefa górnictwa,
- 12. strefa otwarta,
- 13. strefa komunikacyjna.

2.2. Zakres Planu ogólnego gminy Suchożebry

Plan ogólny gminy Suchożebry określa politykę przestrzenną gminy oraz jej sposób zagospodarowania. Ustala strefy planistyczne, wskazuje ich profil podstawowy i dodatkowy oraz określa wskaźniki zabudowy. Wyznaczenie stref planistycznych

umożliwia zarządzanie przestrzenią gminy w sposób zrównoważony, odpowiadając na potrzeby mieszkańców oraz potencjał gospodarczy poszczególnych obszarów.

Ustalenia **Planu** uwzględniają uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy wynikające m.in. z ustaleń planu zagospodarowania województwa, obszarów chronionych, rozmieszczenia istniejących i planowanych obiektów infrastruktury społecznej, transportowej i technicznej, rekomendacji i wniosków zawartych w audycie krajobrazowym (nie ma krajobrazów priorytetowych). Wyznaczając strefy planistyczne bierze pod uwagę obszary objęte obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz obszary uzupełnienia zabudowy w ramach istniejącej zabudowy. **Plan** wyznacza strefy planistyczne, ich profil funkcjonalny oraz wskaźniki zagospodarowania terenu (tab. 1). W planie ogólnym gminy Suchożebry nie ustala się obszaru zabudowy śródmiejskiej oraz gminnych standardów dostępności infrastruktury społecznej.

W **Planie** wydzielono następują strefy planistyczne:

- 2 strefy wielofunkcyjne z zabudową mieszkaniową wielorodzinną dla istniejącej zabudowy wielorodzinnej,
- 205 stref wielofunkcyjnych z zabudową mieszkaniową jednorodzinną dla istniejącej zabudowy jednorodzinnej, wśród której zlokalizowane są także usługi, komunikacja, zieleń urządzona czy infrastruktura techniczna,
- 198 stref wielofunkcyjnych z zabudową zagrodową dla istniejącej zabudowy zagrodowej, wśród której zlokalizowane są także usługi, komunikacja, zieleń urządzona czy infrastruktura techniczna,
- 21 stref usługowych dla istniejących oraz planowanych obiektów usługowych,
- 12 stref gospodarczych dla istniejących bądź planowanych obszarów produkcji,
- 35 stref produkcji rolniczej związanych z istniejącymi obiektami w gospodarstwach rolnych oraz w sąsiedztwie istniejącej zabudowy zagrodowej w celu umożliwienia rozwoju gospodarstw rolnych,
- 4 strefy infrastruktury związane z występowaniem na obszarze gminy obiektów infrastruktury technicznej m.in. składowiska odpadów,
- 5 stref zieleni i rekreacji dla istniejących i planowanych stref rekreacyjnych,
- 4 stref cmentarzy dla istniejących miejsc pochówku,
- 5 stref górnictwa dla obszarów występujących na terenie gminy złóż,
- 25 stref otwartych dla obszarów rolnych i leśnych,
- 12 stref komunikacyjnych wyznaczonych dla ważniejszych dróg w gminie.

Nie ma w granicach gminy strefy handlu wielkopowierzchniowego. Natomiast wyznaczono 160 obszarów uzupełnienia zabudowy o łącznej powierzchni 2768 832,22 m².

Strefy planistyczne określone w **Planie ogólnym** są zgodne z potrzebami rozwojowymi gminy, które bardzo ogólnie mają nakreślone podstawy w modelu funkcjonalno-przestrzennym ze Strategii rozwoju gminy Suchożebry na lata 2023-2030

(2023). Oznacza to, że w wydzielonych strefach gminy dominują funkcje, wynikające z uwarunkowań, istniejącego zagospodarowania oraz potencjalnych kierunków i potrzeb rozwoju przestrzennego gminy. **Plan ogólny gminy** odzwierciedla aktualny stan zagospodarowania i przewiduje zmiany, które powinny nastąpić w przyszłości. Taka prognoza obejmuje m.in. potrzeby rozwoju rolniczej przestrzeni produkcyjnej, rozwój infrastruktury komunikacyjnej, nowe inwestycje w budownictwo mieszkaniowe, jak również zachowanie walorów krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego oraz wymogów ochrony przyrody i innych zasobów środowiska przyrodniczego.

Projekt **Planu ogólnego** sporządzono w formie zbioru danych przestrzennych, które obejmują: lokalizację przestrzenną obszaru objętego planem ogólnym w postaci wektorowej, atrybuty zawierające informacje o planie, lokalizację przestrzenną stref planistycznych i obszaru uzupełnienia zabudowy, atrybuty zawierające informacje o powyższych obiektach przestrzennych. Wraz z projektem **Planu** sporządzono obszerne **Uzasadnienie planu ogólnego gminy Suchożebry** składające się z części tekstowej i graficznej. Część tekstowa uzasadnienia zawiera wyjaśnienia zakresu i przyczyn dokonanych ustaleń oraz sposobu uwzględnienia uwarunkowań rozwoju przestrzennego gminy. Część graficzną uzasadnienia planu ogólnego stanowi prezentacja graficzna: danych przestrzennych, granic działek ewidencyjnych i obiektów przestrzennych, stanowiących uwarunkowania rozwoju przestrzennego gminy.

Część graficzną **Uzasadnienia planu ogólnego** sporządzono w postaci elektronicznej. Celem uzasadnienia w szczególności jest umożliwienie konsultacji społecznych nad projektem **Planu ogólnego**.

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry

Tab. 1. Gminny katalog stref planistycznych

NR	SYMBOL	NAZWA	PROFIL PODSTAWOWY	PROFIL DODATKOWY	MAKS. NADZIEMNA INTENSYWNOŚĆ ZABUDOWY	MAKS. UDZIAŁ POW. ZABUDOWY	MAKS. WYSOKOŚĆ ZABUDOWY	MIN UDZIAŁ POW. BIOLOGICZNIE CZYNNEJ
od 1 do 4	SC	strefa cmentarzy	teren cmentarza, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej		0	0	0	30
od 1 do 5	SG	strefa górnictwa	teren górnictwa i wydobywania, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren zieleni naturalnej, teren lasu, teren wód	0	0	0	95
1	SI	strefa infrastrukturalna	teren infrastruktury technicznej, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych	Teren usług, teren produkcji			30	30
od 2 do 4	SI	strefa infrastrukturalna	teren infrastruktury technicznej, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych				30	30
od 1 do 205	SJ	strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową jednorodzinną	teren zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej, teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren zabudowy letniskowej lub rekreacji indywidualnej, teren zabudowy letniskowej lub rekreacji indywidualnej	0,3	30	11	50
od 1 do 12	SK	strefa komunikacyjna	teren autostrady, teren drogi ekspresowej, teren drogi głównej ruchu przyspieszonego, teren drogi głównej, teren komunikacji kolejowej i szynowej, teren komunikacji kolei linowej, teren komunikacji wodnej, teren komunikacji lotniczej, teren obsługi komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren drogi zbiorczej				
2	SK	strefa komunikacyjna	teren autostrady, teren drogi ekspresowej, teren drogi głównej ruchu przyspieszonego, teren drogi głównej, teren komunikacji kolejowej i szynowej, teren komunikacji kolei linowej, teren komunikacji wodnej, teren komunikacji lotniczej, teren obsługi komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren drogi zbiorczej				
od 1 do 5	SN	strefa zieleni i rekreacji	teren zieleni urządzonej, teren plaży, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren usług sportu i rekreacji, teren usług kultury i rozrywki, teren usług handlu detalicznego, teren usług gastronomii, teren usług turystyki, teren usług nauki, teren usług edukacji, teren usług zdrowia i pomocy społecznej	0,3	30	11	50

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry

od 1 do 19	SO	strefa otwarta	teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej		0	0	0	95
od 20 do 25	SO	strefa otwarta	teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren lasu, teren zieleni naturalnej, teren wód, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren zieleni urządzonej	0	0	0	95
od 1 do 11	SP	strefa gospodarcza	teren produkcji, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren usług	1	50	30	20
12	SP	strefa gospodarcza	teren produkcji, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren usług	1,5	60	40	20
1, 2, 4-7, 10-12, 14-35	SR	strefa produkcji rolniczej	teren produkcji w gospodarstwach rolnych, teren wielkotowarowej produkcji rolnej, teren akwakultury i obsługi rybactwa, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren elektrowni słonecznej, teren zieleni naturalnej, teren lasu, teren wód	0,4	40	15	40
3, 8, 9, 13	SR	strefa produkcji rolniczej	teren produkcji w gospodarstwach rolnych, teren wielkotowarowej produkcji rolnej, teren akwakultury i obsługi rybactwa, teren komunikacji, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren rolnictwa z zakazem zabudowy, teren zieleni naturalnej, teren lasu, teren wód	0,4	40	15	40
od 1 do 3	SU	strefa usługowa	teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej		0,3	30	11	50
od 5 do 21	SU	strefa usługowa	teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren składów i magazynów	0,5	50	15	30
1 i 2	SW	strefa wielofunkcyjna z zabudową mieszkaniową wielorodzinną	teren zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej, teren usług, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej		0,8	50	15	30
od 1 do 193	SZ	strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową	teren zabudowy zagrodowej, teren produkcji w gospodarstwach rolnych, teren akwakultury i obsługi rybactwa, teren komunikacji, teren zieleni urządzonej, teren ogrodów działkowych, teren infrastruktury technicznej	teren usług	0,6	40	15	30

Źródło: Uzasadnienie Planu ogólnego gminy Suchożebry, 2026.

3. STAN ŚRODOWISKA ORAZ POTENCJALNE JEGO ZMIANY W PRZYPADKU BRAKU REALIZACJI PROJEKTU PLANU

3.1. Charakterystyka środowiska przyrodniczego obszarów objętych Planem

3.1.1. Położenie

W podziale administracyjnym kraju gmina wiejska Suchożebry leży we wschodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie siedleckim (w odległości 15 km od miasta Siedlce, 100 km od Warszawy). Wcześniej, w latach 1975-1998 znajdowała się w ówczesnym województwie siedleckim. Zajmuje ona powierzchnię 100,7 km², co stanowi 0,28% powierzchni województwa mazowieckiego i 6,28% powierzchni powiatu siedleckiego (ryc. 1).

Ryc. 1. Położenie gminy Suchożebry

Źródło: opracowanie własne

Graniczy z gminami powiatu siedleckiego (ryc. 2): od wschodu – Repki, od południowego wschodu – Mordy, od południa – Siedlce (wiejska), od zachodu – Mokobody oraz od północy z gminą z powiatu sokołowskiego – Bielany. Siedzibą gminy, jej ośrodkiem administracyjnym, jest miejscowość Suchożebry.

Ryc. 2. Położenie gminy Suchożebry w powiecie siedleckim

Źródło opracowanie własne

Gmina składa się z 18 sołectw: Borki Siedleckie, Brzozów, Kopcie, Kownaciska, Krynica, Krześlin, Krześlinek, Nakory, Podnieśno, Przygody, Sosna-Kicki, Sosna-Korabie, Sosna-Kozółki, Sosna-Trojanki, Stany Duże, Stany Małe, Suchożebry, Wola Suchożębska. Największą miejscowością jest Wola Suchożębska (<https://suchozebry.pl/gmina/solectwa/>).

Gmina Suchożebry położona jest w podziale fizycznogeograficznym Polski (Kondracki 1988, Solon i in. 2018) w makroregionie Nizina Południowopodlaska (318.9) w obrębie mezoregionu – Wysoczyzna Siedlecka (318.94). Nizina Południowopodlaska stanowi najdalej na wschód wysunięty makroregion podprovincji Niziny Środkowoeuropejskie, która jest częścią prowincji Niż Środkowoeuropejski, a ta megaregionu Pozaalpejska Europa Środkowa. W jej granicach na geologiczne utwory powierzchniowe składają się zróżnicowane polodowcowe osady czwartorzędowe.

Suchożebry są gminą typowo rolniczą o dobrych warunkach do produkcji rolniczej i średnim poziomie rozwoju rolnictwa. Leży stosunkowo daleko od Warszawy (100 km). Przez zachodnią część gminy w kierunku N-S biegnie ważny szlak komunikacyjny – droga krajowa nr 63. Na jej obszarze zachodzą i stopniowo będą pogłębiać się negatywne zjawiska demograficzne. Obecnie występuje tutaj ujemny przyrost naturalny, z czasem będzie wzrastał udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Mimo występowania powiązań funkcjonalno-przestrzennych, gmina nie należy do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Siedlce, co trzeba uznać za czynnik ograniczający procesy

rozwojowe (<https://siedlce.pl/informacje/strategia-rozwoju-ponadlokalnego-gmin-miejskiego-obszaru-funkcjonalnego-miasta-siedlce-2022-2030/>). Jej obszar podlega coraz bardziej procesom suburbanizacyjnym. Nie funkcjonują tutaj większe zakłady produkcyjne, które stanowiłyby źródło poważnych emisji zanieczyszczeń do środowiska przyrodniczego. Potencjałem są walory przyrodnicze i krajobrazowe, które stwarzają dogodne warunki dla rozwoju wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców Siedlec.

3.1.2. Budowa geologiczna

Na terenie gminy Suchożebry badania geologiczne prowadzone były w ramach opracowywania Szczegółowej Mapy Geologicznej Polski (arkusze: Siedlce Północ i Mokobody) przez Państwowy Instytut Geologiczny – PIB. Obszar leży w południowo-zachodniej części platformy wschodnioeuropejskiej, która jest fragmentem prekambryjskiej struktury tektonicznej. Na niej znajduje się pokrywa osadowa, obejmująca utwory skalne wieku od najmłodszego proterozoiku do karbonu, z licznymi lukami stratygraficznymi, które są efektem zachodzących procesów denudacji. Obszar położony jest w obrębie obniżenia podlaskiego, jednej z dwóch jednostek tektonicznych uformowanych w orogenezie waryscyjskiej. Jest ono oddzielone, od drugiej tj. od zrębu łukowskiego strefą uskokową Łosic. W rejonie Siedlec znajduje się fragment uskoku przesuwczego Sitna. Profil geologiczny obejmuje granity prekambryjskie, piaskowce kambru, iłowce i łupki ordowiku, anhydryty i dolomity permu, piaskowce, iłowce i wapienie triasu, wapienie jury, margle wapienie margliste oraz piaskowce kredy. Tektoniczna jednostka alpejska ma także charakter platformowy, stanowi ją płaska monoklina o nachyleniu 1-3° na południowy zachód. Rzeźba podczwartorzędowa stanowi efekt działania procesów tektonicznych. Najistotniejszym jej elementem jest kopalna dolina w okolicach Siedlec, która ma założenia tektoniczne – strefa uskoku Sitna. Osady eoceńsko-oligocieńskie obejmują zielone piaski i mułki kwarcowo-glaukonitowe, szarobrunatne piaski drobnoziarniste z domieszką substancji węglistej i przewarstwieniami mułków. Neogen tworzą osady facji głębokiego zbiornika jeziornego – ły, mułki i piaskowce kwarcowe węglem brunatnym i piaski węgliste.

Na terenie gminy Suchożebry powierzchniowe utwory geologiczne przede wszystkim reprezentują osady glacialne, które zalegają zwarta pokrywą o zmiennej miąższości. Są to gliny zwałowe i osady wodnolodowcowe zlodowacenia Warty. Obszar wyróżnia zróżnicowana powierzchnia, która ma charakter w wysoczyzny morenowej płaskiej i wysoczyzny morenowej falistej, ukształtowanych podczas zlodowacenia Warty. W niektórych fragmentach wysoczyzna opada ku dolinom powierzchniami długich stoków, które rozcinają zróżnicowane formy dolinne. Natomiast tylko niewielkie powierzchnie pokryte są osadami deluwialnymi. Cechą charakterystyczną są liczne niecki wytopiskowe, które powstały w trakcie deglacjacji arealnej. Niewielkie powierzchnie zajmują równiny wytopiskowe. Licznie występują również formy wodnolodowcowe. Mozaiko rozmieszczone są płaskie powierzchnie równiny sandrowych i wodnolodowcowe, które powstały w wyniku działalności wód roztopowych w fazie zaniku lądolodu. W południowo-wschodniej części znajdują się pojedyncze tarasy kemowe (obszar intensywnej eksploatacji) i pagóry kemowe. Dodatkowo jest jeszcze kilka, rozrzuconych po całym obszarze. Na północ od miejscowości Borki Siedleckie ciągnie się łuk moren martwego lodu. Charakterystyczne są również równiny erozyjne i erozyjno-akumulacyjne wód roztopowych, w obrębie niektórych wykształciły się równiny piasków przewianych i wydmy.

Dolina rzeki Liwiec wykorzystuje szereg obniżeń wytopiskowych nawet o szerokości do 1 km. Nie ma typowych cech, nie wykształciły się tarasy i podcięcia erozyjne. Na wysokości Siedlec w dnie doliny Liwca występują starorzecza, które powstały po odcięciu meandrów. W holocenie miało miejsce cykliczne powtarzanie procesów erozji i akumulacji rzecznej. W dnie doliny rzecznej wykształciły się torfowiska niskie. Dodatkowo równiny torfowiskowe znajdują się w obszarach niecek powytopiskowych.

Utwory geologiczne, rodzaj i stan gruntów, rzeźba terenu, głębokość występowania wód gruntowych i procesy geodynamiczne determinują warunki podłoża budowlanego. Jego przestrzenne rozmieszczenie charakteryzuje się:

a) w obrębie tworów plejstoceniowych:

- na większości obszaru, na prawie płaskiej powierzchni terenu gminy, w obrębie wysoczyzny morenowej znajdują się gliny, piaski, żwiry oraz mułki i ropy, które mają genezę morenową, zastoiskową i wodnolodowcową. Obejmują utwory zwarte i twardeplastyczne, które stanowią grunty nośne;
- w niższych partiach terenu w sąsiedztwie dolin i obniżeń terenu, stosunkowo na niewielkich powierzchniach znajdują się piaski i mułki oraz piaski pylaste, które mają genezę rzeczno i wodnolodowcową. Są to przeważnie piaski drobne lub pylaste średniozagęszczone, które stanowią grunty nośne;
- w sąsiedztwie miejscowości Borki Siedleckie i na południe od Woli Suchożebrowskiej fragmentarycznie znajdują się piaski, żwiry i gliny o genezie czołowo-morenowej. Są to przeważnie piaski średnie z udziałem frakcji pylastej lub pospółki średniozagęszczonej, które stanowią grunty nośne;

b) utwory holoceniowe:

- w dnach dolin rzek Liwiec, Sosienka i Stara Rzeka oraz dolin pozostałych, mniejszych cieków, zagłębień bezodpływowych znajdują się utwory aluwialne w postaci namułków i piasków. Są to utwory słabonośne, które nie nadają się do bezpośredniego posadowienia budynków;
- w dolinach rzek występują także torfy zwykle o miąższości ponad 1 m, które są utworami bagiennymi i ze względu na swoje cechy są gruntami nienośnymi, które nie nadają się do bezpośredniego posadowienia budynków.

3.1.3. Złoża surowców mineralnych

W Systemie Gospodarki i Ochrony Bogactw Mineralnych Polski – MIDAS Państwowego Instytutu Geologicznego – PIB (1.03.2024 r.) wykazano w gminie Suchożebry złoża piasków i żwirów (tab. 2) oraz obszary górnicze (tab. 3) (ryc. 3).

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry

Tab. 2. Złoże kopalin w gminie Suchożebry

Lp.	Nazwa złoża	Kopalina główna	Stan zagospodarowania kopaliny głównej	Opis położenia	Użytkownicy aktywni	Lata wydobycia kopaliny głównej
1.	Przygody	PB	[Z] eksploatacja złoża zaniechana	Przygody dz.800, 802-807,895,922,923,Borki Siedl. 295-306	Solbet sp. z o.o.	2013
2.	Wola Suchożebrska	PB	[M] złożo skreślone z bilansu zasobów	Wola Suchożebrska, Kopcie, Chodów	-	1992-2014
3.	Wola Suchożebrska	KN	[R] złożo rozpoznane szczegółowo	Wola Suchożebrska	-	-
4.	Wola Suchożebrska I	KN	[Z] eksploatacja złoża zaniechana	Wola Suchożebrska	-	-
5.	Wola Suchożebrska I	PB	[M] złożo skreślone z bilansu zasobów	Wola Suchożebrska dz.1588/1	-	-
6.	Wola Suchożebrska II	KN	[T] złożo eksploatowane okresowo	Wola Suchożebrska	Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych Sp. z o.o.	1992 – 2022
7.	Wola Suchożebrska III	KN	[T] złożo eksploatowane okresowo	Wola Suchożebrska, dz. 1826, 901/1, 901/2	Trans-Żwir sp. j. J. K. Lewczuk	1993 – 2021
8.	Wola Suchożebrska IV	KN	[R] złożo rozpoznane szczegółowo	Wola Suchożebrska dz. nr 831	-	-
9.	Wola Suchożebrska IX	KN	[E] złożo zagospodarowane	Wola Suchożebrska dz. 837 i 838 oraz 835 i 836 (dod 2)	Wiesław Chibowski PHU "Węglobud"	1997 – 2024
10.	Wola Suchożebrska V	KN	[Z] eksploatacja złoża zaniechana	Wola Suchożebrska dz. 846/1, 846/3, 847/1	-	1996 – 2008
11.	Wola Suchożebrska VI	KN	[Z] eksploatacja złoża zaniechana	Wola Suchożebrska dz. 1810, 848, 849/1-2, 850, 851	-	1997 – 1998
12.	Wola Suchożebrska VII	KN	[M] złożo skreślone z bilansu zasobów	Wola Suchożebrska	-	1998 – 2006
13.	Wola Suchożebrska VIII	KN	[Z] eksploatacja złoża zaniechana	-	-	1996 – 1997
14.	Wola Suchożebrska X	KN	[Z] eksploatacja złoża zaniechana	-	-	1997 – 2005
15.	Wola Suchożebrska XIII	KN	[E] złożo zagospodarowane	Wola Suchożebrska dz. 890 – 897	P. Jan Chromiński F.H.U. MAGNUM	2005 – 2023
16.	Wola Suchożebrska XIV	KN	[Z] eksploatacja złoża zaniechana	Wola Suchożebrska dz. 1811	-	2009 – 2020
17.	Wola Suchożebrska XIX	KN	[R] złożo rozpoznane szczegółowo	-	-	-
18.	Wola Suchożebrska XV-1	KN	[M] złożo skreślone z bilansu zasobów	Wola Suchożebrska dz.898, 899 i 900	-	2004 – 2013
19.	Wola Suchożebrska XVI	KN	[M] złożo skreślone z bilansu zasobów	Wola Suchożebrska 163-6	-	2015 – 2021

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry

20.	Wola Suchożebrska XVII	KN	[T] złoża eksploatowane okresowo	Wola Suchożebrska d.824,825,828	Usługi Transportowe Protasiuk Stanisław, Protasiuk Celina	2010 – 2018
21.	Wola Suchożebrska XVIII	KN	[E] złoża zagospodarowane	Wola Suchożebrska dz.920-924	Trans-Żwir sp. j. J. K. Lewczuk	2011 – 2023
22.	Wola Suchożebrska XX	KN	[E] złoża zagospodarowane	Wola Suchożebrska dz. 914-920	Trans-Żwir sp. j. J. K. Lewczuk	2023
23.	Wola Suchożebrska XXI	KN	[E] złoża zagospodarowane	-	Zakład Usług Transportowych Kazimierz Książkowski	2014 - 2023
24.	Wola Suchożebrska XXII	KN	[M] złoża skreślone z bilansu zasobów	Wola Suchożebrska dz. 114, 115/1-4	-	2018 - 2023
25.	Wola Suchożebrska XXIII	KN	[E] złoża zagospodarowane	Wola Suchożebrska dz. 816 i 819	Zakład Usług Transportowych Kazimierz Książkowski	2021 - 2023

Źródło: wg <https://midas-app.pgi.gov.pl/ords/r/public/midas/zl-wyszukiwanie?clear=100,101>

PB - piaski kwarcowe d/p betonów komórkowych, KN - piaski i żwiry; stan zasobów kopalin 31.12.2024 r.

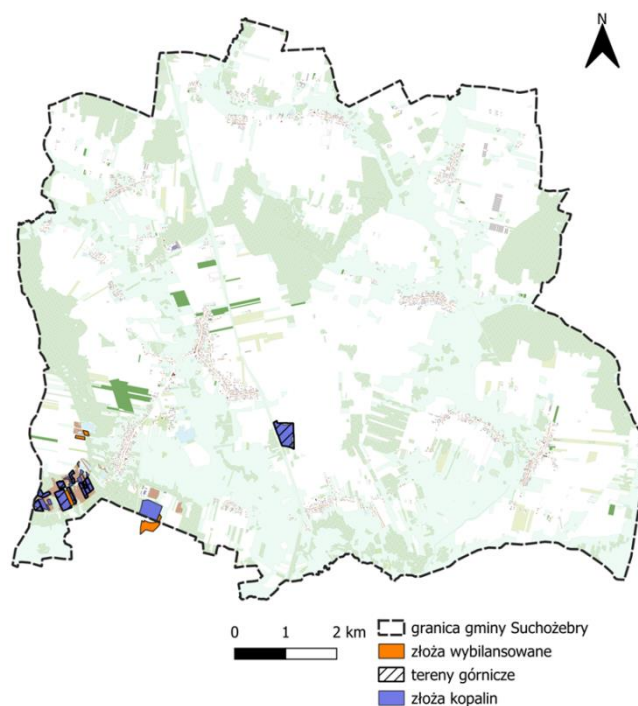
Tab. 3. Obszary górnicze w gminie Suchożebry

Lp.	Nazw obszaru górniczego	Nr w rejestrze	Status	Data wyznaczenia	Położenie	Złoża	Teren górniczy
1.	Wola Suchożebrska XXIII	10-7/14/1513	Aktualny	2021-07-23	Wola Suchożebrska, dz. 816, 819	Wola Suchożebrska XXIII KN 19694	Wola Suchożebrska XXIII [10-7/14/1513]
2.	Wola Suchożebrska IX	XXXV/1/8	zniesiony [2006-11-21]	1996-03-01	Wola Suchożebrska, dz. 837, 838	Wola Suchożebrska IX KN 6924	Wola Suchożebrska IX [XXXV/1/8]
3.	Wola Suchożebrska XIV	10-7/5/391	zniesiony [2020-10-31]	2005-11-02	Wola Suchożebrska, dz. 1811	Wola Suchożebrska XIV KN 10169	Wola Suchożebrska XIV [10-7/5/391]
4.	Wola Suchożebrska X	XXXV/1/9	zniesiony [2006-11-30]	1996-05-21	Wola Suchożebrska, dz. 881/1, 881/2	Wola Suchożebrska X KN 6925	Wola Suchożebrska X [XXXV/1/9]
5.	Wola Suchożebrska XV-1	10-7/4/317a	zniesiony [2019-05-31]	2009-01-15	Wola Suchożebrska, dz. 898, 899, 900	Wola Suchożebrska XV-1 KN 9720	Wola Suchożebrska XV-1 [10-7/4/317a]
6.	Wola Suchożebrska III	10-7/6/414	aktualny	2006-04-18	Wola Suchożebrska, dz. 1826, 901/1, 901/2	Wola Suchożebrska III KN 5557	Wola Suchożebrska III [10-7/6/414]
7.	Wola Suchożebrska IX	10-7/6/450	zniesiony [2021-12-16]	2006-10-13	Wola Suchożebrska, dz. 835-838	Wola Suchożebrska IX KN 6924	Wola Suchożebrska IX [10-7/6/450]
8.	"Wola Suchożebrska V"	nie rejestrowany	Zniesiony	1995-03-27		Wola Suchożebrska V KN 6775	brak danych [nie rejestrowany]
9.	Wola Suchożebrska VIII	XXXV/1/10	zniesiony [2024-05-09]	1997-02-28	Wola Suchożebrska, dz. 876-878	Wola Suchożebrska VIII KN 6779	Wola Suchożebrska VIII [XXXV/1/10]

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożębry

10.	Wola Suchożebrska XVIII	10-7/9/905	aktualny	2011-08-04	Wola Suchożebrska	Wola Suchożebrska XVIII KN 15330	Wola Suchożebrska XVIII [10-7/9/905]
11.	Wola Suchożebrska – PREFABET	XXXV/1/6	zniesiony [2015-10-22]	1996-02-28	Wola Suchożebrska, Chodów	Wola Suchożebrska PB 2670	Wola Suchożebrska - PREFABET [XXXV/1/6]
12.	Wola Suchożebrska II	10-7/5/392	aktualny	2005-10-31	Wola Suchożebrska, dz. 1048	Wola Suchożebrska II KN 3835	Wola Suchożebrska II [10-7/5/392]
13.	Wola Suchożebrska XXI	10-7/10/958	aktualny	2012-05-09	Wola Suchożebrska, dz. 911, 912, 913	Wola Suchożebrska XXI KN 15810	Wola Suchożebrska XXI [10-7/10/958]
14.	Przygody	10-7/10/986	aktualny	2012-10-09	Przygody, dz. 927, 806, 807, 926/2, 895 oraz Borki Siedleckie, dz. 295-306	Przygody PB 13999	Przygody [10-7/10/986]
15.	Wola Suchożebrska XXII	10-7/13/1346	zniesiony [2024-11-26]	2018-06-18	Wola Suchożebrska - dz. 114; 115/1, 115/2, 115/3, 115/4	Wola Suchożebrska XXII KN 19000	Wola Suchożebrska XXII [10-7/13/1346]
16.	Wola Suchożebrska XIII	10-7/3/223	aktualny	2001-10-09	Wola Suchożebrska, dz. 890-897	Wola Suchożebrska XIII KN 8750	Wola Suchożebrska XIII [10-7/3/223]
17.	Wola Suchożebrska XVI	10-7/8/700	zniesiony [2022-03-30]	2009-06-16	Wola Suchożebrska, dz. 163, 164, 165, 166	Wola Suchożebrska XVI KN 12203	Wola Suchożebrska XVI [10-7/8/700]
18.	Wola Suchożebrska XV	10-7/4/317	zniesiony [2009-01-15]	2004-06-08	Wola Suchożebrska, dz. 898, 899, 900	Wola Suchożebrska XV-1 KN 9720	Wola Suchożebrska XV [10-7/4/317]
19.	Wola Suchożebrska VII	XXXV/1/18	zniesiony [2009-10-14]	1998-04-21	Wola Suchożebrska, dz. 159/1, 159/2, 159/3, 160, 161, 162	Wola Suchożebrska VII KN 7523	Wola Suchożebrska VII [XXXV/1/18]
20.	Wola Suchożebrska XVII	10-7/8/727	aktualny	2009-09-02	Wola Suchożebrska	Wola Suchożebrska XVII KN 12474	Wola Suchożebrska XVII [10-7/8/727]
21.	Wola Suchożebrska VI	XXXV/1/17	zniesiony [2023-08-21]	1997-02-21	Wola Suchożebrska, dz. 1810, 848, 849/1, 849/2, 850, 851	Wola Suchożebrska VI KN 6967	Wola Suchożebrska VI [XXXV/1/17]
22.	Wola Suchożebrska XX	10-7/14/1483	aktualny	2020-10-14	Wola Suchożebrska, dz. 914-920	Wola Suchożebrska XX KN 15648	Wola Suchożebrska XX [10-7/14/1483]
23.	Wola Suchożebrska IX	10-7/6/450a	aktualny	2021-12-16	Wola Suchożebrska, dz. 834-838	Wola Suchożebrska IX KN 6924	Wola Suchożebrska IX [10-7/6/450a]

Źródło: <https://midas-app.pgi.gov.pl/ords/r/public/midas/rog-wyszukiwanie?clear=200,201>

Ryc. 3. Surowce mineralne na terenie gminy Suchożebry

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://midas-app.pgi.gov.pl>

3.1.4. Rzeźba terenu

Ukształtowanie terenu gminy jest mało zróżnicowane. Wysokości bezwzględnie wahają się od 175 m n.p.m. na wysoczyźnie w rejonie Woli Suchożebrowskiej do 139 m n.p.m. w dolinie Liwca. Obszar znajdował się w strefie recesji lądolodu środkowopolskiego i procesy z nią związane modelowały rzeźbę terenu. Na terenie gminy występuje płaska, a miejscami lekko pofalowana powierzchnia wysoczyznowa, która ukształtowana była w wyniku działania lądolodu zlodowacenia środkowopolskiego, stadiału Warty i późniejszych procesów geomorfologicznych, głównie denudacji. Na osadach polodowcowych wykształciły się gleby płowe i brunatne oraz rdzawe i bielcowe. Powierzchnię urozmaicają doliny rzek Liwiec, Stara Rzeką i Sosienką z bezimiennymi ich dopływami oraz obniżenia powytopiskowe i wzgórza moreny czołowej. Te ostatnie najbardziej czytelne są w rejonie miejscowości Borki Siedleckie. Najwyższe, o wysokości ok. 25 m i nachyleniu stoków 5-10% znajduje się na południowy zachód od Woli Suchożebrowskiej.

Cechą charakterystyczną rzeźby terenu są także rozległe obniżenia powytopiskowe o głębokości do około 2 m, o płaskim dnie i nieregularnym kształcie. W ich obrębie płynie rzeka Liwiec, Stara Rzeką i Sosienką. Przy krawędzi obniżeń znajdują się płaskie poziomy akumulacyjne. Stara Rzeką odwadnia północną i wschodnią części gminy. Płynie w niezbyt szerokiej dolinie, która w pewnych miejscach ulega poszerzeniu i wpada do rzeki Liwiec w rejonie miejscowości Kolonia Kownaciska. Z kolei rzeka Sosienką odwadnia zachodnią część obszaru. Płynie również w niezbyt szerokiej dolinie, która ulega wyraźnemu poszerzeniu między Wolą Suchożebrowską i Borkami Siedleckimi. Wpada do Liwca na południe od miejscowości Kopcie.

Biorąc pod uwagę współczesne procesy rzeźbotwórcze teren zaliczany jest do obszarów o równowadze degradacji i aggradacji oraz znajduje się w typie obszarów morfodynamicznych – równiny peryglacjalne, równiny sandrowe i tarasy nadzalewowe z wydmiami modelowane przez ługowanie, splukiwanie i procesy eoliczne o bardzo słabym natężeniu.

3.1.5. Klimat

Według regionalizacji klimatycznej Polski dla potrzeb rolnictwa R. Gumińskiego gmina Suchożebry położona jest w klimatycznej Dzielnicy Podlaskiej. E. Romer zalicza analizowany obszar do Klimatów Wielkich Dolin, do Krainy Chełmsko-Podlaskiej. Natomiast według regionalizacji klimatyczną Polski W. Okołowicza obszar znajduje się w granicach Mazowiecko-Podlaskiego regionu klimatycznego. Teren gminy należy do dość chłodnych obszarów Polski. Klimat kształtowany jest bardziej przez wpływy kontynentalne niż morskie, na co wskazują m.in. duże amplitudy rocznych temperatur i niewielka ilość opadów atmosferycznych. Powietrze polarno-kontynentalne napływające ze wschodu ma mniejszą wilgotność. Przeważają wiatry z kierunku zachodniego, latem z udziałem wiatrów północno-zachodnich i zimą – południowo-zachodnich. W porach przejściowych występują również wiatry wschodnie, a jesienią południowo-wschodnie. Średnia roczna prędkość wiatru wynosi 3,0 m/s. Wiatry silne i bardzo silne występują bardzo rzadko. Średnio w roku jest 20 dni z wiatrem silnym o prędkości ponad 10 m/s.

Średnia roczna wielkość zachmurzenia na terenie gminy wynosi 6,5 stopnia pokrycia nieba w skali 10 stopniowej. Maksymalne zachmurzenie występuje od listopada do lutego, a minimalne – w czerwcu i sierpniu. Zachmurzenie nie wykazuje zmienności przestrzennej. Cechą charakterystyczną są dość niskie roczne sumy opadów, które są istotnym czynnikiem kształtującym warunki przyrodnicze. Suma opadów wynosi 550 mm rocznie. Najniższe opady notowane są w styczniu – kwietniu (średnio miesięcznie 30 mm), natomiast najwyższe w lipcu (86 mm).

Średnia roczna temperatura powietrza wynosi ok. 7,4°C. Średnia temperatura najcieplejszego miesiąca wynosi 18,0°C, natomiast najchłodniejszego -4,2°C. Średnio w roku jest 130 dni z przymrozkiem. Pokrywy śnieżna zalega ok. 60 dni w roku. Okres wegetacyjny trwa 205-210 dni. Zjawiskiem ściśle związanym z temperaturą powietrza i wilgotnością powietrza jest mgła. Średnia roczna liczba dni z mgłą wynosi 52. Mgły najczęściej występują w miesiącach jesiennozimowych: IX-XII, 6,4-6,5 dnia. Lokalnie mgły występują najczęściej w dolinach i obniżeniach oraz na terenach o podwyższonej wilgotności powietrza. Na obszarze gminy Suchożebry wilgotność względna wynosi 81%. Największą wilgotnością względną charakteryzują się tereny położone w obrębie obniżeń i den dolin rzecznych. Związane jest to głównie z płytkim zaleganiem wód gruntowych.

Wzajemne relacje rzeźby terenu, form użytkowania i warunków wilgotnościowych determinują topoklimat obszaru. Największe zróżnicowanie przestrzenne warunków termicznych występuje między dolinami i terenami podmokłymi a obszarami wysoczyzn o głębszym zaleganiu wód gruntowych. Tereny wyniesione ponad dna dolin i obniżeń charakteryzują się dobrymi warunkami termicznymi, natomiast doliny rzeczne stanowią obszary inwersyjne z tendencją do zalegania chłodnego powietrza i mgieł. Jednocześnie są bardziej podatne na utrzymywanie się w tych miejscach zanieczyszczeń powietrza.

Wody powierzchniowe administrowane są przez Zarząd Zlewni w Sokołowie Podlaskim w ramach Nadzoru Wodnego Łosice oraz w części zachodniej Nadzór Sokołów Podlaski. Na potrzeby zarządzania wodami powierzchniowymi wydzielone zostały jednolite części wód powierzchniowych (wg wykazu 2016-2021 i od 2022 r.). W granicach gminy Suchożebry znajdują się dwie jednostki (tab. 4).

Tab. 4. Jednolite części wód powierzchniowych występujące na terenie gminy Suchożebry

Lp.	Kod JCWP		Nazwa JCWP
	2016-2021	od 2022 r.	
1.	PLRW20002266	RW200015267148139	Liwiec do Starej rzeki ze Starą Rzeką od Dopływu z Kukawek
2.	PLRW2000232668149	RW20001626714839	Liwiec od Starej rzeki do Kostrzyna

Źródło: opracowanie własne na podstawie Planu gospodarowania wodami w obszarze dorzecza Wisły na lata 2016-2021 i Planu gospodarowania wodami w obszarze dorzecza Wisły na lata 2022-2027

Na terenie gminy Suchożebry występują dwa piętra wodonośne: trzeciorzędowe i czwartorzędowe. Wody piętra trzeciorzędowego zalegają na dużych głębokościach (od kilkunastu do ponad 100 m p.p.t.), a wody tej warstwy odznaczają się podwyższoną zawartością związków żelaza i manganu. Na terenie gminy brak jest ujęć ujmujących wody z poziomu trzeciorzędowego. Głównym źródłem zaopatrzenia ludności gminy w wodę jest poziom wodonośny zalegający w warstwach utworów czwartorzędowych. Pierwszy poziom wodonośny zwykle występuje głębiej niż 3,0 m p. p. t. na około 60% powierzchni gminy. Na pozostałym obszarze (doliny rzek, dolinki boczne i lokalne obniżenia) pierwszy poziom wodonośny znajduje się bardzo płytko, bo 0-1,0 m p. p. t.

Na terenie gminy Suchożebry pierwszy poziom wodonośny nie jest izolowany w obrębie dolin Liwca, Sosenki i w obniżeniach terenu, a lokalnie, na południowy wschód od Woli Suchożeberskiej, jest słabo izolowany. Pozostałe obszary odznaczają się dobrą izolacją pierwszego poziomu wodonośnego. Wydajności głównego użytkowego poziomu wodonośnego są zróżnicowane i dochodzą do około 50 m³/h. Wody z tego poziomu zazwyczaj również mają podwyższoną wartość związków żelaza i manganu, stąd potrzeba uzdatnienia.

Prawie cały teren gminy Suchożebry położony jest w obszarze czwartorzędowego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych nr 223 „Dolina kopalna górnego Liwca” oraz trzeciorzędowego zbiornika GZWP nr 215 „Subniecka Warszawska”. Zasoby dyspozycyjne GZWP nr 223 wynoszą 1 685 m³/h. Jakość wód GZWP określona została jako dobra. Zagrożenie wód zbiornika jest przeważnie niskie i bardzo niskie z uwagi na dobrą izolację od niekorzystnych wpływów z powierzchni terenu ciągłym kompleksem utworów słabo przepuszczalnych, głównie glin zwałowych.

Na obszarze gminy ze względu na charakter utworów geologicznych i rzeźbę terenu wyodrębniają się 2 strefy występowania wód gruntowych. Pierwsza strefa obejmuje obszary dolin, obniżeń powytopiskowych, zagłębień bezodpływowych i dolinek bocznych, w których zwierciadło wód gruntowych występuje płycej niż 1 m p. p. t. W strefie tej występują złe warunki posadowienia budynków oraz złe warunki topoklimatyczne. Obszar ten wykorzystywany jest głównie pod trwałe użytki zielone. Wskazane jest utrzymanie

tego stanu i wyłączenie innych form zagospodarowania. Druga strefa obejmuje obszary wysoczyznowe, gdzie zwierciadło wód gruntowych układa się na zróżnicowanym poziomie, ale zwykle przynajmniej 1 m p. p. t. i jego kształt uzależniony jest od wyniesienia terenu ponad dna dolin i lokalnej sytuacji geologicznej. W strefie tej dominują tereny, na których poziom wód gruntowych występuje głębiej niż 2 m p. p. t. Strefą tą objęte są pozostałe tereny gminy. Wody gruntowe zasilane są wodami opadowymi i zwykle wykazują dość duże wahania sezonowe.

3.1.7. Pokrywa glebowa

Obszar gminy Suchożebry charakteryzuje zróżnicowanie pokrywy glebowej, co wynika ze specyficznych uwarunkowań środowiska przyrodniczego. Gleby uzależnione są przede wszystkim od budowy geologicznej podłoża, na którym się wykształciły, czyli od cech powierzchniowych utworów geologicznych. Skalą macierzystą tutejszych gleb są utwory lodowcowe i wodnolodowcowe (głównie piaski) oraz utwory holoceniowe (torfy i mady). Poza litologią skały macierzystej znaczenie mają warunki wilgotnościowe i ukształtowanie terenu. Ze względu na uwarunkowania przyrodnicze, w szczególności charakter powierzchniowych utworów geologicznych, rzeźbę terenu i układ sieci hydrograficznej w całym regionie mają przewagę gleby bielcowe, mady oraz gleby pobagienne w dnach dolinach cieków wodnych i obniżeniach po starorzeczach.

Pokrywa glebowa gminy Suchożebry nie wykazuje znacznego zróżnicowania typologicznego gleb. Generalnie dominują gleby pseudobielcowe oraz brunatne wytworzone z piasków gliniastych mocnych. Występują one przede wszystkim w centralnej części gminy oraz we wsiach Krześlin, Krześlinek, Brzozów, Krynica, Stany Duże, Sosna-Korabie, Sosna-Kozółki i Podnieśno. Na pozostałych terenach przeważają gleby pseudobielcowe i brunatne wytworzone z piasków słabogliniastych i gliniastych lekkich. W dnach dolinach rzek i w obniżeniach terenu występują gleby murszowo-mineralne oraz torfowe i murszowo-torfowe.

W gminie obrębie gruntów ornych największy udział mają kompleksy: żytni bardzo dobry (45,7%), żytni słaby (20,9%), żytni dobry (12,2%), żytni bardzo słaby (12,0%). Natomiast wśród trwałych użytków zielonych dominują użytki średnie (76,9%), zaś użytki zielone słabe i bardzo słabe mają udział 22,9%, a użytki zielone bardzo dobre i dobre jedynie 0,2%. Uwzględniając bonitację gleb, rozkład udziału procentowego w ogólnej powierzchni gleb gminy Suchożebry przedstawia się następująco:

- III klasa - 25,2% gruntów ornych i 2,3% użytków zielonych,
- IV klasa - 42,0% gruntów ornych i 56,2% użytków zielonych,
- V klasa - 16,3% gruntów ornych i 37,1% użytków zielonych,
- VI klasa - 14,4% gruntów ornych i 4,4% użytków zielonych,
- VIz klasa - 2,1% gruntów ornych.

Gleby klasy I nie występują, a gleby klasy II zajmują jedynie 1 ha stanowiąc 0,1% gruntów ornych. W strukturze bonitacyjnej gleb pod użytkami zielonymi nie występują gleby klas I, II i VIz.

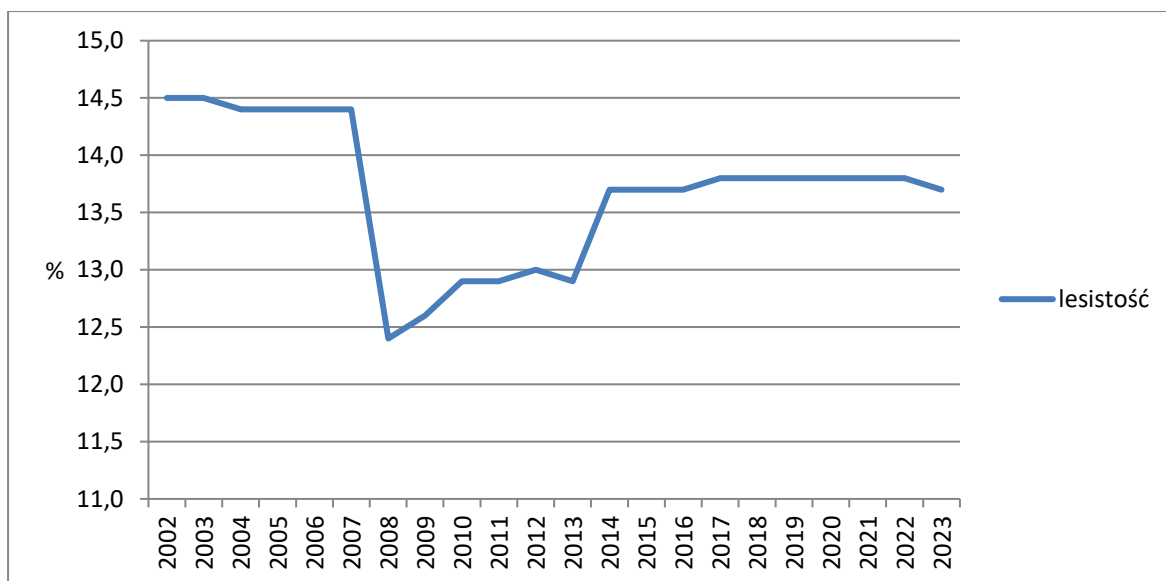
3.1.8. Szata roślinna

W podziale geobotanicznym na regiony botaniczne Matuszkiewicza (1993) teren gminy Suchożebry znajduje się w Dziale Mazowiecko-Poleskim, w Krainie Południowomazowiecko-Podlaskiej. Wysoczyznowa część leży w Podkrainie Południowopodlaskiej, w Okręgu Siedleckim (E.3c.10). Ze względu na cechy flory na tym obszarze wyróżnia się 3 typy krajobrazów roślinnych: krajobraz borów mieszanych i grądów odmiany mazowiecko-podlaskiej, krajobraz śródlądowych borów sosnowych i borów mieszanych odmiany południowomazowiecko-podlaskiej oraz krajobraz łągów wierzbowo-topolowych. W obniżeniach i bardziej uwilgotnionych fragmentach potencjalnie znajdują się siedliska suboceanicznych śródlądowych borów sosnowych w kompleksie boru świeżego (*Leucobryo-Pinetum*), boru suchego (*Cladonio-Pinetum*) i boru wilgotnego (*Molinio-Pinetum*). Natomiast powierzchnie wierzchowinowe i ich stoki stanowią siedliska grądów subkontynentalnych (*Tilio-Carpinetum*) z udziałem kontynentalnych borów mieszanych (*Quercu roboris-Pinetum*) (Matuszkiewicz i in. 1995).

Potencjalna roślinność naturalna może być często zbliżona lub tożsama z roślinnością rzeczywistą. Przykładem tego są bory sosnowe porastające ubogie siedliska borowe. Zazwyczaj w wyniku wielowiekowej działalności człowieka dochodzi do mniejszego lub większego stopnia zniekształcenia. Spośród zbiorowisk leśnych najlepiej zachowane i zbliżone do naturalnych są fitocenozy borowe, a najmniej zespoły grądów. Te ostatnie w większości zostały zastąpione przez zbiorowiska zastępcze upraw, łąk i pastwisk. Dlatego współcześnie opisywany obszar charakteryzuje się dużą różnorodnością roślinną, która wynika ze zróżnicowania siedlisk i długotrwałej antropopresji. Największą powierzchnię zajmuje roślinność segetalna i ruderalna. Dominującym elementem są tu zbiorowiska polne. Zbiorowiska ruderalne występują w obrębie miejscowości i wzdłuż szlaków komunikacyjnych. Potencjalne siedliska łągu i olsu w dnach dolin rzecznych zajmują użytki zielone. W starorzeczach i innych zbiornikach wodnych występują zbiorowiska wodne i szuwarowe.

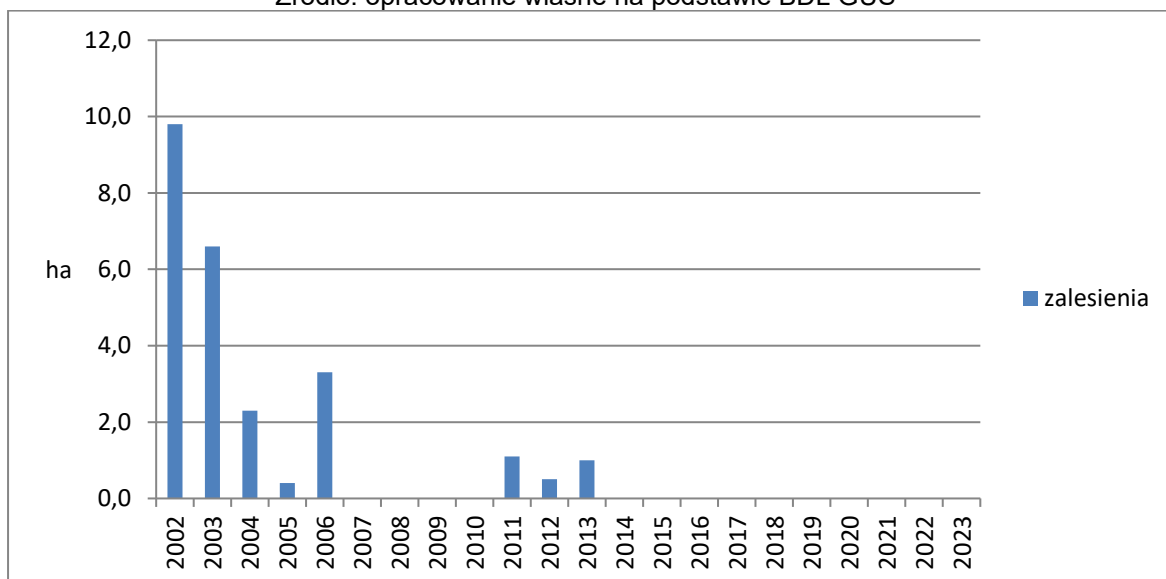
3.1.9. Lasy

Lasy gminy Suchożebry wg regionalizacji przyrodniczo-leśnej T. Tramplerą znajdują się w Krainie IV Mazowiecko-Podlaskiej, w Dzielnicy Niziny Podlaskiej i Wysoczyzny Siedleckiej oraz Mezoregionie Wysoczyzny Siedleckiej (IV.5f). W związku z uwarunkowaniami przyrodniczymi w granicach gminy w lasach znajdują się siedliska stosunkowo słabe, na wysoczyznach głównie borowe i w dolinach rzecznych olsowe i łągowe. Ze względu na niską średnią opadów w zbiorowiskach naturalnych mały jest udział gatunków drzew wymagających większego uwilgotnienia, czyli jodły, świerka i buka. Lasy w gminie Suchożebry zajmują powierzchnię 1451 ha, co stanowi 13,7% powierzchni ogółem. Jest to bardzo niski wskaźnik lesistości, znacznie niższy niż wskaźnik lesistości województwa mazowieckiego, który wynosi 23,0% i kraju 29,6%. Według danych BDL GUS na przestrzeni ostatnich dziesięcioleci powierzchnia lasów malała (ryc. 5). Niepokojącym zjawiskiem jest również bardzo niski poziom zalesień (ryc. 6).

Ryc. 5. Lesistość

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

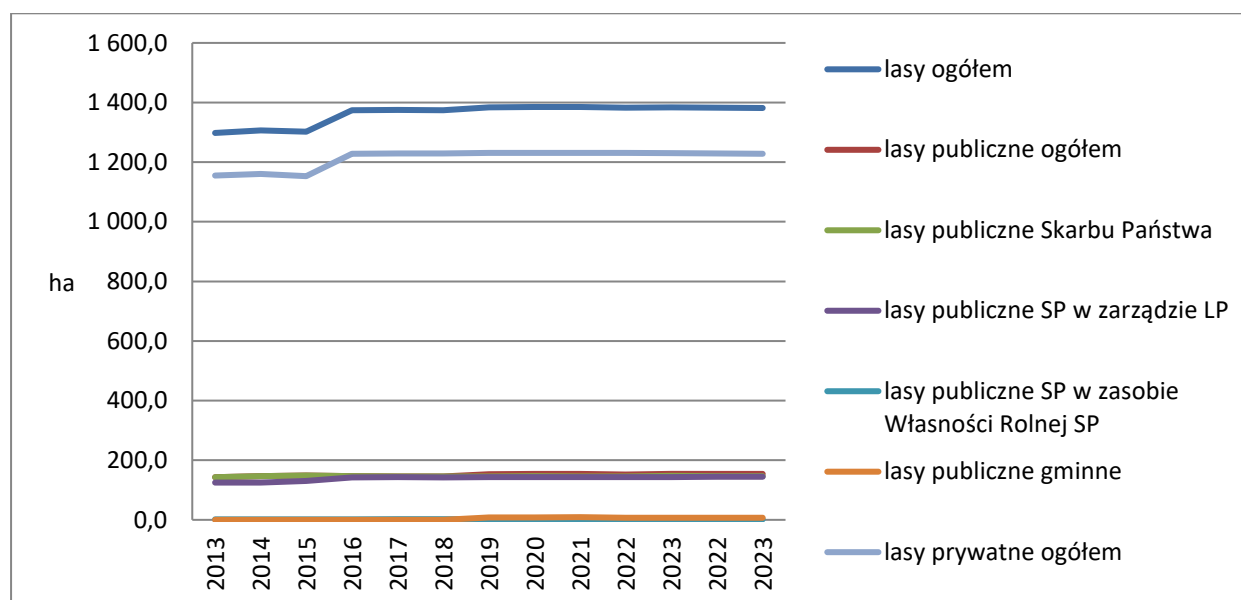
Ryc. 6. Zalesienia w latach 2002-2023

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Lasy położone są na gruntach w zarządzie Nadleśnictwa Siedlce. Dominujący jest udział lasów na gruntach prywatnych, które zajmują powierzchnię 1228 ha (ryc. 7). Natomiast gruntów leśnych publicznych ogółem jest 153,67 ha, z czego 146,67 ha należy do Skarbu Państwa, z czego 144,41 ha stanowią lasy publiczne w zarządzie Lasów Państwowych i 2,06 ha lasy publiczne w Skarbu Państwa w zasobie Własności Rolnej SP. W 2023 r. lasy ogółem zajmowały powierzchnię 1381,67 ha. Na jednego mieszkańca przypada jedynie 29,4 arów. Znikomy udział lasów Skarbu Państwa rzutuje na niewielkie realne możliwości zarządzania zasobem przez Lasy Państwowe, szczególnie w kontekście wpływu na prace hodowlane i ochroniarskie. Na terenie gminy zarówno lasy państwowe jak i niepaństwowe są rozproszone na powierzchni całej gminy i rozdrobione na wiele kompleksów leśnych. Największe, zwarte kompleksy leśne położone są wzdłuż zachodniej i wschodniej granicy gminy oraz na północ od wsi Suchożebry. Lasy Nadleśnictwa mają charakter wielofunkcyjny, poza podstawową funkcją gospodarczą

pełnią także funkcje ochronne, dydaktyczne, rekreacyjno-turystyczne, ekologiczne i krajobrazowe. Lasy, oprócz podstawowej funkcji gospodarczej, spełniają funkcję ochronną. Na obszarze gminy znajdują się lasy ochronne w kategorii - lasy położone w promieniu 10 km od granicy administracyjnej miast liczących ponad 50 tysięcy mieszkańców. W tym przypadku takim miastem są Siedlce. W gminie Suchożebry znajduje się 956,60 ha lasów ochronnych i w całości leżą w obrębie gruntów prywatnych. Lasy prywatne objęte są uproszczonymi planami urządzenia lasów.

Lasy państwowe występują w postaci 18 uroczysk leśnych, jedno- lub dwuoddziałowych, z których największe to Ur. Wola Suchożębska o pow. 55,68 ha i Ur. Krynica III o pow. 35,15 ha, a najmniejsze to Ur. Sosna Korabie II o pow. 0,89 ha i Ur. Sosna Kozółki III o pow. 0,96 ha. Lasy niepaństwowe zajmują ponad 90% ogólnej powierzchni lasów w gminie. Są to lasy należące do indywidualnych właścicieli. Największe powierzchnie leśne przyporządkowane są do wsi: Krynica (185,71 ha), Suchożebry (153,52 ha) i Nakory (152,30 ha) natomiast najmniejsze powierzchnie leśne położone są we wsiach: Przygody (10,32 ha), Sosna Kicki (14,77 ha) i Kopcie (16,32 ha).

Ryc. 7. Struktura własności lasów w gminie Suchożebry

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ze względu na wykształcenie cech środowiska abiotycznego lasy charakteryzują się dużym zróżnicowaniem siedliskowym. W sumie występuje 10 typów siedliskowych lasu. Są to zarówno siedliska żyzne, lasowe jak i uboższe, borowe oraz siedliska wilgotne, olsowe.

We wszystkich uroczyskach lasów państwowych zdecydowanie dominują siedliska borowe. Wśród siedlisk borowych przeważa bór świeży (Bśw) zajmując ok. 57% powierzchni leśnej. Znacznie mniejszy jest udział boru mieszanego wilgotnego (BMw) - ok. 8%. Pozostałe siedliska borowe, tj. bór suchy (Bs) i bór wilgotny (Bw) stanowią łącznie niewielki procent - ok. 3%. Żyzne siedliska lasowe zajmują stosunkowo małą powierzchnię - ok. 10%. Spośród nich dominują lasy mieszane: świeży (LMśw) ok. 5% i wilgotny (LMw) - ok. 4%. Ols Ol zajmuje niecałe 3% powierzchni leśnej.

W lasach niepaństwowych również przeważają siedliska borowe, zajmując łącznie prawie 65% powierzchni leśnej. Wśród siedlisk borowych dominują: bór mieszany świeży (BMśw) - ok. 34% i bór świeży (Bśw) - ok. 28%. Udział pozostałych siedlisk borowych mieści się w granicach 0,4-2,4%. Siedliska żyzne występują na ok. 35% powierzchni leśnej, a spośród nich największą powierzchnię zajmuje las mieszany świeży (LMśw) - ok. 18%. Natomiast udział lasu mieszanego wilgotnego (LMw), lasu wilgotnego (Lw) oraz lasu świeżego (Lśw) jest niewielki i wynosi od 0,6 do 1,1%. Duży udział stanowi ols (Ol), występujący na powierzchni ok. 15%.

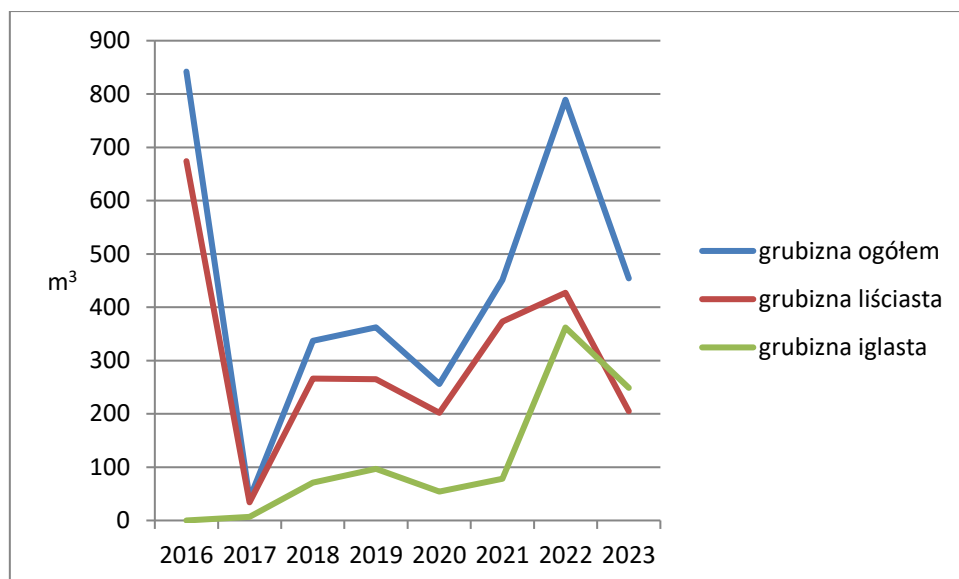
Na siedliskach lasowych dominują drzewostany sosnowo-dębowe, w których gatunkami domieszkowymi są brzoza, grab, osika i olsza. Podszyt tworzą głównie kruszyna, leszczyna, jałowiec, nalot dębowy i brzoza. W runie występuje wiele gatunków traw i turzyc. Na siedliskach borowych gatunkiem panującym jest sosna. Skład gatunkowy borów wzbogacają dąb, brzoza, olcha, grab i świerk. Podszyt tworzą głównie kruszyna, jarząb, bez koralowy, jałowiec, czeremcha, dąb i inne. W runie leśnym dominują borówki, maliny, orlica, konwalia, turzyce i trawy. Ogólna charakterystyka gatunków panujących, podszytu i runa odnosi się zarówno do lasów państwowych jak i niepaństwowych.

W strukturze wiekowej lasów państwowych dominują zdecydowanie drzewostany starszych klas wieku (III klasa wieku 41-60 lat i IV - 61-80 lat), stanowiąc łącznie ponad 74% powierzchni leśnej. Pozostałe lasy to drzewostany młodszych klas wieku - I (1-20 lat) i II (21-40 lat) klas wieku, stanowiące ok. 20% udziału. Struktura wiekowa lasów państwowych jest korzystna i ma pozytywny wpływ na funkcjonowanie środowisk jako systemów przyrodniczych.

W strukturze wiekowej lasów niepaństwowych dominują zdecydowanie drzewostany młodsze. Drzewostany w III klasie wieku (41-60 lat) zajmują 47% powierzchni. Duży jest też udział drzewostanów młodszych klas wieku - kl. II (21-40 lat) - 24% i kl. I (1-20 lat) - 10%. Drzewostany w IV klasie wieku (61-80 lat) zajmują powierzchnię ok. 10%. Natomiast bardzo mały jest udział starych drzew klasy V (81-100 lat) i starszych, które zajmują łącznie ok. 6% powierzchni leśnej. Sytuacja taka jest wynikiem zbyt intensywnej eksploatacji lasów.

Lasy w gminie Suchożebry zarówno państwowe jak i niepaństwowe można uznać za średnio przydatne do rekreacji. Oceny przydatności do rekreacji dokonuje się na podstawie wieku drzewostanów i rodzajów siedliska, na jakich drzewostany te występują. W gminie dominują drzewostany w III klasie wieku i w II klasie wieku (0-21 lat) na siedliskach borowych. Takie lasy uznaje się za lasy o średniej przydatności rekreacyjnej. Wykorzystanie rekreacyjne lasów gminy może polegać głównie na penetracji połączonej ze zbiorem runa leśnego.

Gmina Suchożebry charakteryzuje się niską lesistością. Poprawa tego stanu miała nastąpić po planowanym zalesieniu gruntów najsłabszych klasy bonitacyjnej VI, VI z i nieużytków. Jednocześnie trwa proces wyrębu zasobów leśnych (ryc. 8).

Ryc. 8. Pozyskiwanie drewna z zadrzewień
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

3.1.10. Fauna

Fauna obszaru jest zróżnicowana. Gatunki chronione i rzadkie występujące w obrębie form ochrony przyrody zostały wymienione w charakterystyce obszarów objętych prawną ochroną. W związku z współczesnymi zmianami klimatu wskazany jest bieżący monitoring, który przedstawiałaby obecny stan zróżnicowania gatunkowego fauny. Na terenie gminy występują liczne gatunki ssaków, w tym chronione (kuna leśna, gronostaj). W okolicy stwierdzono także występowanie wilka (Atlas ssaków, IOP PAN). W lasach Nadleśnictwa Siedlce i gminy Suchożebry bytują liczne populacje gatunków zwierząt łownych: zając, jeleń, sarna, dzik, zając, bażant, kuropatwa, kaczka. Występuje łoś, który jest zwierzęciem łownym, ale objętym całoroczną ochroną i nie wolno go zabijać. Również można spotkać wizona amerykańskiego, czyli norkę amerykańską i jenota, które są gatunkami inwazyjnymi, silnie negatywnie oddziałującymi na rodzimą faunę.

3.1.11. Chronione i rzadkie gatunki roślin i zwierząt

Obszar gminy Suchożebry ze względu na zróżnicowanie uwarunkowań przyrodniczych cechuje się dużą bioróżnorodnością. Gatunki chronione i rzadkie są przedmiotem ochrony prawnej w obrębie ustanowionych form ochrony przyrody. Na terenie gminy Suchożebry stwierdzono dużą liczbę chronionych i rzadkich gatunków roślin - 50 taksonów, w tym 13 gatunków roślin objętych ochroną ścisłą i 8 gatunków podlegających ochronie częściowej (Ćwikliński, 1994).

Z grupy gatunków objętych ochroną ścisłą najliczniej spotykane są widłaki:

- widłak jałowcowy stwierdzony w borach koło Brzozowa oraz wsi Sosna-Korabie i Sosna Kozłówki,
- widłak goździsty występuje w lasach prywatnych w północnej części uroczyska Chodów, w borach świeżych koło Podnieśna oraz w borach przy zachodniej granicy gminy, gdzie występują także widłak spłaszczony i widłak cyprysowy,

- wawrzynek wilcze łyczo występuje w lesie mieszanym na wschód od stacji kolejowej w Podnieśnie,
- pomocnika baldaszkowatego znaleziono w borze świeżym na północ od Podnieśna,
- podkolan biały występuje w lasach Nadleśnictwo Siedlce koło Podnieśna,
- storczyk krwisty występuje w lesie mieszanym na południowy wschód od Brzozowa.

Z innych gatunków na uwagę zasługują:

- storczyk szerokolistny występujący na łąkach na południe od wsi Borki oraz na zachód od wsi Kopcie,
- lipiennik Loesela stwierdzony na łąkach na południe od wsi Borki oraz na wschód od stacji kolejowej Podnieśno.

Z chronionych gatunków roślin wodnych nielicznie występuje grążel – w rozlewiskach Starej Rzeki koło wsi Stany Małe i Krynica.

Z grupy gatunków objętych ochroną częściową występują:

- porzeczka czarna - ols na południowy wschód od Krynicy,
- kalina koralowa koło wsi Brzozów i Krynica,
- konwalia majowa w lasach na południe od wsi Krynica, koło Brzozowa i wsi Sosna-Korabie,
- kruszyna pospolita licznie występuje w różnych typach lasów.

Zbiorowiska roślin wodnych i szuwarowych występują na niewielkich powierzchniach stawów, torfowisk, rowów oraz rzek, gdzie można zaobserwować zespoły rzęs, okrzężnicy bagiennej czy zarośla moczarki kanadyjskiej. W dolinach rzeki Liwiec i Starej Rzeki rzadko występują zbiorowiska szuwarowe – płyty pałki szerokolistnej, trzciny pospolitej oraz zespół strzałki wodnej i jeżogłówki pojedynczej.

Ponadto na terenie gminy występują chronione gatunki ssaków (kuna leśna i gronostaj). Płazy i gady występują rzadko. Zaobserwowano 9 gatunków, głównie w dolinach rzecznych, oprócz żab zielonych brunatnych występują: rzekotka drzewna, kumak nizinny, ropucha zielona, ropucha szara, traszka zwyczajna i jaszczurka zwinka. W Liwcu, Starej Rzece oraz Sosence występuje około 12 gatunków ryb, w większości gatunki pospolite. Najczęściej występują: płoć, ukleja, słonecznica, karaś i ciernik, zaś mniej licznie lin, karp, szczupak i okoń.

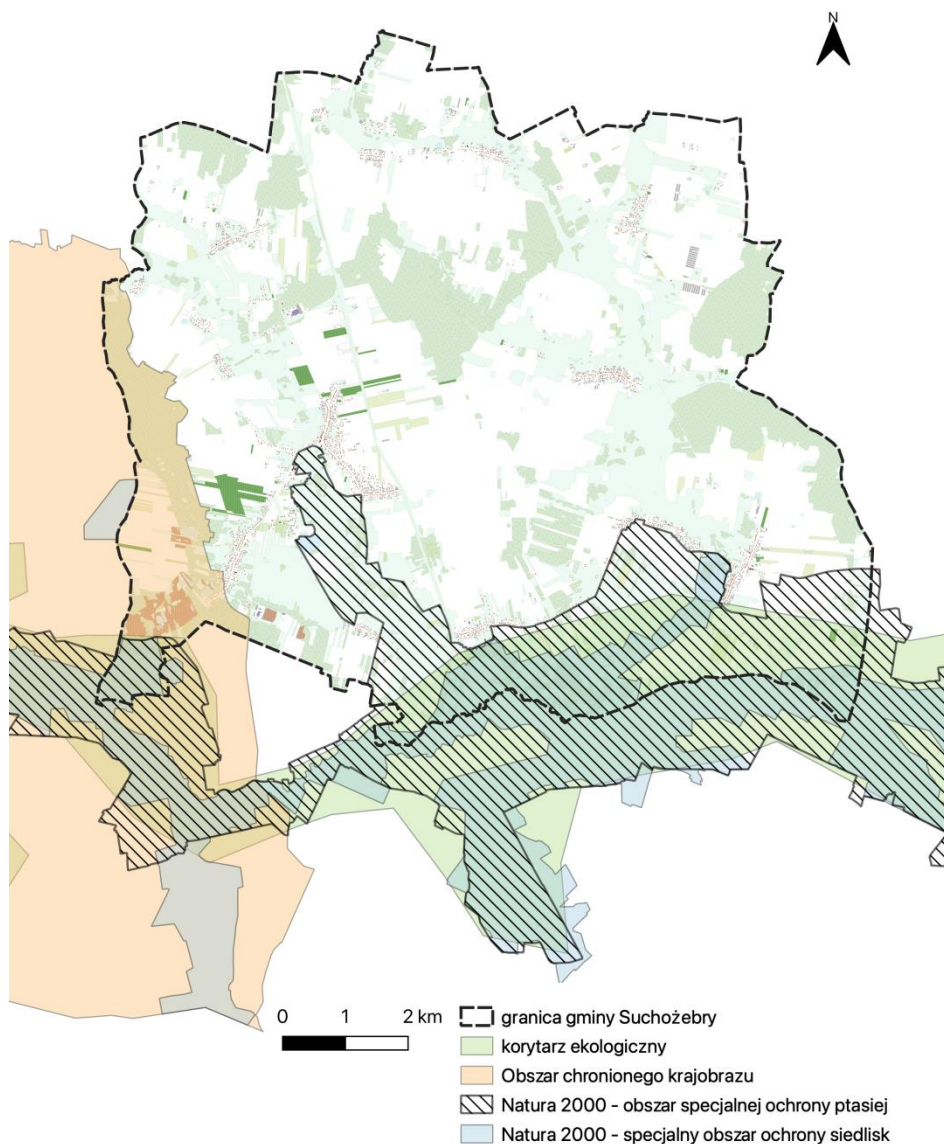
W stosunku do stanowisk prawnie chronionych gatunków flory i fauny obowiązują zakazy:

- zrywania, niszczenia i uszkodzania;
- niszczenia ich siedlisk i ostoi;
- dokonywania zmian stosunków wodnych;
- stosowania środków chemicznych;
- niszczenia gleby.

Zakazy nie dotyczą wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej, jeżeli technologia prac uniemożliwia przestrzeganie zakazów oraz usuwania roślin niszczących materiały lub obiekty budowlane.

3.1.12. System ochrony przyrody

W gminie Suchożebry ogółem jest 647,22 ha obszarów prawnie chronionych ich udział w powierzchni ogółem wynosi 6,44%. Na 1 mieszkańca przypada 1384,4 m² obszarów prawnie chronionych. System ochrony przyrody obejmuje 1 obszar chronionego krajobrazu, 3 obszary Natura 2000 i 9 pomników przyrody (ryc. 9).

Ryc. 9. System ochrony przyrody w gminie Suchożebry

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy/>

Art. 23 ust. 1 *ustawy o ochronie przyrody* definiuje obszar chronionego krajobrazu jako teren, który „obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych”. Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu utworzony został 1 stycznia 1986 r. Obejmuje w całości 35830 ha. Na przeważającej powierzchni jest użytkowany rolniczo (70%), a lasy mają mniejszy udział. Obecnie aktem prawnym regulującym funkcjonowanie obszaru jest Uchwała nr 137/18 Sejmiku Województwa

Mazowieckiego z dnia 18 września 2018 r. w sprawie Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2018 poz. 9054). „Obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych” (§1.1). W jego granicach występuje 960 gatunków roślin naczyniowych oraz 84 gatunki roślin zarodnikowych i grzybów (w tym 7 rzadkich gatunków grzybów, 18 porostów, 12 – wątrobowców, 9 – torfowców, 38 – mchów właściwych. Stwierdzono prawie 80 gatunków roślin rzadkich.

W załączniku nr 4 do uchwały zamieszczono poglądowe mapy granic obszaru z naniesionymi strefami obowiązywania zakazu zabudowy oraz strefami wyłączonymi z zakazu zabudowy. Uchwała ustala zakres czynnej ochrony ekosystemów leśnych (§ 2. 1):

- 1) utrzymanie ciągłości i trwałości ekosystemów leśnych i niedopuszczanie do ich nadmiernego użytkowania;
- 2) wspieranie procesów sukcesji przez inicjowanie i utrwalanie naturalnego odnowienia o składzie i strukturze odpowiadającej siedlisku, a tam gdzie nie są możliwe odnowienia naturalne - używanie do odnowień gatunków miejscowego pochodzenia;
- 3) zwiększanie udziału gatunków domieszkowych i biocenotycznych oraz tworzenie układów ekotonowych z tych gatunków;
- 4) pozostawianie drzew o charakterze pomnikowym, przestojów, drzew dziuplastych oraz części drzew obumarłych aż do całkowitego ich rozkładu;
- 5) zwiększanie istniejącego stopnia pokrycia terenów drzewostanami, w szczególności na terenach porolnych tam, gdzie z przyrodniczego i ekonomicznego punktu widzenia jest to możliwe oraz sprzyjanie tworzeniu zwartych kompleksów leśnych o racjonalnej granicy polno-leśnej, a także tworzenie i utrzymywanie leśnych korytarzy ekologicznych ze szczególnym uwzględnieniem możliwości migracji dużych ssaków;
- 6) utrzymywanie, a w razie potrzeby podwyższanie poziomu wód gruntowych, w szczególności na siedliskach wilgotnych i bagiennych, tj. w borach bagiennych, olsach i łęgach oraz budowa zbiorników małej retencji jako zbiorników wielofunkcyjnych, w szczególności podwyższających różnorodność biologiczną w lasach;
- 7) ochrona i utrzymywanie w stanie zbliżonym do naturalnego istniejących śródleśnych cieków, mokradeł, polan, torfowisk, wrzosowisk oraz muraw napiaskowych i niedopuszczanie do ich nadmiernego wykorzystania dla celów produkcji roślinnej lub sukcesji;
- 8) zwalczanie szkodników owadzych i patogenów grzybowych, a także ograniczanie szkód łowieckich poprzez zastosowanie metod mechanicznych lub biologicznych (stosowanie metod chemicznego zwalczania dopuszcza się tylko przy braku innych alternatywnych metod);
- 9) stopniowe usuwanie gatunków obcego pochodzenia;
- 10) ochrona stanowisk chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, a w przypadkach stwierdzenia obiektów i powierzchni cennych przyrodniczo (stanowiska rzadkich i chronionych roślin, zwierząt, grzybów oraz pozostałości naturalnych ekosystemów) wnioskowanie do właściwego organu o ich ochronę;
- 11) kształtowanie właściwej struktury populacji zwierząt, roślin i grzybów stanowiących komponent ekosystemu leśnego;

- 12) opracowanie i wdrażanie programów czynnej ochrony oraz reintrodukcji i restytucji gatunków rzadkich, zagrożonych;
- 13) wykorzystanie lasów dla celów rekreacyjno-krajoznawczych i edukacyjnych w oparciu o wyznaczone szlaki turystyczne oraz istniejące i nowe ścieżki edukacyjno-przyrodnicze wyposażone w elementy infrastruktury turystycznej i edukacyjnej zharmonizowanej z otoczeniem;
- 14) prowadzenie racjonalnej gospodarki łowieckiej, w szczególności poprzez dostosowanie liczebności populacji zwierząt łownych związanych z ekosystemami leśnymi do warunków środowiskowych.

Natomiast wobec nieleśnych ekosystemów lądowych wprowadza następujące ustalenia dotyczące czynnej ochrony (§2 ust 2):

- 1) przeciwdziałanie zarastaniu łąk, pastwisk i torfowisk poprzez koszenie i wypas, a także mechaniczne usuwanie samosiewów drzew i krzewów na terenach otwartych, a w razie konieczności także karczowanie z usunięciem biomasy z pozostawieniem kęp drzew i krzewów;
- 2) propagowanie wśród rolników działań zmierzających do utrzymania trwałych użytków zielonych w ramach zwykłej, dobrej praktyki rolniczej oraz propagowanie dominacji gospodarstw prowadzących produkcję mieszaną, w tym preferowanie hodowli bydła opartej o naturalny wypas metodą pastwiskową, a także propagowanie ochrony i hodowli lokalnych starych odmian drzew i krzewów owocowych oraz ras zwierząt, a także promowanie agroturystyki i rolnictwa ekologicznego;
- 3) maksymalne ograniczanie zmiany użytków zielonych na grunty orne i niedopuszczanie do przeorywania użytków zielonych oraz propagowanie powrotu do użytkowania łąkowego gruntów wykorzystywanych dotychczas jako rolne wzdłuż rowów i lokalnych obniżień terenowych;
- 4) prowadzenie zabiegów agrotechnicznych zgodnie z wymogami zbiorowisk i zasiedlających je gatunków fauny, zwłaszcza ptaków (odpowiednie terminy, częstotliwość i techniki koszenia);
- 5) preferowanie ochrony roślin metodami biologicznymi;
- 6) ochrona zieleni wiejskiej: zadrzewień, zakrzewień, parków wiejskich, oraz kształtowanie zróżnicowanego krajobrazu rolniczego poprzez ochronę istniejących oraz formowanie nowych zadrzewień śródpolnych i przydrożnych;
- 7) ochrona śródpolnych torfowisk, zabagnień, podmokłości oraz oczek wodnych;
- 8) ochrona zbiorowisk wydmych, śródpolnych muraw napiaskowych, wrzosowisk i psiar;
- 9) melioracje odwadniające, w tym regulowanie odpływu wody z sieci rowów, dopuszczalne tylko w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, jednak z bezwzględnym zachowaniem w stanie nienaruszonym terenów podmokłych, w tym torfowisk i obszarów wodno-błotnych oraz obszarów źródłiskowych cieków;
- 14) zachowanie i ewentualne odtwarzanie korytarzy ekologicznych opartych o ekosystemy wodne celem zachowania dróg migracji gatunków związanych z wodą;
- 15) zwiększanie retencji wodnej, przy czym zbiorniki małej retencji winny dodatkowo wzbogacać różnorodność biologiczną terenu, uwzględniając starorzecza i lokalne obniżenia terenu, a w miarę możliwości technicznych i finansowych zalecane jest odtworzenie funkcji obszarów źródłiskowych o dużych zdolnościach retencyjnych i zachowywanie lub odtwarzanie siedlisk hydrogenicznych mających dużą rolę w utrzymaniu lokalnej różnorodności biologicznej;

- 16) zalecane jest rozpoznanie oraz ewentualna przebudowa struktury ichtiofauny zgodnie z charakterem siedliska we wszystkich zbiornikach wodnych przewidzianych do wykorzystania w myśl właściwych przepisów o rybactwie śródlądowym (gospodarka rybacka na wodach powierzchniowych powinna wspomagać ochronę gatunków krytycznie zagrożonych i zagrożonych oraz promować gatunki o pochodzeniu lokalnym prowadząc do uzyskania struktury gatunkowej i wiekowej ryb, właściwej dla danego typu wód);
- 17) zalecane jest utrzymanie i odtwarzanie meandrów na wybranych odcinkach cieków, a w razie możliwości wprowadzanie wtórnego zabagnienia terenów.

Obszar Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 (mający znaczenie dla Wspólnoty), ustanowiony 8 lutego 2011 r. ogółem zajmuje 13622,7 ha. Obszar leży w dolinie rzeki Liwiec, która jest jednym z większych dopływów Bugu. W dolinie występują użytki zielone, wśród których znajdują się lasy łęgowe, olsy, zarośla wierzbowe i szuwały. W dnie doliny lokalnie tworzą się podmokłości. W wyniku zaprzestania rolniczego użytkowania i w efekcie działalności bobrów następuje silna regeneracja naturalnej roślinności. Renaturyzacja sprzyja wysokiej bioróżnorodności, występowaniu stanowisk gatunków chronionych i rzadkich oraz różnorodności siedlisk przyrodniczych (tab. 5). Dolina pełni funkcję ważnego korytarza ekologicznego. Z załącznika I dyrektywy siedliskowej występują w tym obszarze następujące siedliska przyrodnicze: wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi, brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami *Littorelletea*, *Isoeto-Nanojuncetea*, starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami *Nypheion*, *Potamion*, zalewane muliste brzegi rzek, ciepłolubne śródlądowe murawy napiaskowe, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, ziołorośla nadrzeczne, niżowe łąki użytkowane ekstensywnie, torfowiska przejściowe i trzęsawiska, górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk, łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe, sosnowy bór chrobotkowy. Stwierdzono gatunki wymienione w zał. II dyrektywy siedliskowej: starodub łąkowy, zatoczek łamliwy, kumak nizinny, bóbr europejski, koza, wydra, czerwoczyk nieparek, czerwoczyk fioletek, piskorz, trzepla zielona, różanka, traszka grzebieniasta, skójką gruboskorupowa, poczwarówka zwężona, poczwarówka jajowata.

Tab. 5. Siedliska przyrodnicze będące przedmiotem ochrony na Specjalnym Obszarze Ochrony Siedlisk Ostoja Nadliwiecka

Lp.	Kod	Nazwa
1.	3130	Brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z <i>Littorelletea</i> , <i>Isoeto-Nanojuncetea</i>
2.	3150	Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z <i>Nypheion</i> , <i>Potamion</i>
3.	3270	Zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością <i>Chenopodion rubri</i> p.p. i <i>Bidention</i> p.p.
4.	6430	Ziołorośla górskie (<i>Adenostylin alliariae</i>) i ziołorośla nadrzeczne (<i>Convolvuletalia sepium</i>)
5.	6510	Niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (<i>Arrhenatherion elatioris</i>)
6.	7230	Górskie i nizinne torfowiska zasadowe o charakterze młak, turzycowisk i mechowisk
7.	9170	Grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (<i>Galio-Carpinetum</i> , <i>Tilio-Carpinetum</i>)
8.	91E0	Łęgi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (<i>Salicetum albo-fragilis</i> , <i>Populetum albae</i> , <i>Alnenion glutinoso-incanae</i>) i olsy źródłiskowe
9.	91F0	Łęgowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (<i>Ficario-Ulmetum</i>)
10.	91T0	Sosnowy bór chrobotkowy (<i>Cladonio-Pinetum</i> i chrobotkowa postać <i>Peucedano-Pinetum</i>)

Źródło: Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 11 września 2023 r. w sprawie specjalnej ochrony siedlisk Ostoja Nadliwiecka (PLH140032). Dziennik Ustaw 2023 poz. 2089, zał. nr 3 Kody siedlisk są zgodne z rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie siedlisk przyrodniczych

oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. z 2014 r. poz. 1713).

Zarządzeniem Nr 14 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2014 r., poz. 3827), zmienionym zarządzeniem RDOŚ w Warszawie z dnia 29 października 2014 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2014 r., poz. 9975) dla omawianego obszaru został ustanowiony plan zadań ochronnych.

Obszar Natura 2000 Dzwonecznik w Kisielanach PLH140026 (obszar mający znaczenie dla Wspólnoty), ustanowiony 8 lutego 2011 r., znajduje się na północny-wschód od miejscowości Kisielany. Zajmuje powierzchnię 45,72 ha. Obejmuje on, na który składa się z południkowo ułożonego, wzdłuż rynny doliny Liwca, ciągu pagórów o wysokości względnej 20 m, z których eksploatowano żwiry. Przedmiotem ochrony jest stanowisko dzwonecznika wonnego *Adenophora liliifolia*, najliczniejszej populacji w Polsce, liczącej ok. 1000 osobników (Kucharczyk 2007). Na terenie obszaru występuje wiele gatunków chronionych i zagrożonych. Obejmuje on ciepłolubne dąbrowy zgodnie z załącznikiem I dyrektywy siedliskowej.

Dzwonecznik wonny jest rośliną wieloletnią, która osiąga 150 cm wysokości. Kwitnie od czerwca do sierpnia. Rośnie w widnych i suchych lasach na glebach z dużą zawartością węglanu wapnia, wytworzonych na utworach piaszczysto-gliniastych i lessowych. Populacja dzwonecznika jest zagrożona zmianą składu gatunkowego lasów - przejście dąbrów w żyzne lasy liściaste z dużym udziałem krzewów i drzew, które powodują zacienienie. Istotnym czynnikiem są także nasadzenia drzew iglastych i buka w dąbrowach, nadmierne wycinki drzew oraz przesadzanie roślin do ogródków przydomowych bądź ścinanie kwiatostanów na bukiety. Istotnymi kierunkami działań ochronnych są m.in. „zachowanie istniejących stanowisk i wzmocnienie populacji, poprawa warunków siedliskowych na stanowiskach zagrożonych (prześwietlanie drzewostanu, usuwanie krzewów) czy zabezpieczenie różnorodności genetycznej” (Kucharczyk 2007).

Dzwonecznik wonny objęty jest ochroną ścisłą na mocy Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 lipca 2014 r. w sprawie gatunków dziko występujących roślin objętych ochroną (Dz. U. 2014 poz. 1409). Zgodnie z rozporządzeniem dzwonecznik wonny należy do gatunków wymagających ochrony czynnej. Wobec tego gatunku nie stosuje się określonych w § 8 pkt 1 rozporządzenia odstępstw od zakazów dotyczących m.in. możliwości „wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej, jeżeli technologia prac uniemożliwia przestrzeganie zakazów”. Oznacza to, że zniszczenie dzwonecznika w trakcie pracach leśnych i rolnych stanowi naruszenie prawa. Dzwonecznik wymieniony jest także w załączniku nr 3 do Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000 (Dz. U. 2010 nr 77, poz. 510, tekst jedn. Dz. U. 2014 poz. 1713).

Dla obszaru został ustanowiony plan zadań ochronnych (Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 15 kwietnia 2015 r.

w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dzwonecznik w Kisielanach PLH140026 Dolina Liwca PLB140002, Dz. Urz. Woj. Maz. z 2015 r., poz. 3951), w którym m.in. sformułowano cele zadań ochronnych (tab. 6).

Tab. 6. Cele działań na obszarze Natura 2000

Lp.	Przedmiot ochrony	Cele działań ochronnych
1.	9110* Ciepłolubne dąbrowy <i>Quercetalia pubescenti petraeae</i>	Celem działań ochronnych jest zachowanie dotychczasowej powierzchni siedliska, to jest około 8 ha oraz poprawa jego struktury i funkcji poprzez utrzymanie wybranych wskaźników mierzonych według metodyki Państwowego Monitoringu Środowiska Głównego Inspektoratu Ochrony Środowiska na określonym poziomie, w tym: występowanie gatunków charakterystycznych dla siedliska na poziomie około 70% w transekcji, gatunków ciepłolubnych na poziomie minimum 10%, zwarcia podszytu nieprzekraczającego 50%. Ponadto, celem działań ochronnych jest eliminacja gatunków obcych ekologicznie siedlisku.
2.	4068 Dzwonecznik wonny <i>Adenophora liliifolia</i>	Celem działań ochronnych jest zachowanie możliwie licznej populacji dzwonecznika wonnego (minimum 1000 osobników) oraz poprawa stanu zachowania jego siedliska poprzez poprawę warunków świetlnych (zwarcie krzewów > 25%) i eliminację gatunków konkurencyjnych.

Źródło: wg Załącznika Nr 4 do Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 15 kwietnia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dzwonecznik w Kisielanach PLH140026 Dolina Liwca PLB140002, Dz. Urz. Woj. Maz. z 2015 r., poz. 3951

Obszar Natura 2000 Dolina Liwca PLB140002 (obszar specjalnej ochrony ptaków), ustanowiony 5 listopada 2004 r., w całości obejmuje powierzchnię 27431,51 ha. Rozciąga się w dolinie rzeki Liwiec od jej źródeł po ujście do rzeki Bug. Na pewnych fragmentach rzeka ma charakter naturalny, na pozostałych jest uregulowana. Dno doliny pierwotnie podmokłej, w odcinkach po melioracji zajmują użytki zielone, które rosną na glebach mineralnych. Miejscami pojawiają się podmokłości. Fragmentami występują łągi olchowe i olchowo-jesionowe oraz niewielkie kompleksy leśne z udziałem sosny. W obszarze występuje ok. 20 gatunków ptaków z załącznika I dyrektywy ptasiej. Stanowi ważną ostoję ptaków wodno-błotnych, w tym lęgowych. Są to m.in.: cyraneczka, cyranka, czernica, czajka, kulik wielki, rybitwa białowąsa, brodziec piskliwy, rycyk. Dodatkowo ze stosunkowo dużą liczbą osobników bytują: perkoz rdzawoszyi, bocian biały, krzyżówka, błotniak stawowy, derkacz, sieweczka rzeczna, kszyc, rybitwa czarna, podróżniczek, strumieniówka, ortolan, a z wędrownych gatunków: gęś zbożowa i białoczelna.

Zarządzeniem Nr 12 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB140002 (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2014 r., poz. 3825), zmienionym zarządzeniem RDOŚ w Warszawie z dnia 29 października 2014 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB140002 (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2014 r., poz. 9970) dla omawianego obszaru został ustanowiony plan zadań ochronnych. Cele działań ochronnych przedstawia tabela nr 7.

Tab. 7. Cele działań ochronnych – Natura 2000 Dolina Liwca

Lp.	Przedmiot ochrony	Parametr stanu populacji	Cele działań ochronnych
1.	A031 Bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 76 par lęgowych (stan właściwy - FV).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych (zachowanie żerowisk poprzez zapobieżenie zarastaniu łąk i ich zamiany na grunty orne), na powierzchni 27431 ha (stan właściwy - FV).
2.	A081 Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	stan populacji	Utrzymanie populacji na poziomie minimum 24 par lęgowych (stan właściwy - FV).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych (utrzymanie powierzchni stawów rybnych w Siedlcach oraz ich ekstensywnego użytkowania), w szczególności w granicach gmin: Siedlce, Suchożebry, Mordy, Zbuczyn i Olszanka, na powierzchni 12000 ha (stopniowa poprawa stanu U2- stan zły na U1 - stan niezadowalający).
3.	A122 Derkacz <i>Crex crex</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 142 odżywiających się samców (stan niezadowalający - U1).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych (utrzymanie terenów otwartych łąk i pastwisk i ich ekstensywnego użytkowania, szczególnie na odcinku od Chodowa (gmina Siedlce) do Sobicz (gmina Mordy) oraz na rozległym kompleksie łąk na odcinku pomiędzy miejscowościami Kisielany-Żmichy i Bale), na powierzchni 14300 ha (stan niezadowalający - U1).
4.	A127 Żuraw <i>Grus grus</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 39 par lęgowych (stan właściwy - FV).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych (utrzymanie łąk, szuwarów i zarośli, stref ekotonowych), na powierzchni 12000 ha (stan niezadowalający - U1).
5.	A196 Rybitwa Białowąsa <i>Chlidonias hybridus</i>	stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych (utrzymanie powierzchni stawów rybnych w Siedlcach oraz ich ekstensywnego użytkowania), na powierzchni 230 ha (stan niezadowalający - U1).
6.	A197 Rybitwa czarna <i>Chlidonias Niger</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 8 par lęgowych (stan niezadowalający - U1).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych (utrzymanie powierzchni stawów rybnych w Siedlcach oraz ich ekstensywnego użytkowania), na powierzchni 230 ha (stan niezadowalający - U1).
7.	A043 Gęgawa <i>Anser anser</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 7 par lęgowych.
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych (w szczególności w granicach gmin: Siedlce, Suchożebry, Mordy, Zbuczyn i Olszanka), na powierzchni 12000 ha.
8.	A052 Cyraneczka <i>Anas crecca</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 6 par lęgowych (stan niezadowalający - U1).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych (w szczególności w szczególności w granicach gmin: Siedlce, Mokobody, Suchożebry, Mordy, Zbuczyn i Olszanka), na powierzchni 4500 ha (stan niezadowalający - U1).
9.	A055 Cyranka <i>Anas querquedula</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 3 par lęgowych (stan niezadowalający - U1).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych (w szczególności w szczególności w granicach gmin: Łochów, Siedlce i Mordy), na powierzchni 12500 ha (stan niezadowalający - U1).
10.	A153 Kszyk <i>Gallinago gallinago</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 95 par lęgowych (stan niezadowalający - U1).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w tym zachowanie naturalnego reżimu hydrologicznego, zapewniającego naturalne wezbrania i okresowe wylewy rzeki (w szczególności w granicach fragmentów gmin: Łochów, Siedlce i Mordy), na powierzchni 10000 ha (stan niezadowalający - U1).

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry

11.	A156 Rycyk <i>Limosa limosa</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 5 par lęgowych (stan niezadowolający - U1).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w tym zachowanie naturalnego reżimu hydrologicznego, zapewniającego naturalne wezbrania i okresowe wylewy rzeki (w szczególności w granicach fragmentów gmin: Łochów, Siedlce Suchożebry i Mordy), na powierzchni 5000 ha (stan niezadowolający - U1).
12.	A160 Kulik wielki <i>Numenius arquata</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 4 par lęgowych (stan niezadowolający - U1).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w tym zachowanie naturalnego reżimu hydrologicznego, zapewniającego naturalne wezbrania i okresowe wylewy rzeki (w szczególności w granicach fragmentów gmin: Liw, Grębków i Mokobody), na powierzchni 5000 ha (stan niezadowolający - U1).
13.	A168 Brodziec piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 30 par lęgowych (stan niezadowolający - U1).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w tym zachowanie naturalnego reżimu hydrologicznego, zapewniającego naturalne wezbrania i okresowe wylewy rzeki (w szczególności w granicach fragmentów gmin: Wyszaków, Jadów, Korytnica i Liw), na powierzchni 10000 ha (stan niezadowolający - U1).
14.	A336 Remiz <i>Remiz pendulinus</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 32 par lęgowych (stan niezadowolający - U1).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych, w tym utrzymanie środowisk mozaikowych w sąsiedztwie wód (w szczególności w granicach fragmentów gmin: Siedlce, Suchożebry, Mordy, Zbuczyn i Olszanka), na powierzchni 10000 ha (stan niezadowolający - U1).
15.	A371 Dziwonia <i>Carpodacus erythrinus</i>	stan populacji	Utrzymanie liczebności populacji na poziomie minimum 56 par lęgowych (stan niezadowolający - U1).
		stan siedliska	Utrzymanie dogodnych siedlisk lęgowych i żerowiskowych (utrzymanie środowisk mozaikowych w sąsiedztwie wód), na powierzchni 15000 ha (stan niezadowolający - U1).

Źródło: wg Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 14 kwietnia 2023 r.

Pomniki przyrody obejmują 9 obiektów przyrody żywej, na które składają się pojedyncze, okazałe drzewa (tylko jeden z nich wieloobiektowy – 2 drzewa) o zróżnicowanym składzie gatunkowym. Celem ochrony pomników jest zachowanie wartości przyrodniczych, krajobrazowych, naukowych, kulturowych i historycznych poprzez ochronę ich lokalizacji (Dz. U. Woj. Mazowieckiego 2009 nr 36 poz. 864, Dz. U. Woj. Mazowieckiego, 2019 poz. 7460).

1. Bez nazwy, 2009, jednoobiektowy – drzewo (gatunek: buk pospolity – *Fagus sylvatica*), na terenie zabytkowego parku w Woli Suchożebrowskiej.
2. Bez nazwy, 2009, wieloobiektowy – grupa drzew (gatunek: lipa drobnolistna – *Tilia cordata* 2 szt.), na terenie zabytkowego parku w Woli Suchożebrowskiej.
3. Bez nazwy, 2009, jednoobiektowy – drzewo (gatunek: Buk pospolity – *Fagus sylvatica*), na terenie zabytkowego parku w Woli Suchożebrowskiej.
4. Bez nazwy, 2019, jednoobiektowy – drzewo (gatunek: lipa drobnolistna – *Tilia cordata*), na terenie miejscowości Wola Suchożebrowska zlokalizowany na działce nr 456/1, obręb Wola Suchożebrowska.
5. Stanisław, 2019, jednoobiektowy – drzewo (gatunek: Dąb szypułkowy - *Quercus robur*), na terenie miejscowości Wola Suchożebrowska zlokalizowany na działce nr 456/1, obręb Wola Suchożebrowska.

6. Bez nazwy, 2019, jednoobiektowy – drzewo (gatunek: lipa drobnolistna – *Tilia cordata*), na terenie miejscowości Wola Suchożębrska zlokalizowany na działce nr 462/1, obręb Wola Suchożębrska.
7. Bez nazwy, 2019, jednoobiektowy – drzewo (gatunek: lipa drobnolistna – *Tilia cordata*), na terenie miejscowości Wola Suchożębrska zlokalizowany na działce nr 462/1, obręb Wola Suchożębrska.
8. Mieczysław, 2019, jednoobiektowy – drzewo (gatunek: Jesion wyniosły - *Fraxinus excelsior*), na terenie miejscowości Wola Suchożębrska zlokalizowany na działce nr 462/1, obręb Wola Suchożębrska.
9. Janusz, 2019, jednoobiektowy – drzewo (gatunek klon jawor – *Acer pseudoplatanus*), na terenie miejscowości Wola Suchożębrska zlokalizowany na działce nr 462/1, obręb Wola Suchożębrska.

Rozporządzenie nr 6 Wojewody Mazowieckiego ustala się konieczność ochrony drzew w granicach lokalizacji obejmującej zasięg korony wraz z systemem korzeniowym nie mniejszym niż w promieniu 15 m od zewnętrznej krawędzi pnia (§ 2.2). Wprowadza zakazy (§ 4):

- 1) niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzenia i zanieczyszczania gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym ko-palnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) umieszczania tablic reklamowych.

Drzewa - pomniki przyrody ustanowione uchwałą Rady Gminy (Dz. U. Woj. Mazowieckiego, 2019 poz. 7460) podlegają ochronie obejmującej (§ 2):

1. zakaz niszczenia, uszkodzenia lub przekształcania obiektu lub obszaru;
2. uszkodzenia i zanieczyszczania gleby;
3. umieszczania tablic reklamowych.

Natomiast w ramach ochrony czynnej ustala się (§ 3):

1. monitorowanie stanu zdrowotnego pomnika przyrody oraz wykonywania zabiegów pielęgnacyjnych i zabezpieczających na potrzeby ochrony przyrody w ramach zabiegów pielęgnacyjnych;
2. zabezpieczenie ubytków i ran powierzchniowych pnia;
3. monitorowanie oznakowania pomnika przyrody i uzupełniania jego braku.

Uzupełnieniem obszarów przyrodniczych objętych ochroną prawną są tereny zieleni, będące niezbędnym elementem struktury funkcjonalno-przestrzennej jednostek osadniczych. Stanowią one wyznacznik poziomu jakości życia i pełnią zróżnicowane funkcje: przyrodnicze, estetyczne, kulturowe, społeczne i zdrowotne. Są ważnym czynnikiem osłabiającym ujemne oddziaływanie na terenach zurbanizowanych: łagodzą klimat, zwiększają wilgotność powietrza i poprawiają jego cyrkulację, tłumią hałas komunikacyjny i przemysłowy, zmniejszają stopień zapylenia i ujemnej jonizacji powietrza oraz zatrzymują wodę i ograniczają spływ powierzchniowy. Odpowiednio dobrany skład gatunkowy roślinności może wpływać bioterapeutycznie. Zieleń ma także istotne znaczenie krajobrazowe i bardzo mocno podnosi walory użytkowe przestrzeni publicznych.

W gminie Suchożebry udział powierzchni terenów zieleni w powierzchni ogółem jest znikomy i w 2023 r. wynosił 0,13%. Powierzchnia gminnych terenów zieleni na 1 mieszkańca wyniosła 1,1 m², a terenów zieleni ogółem na 1 mieszkańca 27,5 m². W gminie bardzo ubogie są tereny zieleni urządzonej. Obszar w kategorii parki, zieleńce i zieleń osiedlowa (czyli tzw. zieleń normowana) obejmuje 0,54 ha, a na 1 mieszkańca 1,2 m². W gminie znajdują się 5 cmentarze o powierzchni 5,4 ha (BDL GUS). Oczywiście analiza całej gminy pokazuje sytuację zdecydowanie lepszą, bo jest to jednostka wiejska, która ma bardzo wysoki udział tzw. zieleni nienormowanej: lasów, terenów użytkowanych rolniczo i pozostałych form.

Na terenie gminy Suchożebry we wcześniejszych dokumentach (studium) proponuje się ustanowienie następujących form ochrony przyrody:

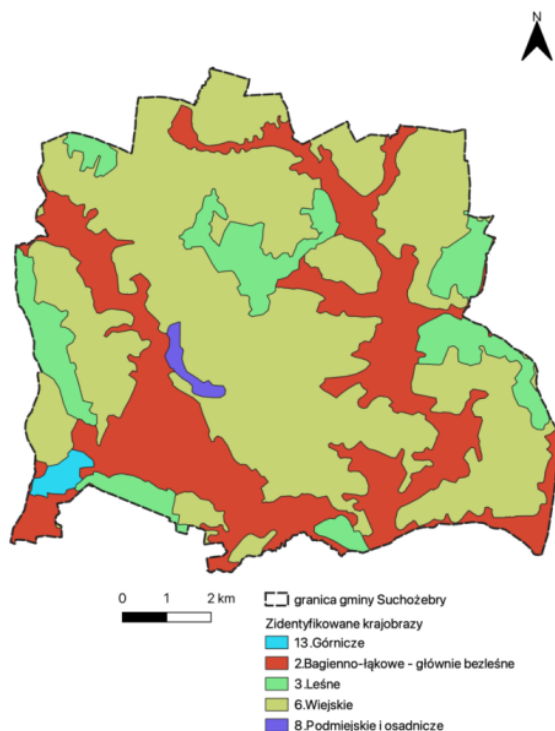
- rezerwatu przyrody „Sosny”,
- Parku Krajobrazowego Doliny Liwca obejmującego południową i zachodnią część gminy,
- pomnika przyrody (aleja 12 starych wierzb kruchych) w miejscowości Krynica,
- 3 użytków ekologicznych (dwa w dolinie Sosenki i jeden w dolinie Liwca),
- 2 zespołów przyrodniczo-krajobrazowych obejmujących doliny Starej Rzeki i Sosenki.

3.1.13. Walory krajobrazowe

Na walory krajobrazowe obszaru największy wpływ ma występowanie terenów o wysokich wartościach przyrodniczych. Najcenniejszymi są tereny objęte ochroną prawną. W systemie ekologicznym gminy o wysokim znaczeniu przyrodniczo-krajobrazowym zasadnicze znaczenie ma obecność licznych terenów wodnych i podmokłych oraz lasów, na których występują rzadkie gatunki flory i fauny. Zróżnicowana rzeźba terenu, liczne ciek i śródpolne zbiorniki wodne, w tym dolina rzeki Liwiec stanowią czynnik urozmaicający rolniczy krajobraz gminy. Cechą charakterystyczną, dominującą na terenie gminy Suchożebry jest krajobraz terenów otwartych, użytkowanych rolniczo. Tworzą go rozległe powierzchnie równinne - pola uprawne, liczne łąki i pastwiska, poprzecinane rowami melioracyjnymi i lokalnymi ciekami, urozmaicone zabudową o charakterze wiejskim. Największymi miejscowościami na terenie gminy są (wg danych NSP 2021) miejscowościami w gminie Wola Suchożębska (19,1% ludności gminy) i Suchożebry (13,2% ludności gminy). Łącznie miejscowości te skupiały 32,3%, czyli prawie jedną trzecią mieszkańców gminy. Istniejąca zabudowa nie stanowi elementu dysharmonijnego w krajobrazie. Dominuje krajobraz równiny denudacyjnej, gdzie

występuje stosunkowo niewielkie zróżnicowanie ukształtowanie terenu. Urozmaiceniem krajobrazu są kompleksy leśne. Obszar nie należy do terenów o szczególnie wysokich walorach wizualnych. Niemniej jednak z uwagi na niski stopień zurbanizowania i duży udział terenów rolnych, na terenie gminy występują tereny z dalekimi otwarciami widokowymi, co podnosi jej atrakcyjność. Walory kulturowe reprezentowane są przez pojedyncze zabytki, w tym obiekty sakralne, zespoły pałacowo-parkowe, przykłady regionalnej architektury drewnianej, miejsca pamięci, kapliczki i przydrożne krzyże.

Audyt krajobrazowy województwa mazowieckiego wyznacza na obszarze gminy Suchożebry 17 typów krajobrazów (ryc.10, tab. 8), nie wskazuje krajobrazów priorytetowych.

Ryc. 10. Audyt krajobrazowy – zidentyfikowane krajobrazy w gminie Suchożebry

Źródło: opracowanie własne na podstawie <https://mbpr.pl/audyt-krajobrazowy/>

Tab. 8. Typy krajobrazów

Kod krajobrazu	Kod typu krajobrazu	Nazwa typu krajobrazu	Kod podtypu krajobrazu	Nazwa podtypu krajobrazu	Typ rzeźby terenu
14-318.94-006	13	Górnice	13a	Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-012	2	Bagienno-łukowe – głównie bezleśne	2a	Z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-054	6	Wiejskie	6c	Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-072	6	Wiejskie	6d	Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-073	6	Wiejskie	6d	Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków	Krajobrazy pagórkowate

				rolnych tworzących pola średniej wielkości	
14-318.94-074	6	Wiejskie	6d	Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-076	6	Wiejskie	6d	Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-082	6	Wiejskie	6d	Z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-090	6	Wiejskie	6g	Z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-100	8	Podmiejskie i osadnicze	8c	Miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-133	3	Leśne	3b	Z przewagą siedlisk lasowych	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-135	3	Leśne	3b	Z przewagą siedlisk lasowych	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-136	3	Leśne	3b	Z przewagą siedlisk lasowych	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-138	3	Leśne	3b	Z przewagą siedlisk lasowych	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-214	3	Leśne	3a	Z przewagą siedlisk borowych	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-218	3	Leśne	3a	Z przewagą siedlisk borowych	Krajobrazy pagórkowate
14-318.94-223	3	Leśne	3a	Z przewagą siedlisk borowych	Krajobrazy pagórkowate

Źródło: opracowanie własne na podstawie Audytu krajobrazowego województwa mazowieckiego, 2024

3.1.14. Dziedzictwo kulturowe

Dziedzictwo kulturowe jest związane z przeszłością obszaru. Na zasoby i stan dziedzictwa oraz walory krajobrazu kulturowego składają się historia rozwoju osadnictwa i położenie na traktach komunikacyjnych, budownictwo i założenia rezydencjalne, zabytki sakralne, cmentarze, kapliczki, figury i krzyże przydrożne.

Dziedzictwo kulturowe gminy Suchożebry nie jest reprezentowane przez wiele zabytków. Wśród 6 obiektów ujętych w rejestrze zabytków województwa mazowieckiego są: sakralne i zespoły dworsko-parkowe oraz 2 cmentarze (tab. 9) i stanowisko archeologiczne. Zabytek archeologiczny wpisany do rejestru C tj. średniowieczne grodzisko znajduje się na terenie miejscowości Podnieśno – obszar AZP 55-78, nr wpisu do rejestru 775/A z 1967-12-15, A-190/775/67 z 1995-02-24, data wpisu 15.12.1967.

Tab. 9. Wykaz zabytków nieruchomych

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Numer rejestru	Data wpisu	Nr działki geodezyjnej
1.	Krynica	Zespół dworski, tj. dwór, park, budynek gospodarczy i piwnica	A-349 A-447	31.12.1983 14.03.1996	2
2.	Krześlin	Kościół parafialny	A-173/709	03.05.1962	
3.	Sosna-Kozółki	Cmentarz wojenny - jeniecki	A/750	17.07.2007	21

4.	Suchożebry	Zespół kościoła , tj. kościół, kaplica, dzwonnica	A-76/408	19.03.1962	
5.	Suchożebry	Cmentarza wojenny - jeniecki	A-752	17.07.2007	486
6.	Wola Suchożebrska	Dwór i park	A-127/595	02.04.1962	456/1, 456/2, 457, 462/1, 458/2,455

Źródło: opracowanie własne Wojewódzkiej ewidencji zabytków

Do zabytków sakralnych należą:

1. Kościół św. Marii Magdaleny w Suchożebrach – świątynia murowana została wzniesiona w latach 1772–1782 z inicjatywy księżnej Aleksandry Ogińskiej, właścicielki Suchożebrów i Siedlec. Kościół wybudowany na planie prostokąta z zwrócony prezbiterium zorientowanym w kierunku północnym. Reprezentuje styl klasycystyczny, ma jedną nawę i we wnętrzu wydzielone prezbiterium. Świątynia Konsekwrowana była dopiero w roku 1837. W trakcie działań wojennych w lipcu 1944 r. częściowo została uszkodzona. Po wojnie, w 1946 r. zniszczone wieże zostały odbudowane.

2. Kościół parafialny pw. św. Mikołaja w Krzeslinie – obecna świątynia została wzniesiona w latach 1730-1740, ufundowana przez Marka Butlera i Wiktoryna Kuczyńskiego. Pierwotnie służyła OO. Dominikanom, ale od 1743 r. - OO. Bernardynom. Klasztor został zlikwidowany przez rząd rosyjski w 1864 r. Od 1910 r. jest kościołem parafii erygowanej z parafii suchożebrskiej. Reprezentuje styl barokowy. Kościół orientowany, wzniesiony na planie prostokąta ze sklepieniami kolebkowymi. Na zewnątrz elewacje podzielono pilastrami. W 1940 r. został przebudowany. Obecnie parafia prowadzi remont kościoła zaplanowany na wiele lat (<https://krzeslin.pl/>).

Na terenie gminy znajdują się także dwa zespoły dworskie:

1. Dwór w Krynicy – wybudowany w II połowie XIX w., należał do generała Szydłowskiego. W okresie międzywojennym stanowił własność Ciechowskich. Po II wojnie światowej został przejęty przez skarb państwa. Nie wykazuje cech stylowych. Wzniesiony na planie prostokąta, z portykiem kolumnowym od frontu, parterowy, kryty dachem czterospadowym. Przed frontem, na podjeździe znajduje się gazon z figura Matki Boskiej. W ostatnich latach obiekt został odnowiony. W skład zespołu wchodzi park, budynek gospodarczy i piwnica (Libicki 2009).

2. Dwór w Woli Suchożebrskiej – wybudowany w 1835 r. z inicjatywy ówczesnego właściciela majątku Ignacego Marcinkowskiego. W 1946 r. w efekcie reformy rolnej w budynku dworskim zaczął funkcjonować ośrodek zdrowia. W latach 70. ubiegłego wieku obiekt został przejęty przez siedlecka Wyższą Szkołę Rolniczo-Pedagogiczną, a następnie Centrum Kultury i Sztuki. W 1994 roku dwór wraz z 3-hektarowym parkiem wydzierżawiły Sokołowskie Zakłady Mięsne S.A., w 2014 r. stał się ich własnością. Budynek jest parterowy, nakryty dwuspadowym dachem, z nowszą przybudówką od wschodu. Na początku XX wieku lub w okresie międzywojennym pierwotna sionka poprzedzająca wejście, opięta pilastrami i zwieńczona trójkątnym frontonem, została zastąpiona kolumnowym gankiem złożonym z dwóch par toskańskich kolumn. Naroża budynku są boniowane, a wejście boczne w elewacji zachodniej ujęte pilastrami dźwigającymi trójkątny naczółek. Po przeprowadzonej modernizacji w latach 2014-2015 przedstawia dobry stan zachowania. Obecnie pełni funkcje hotelowo-konferencyjną (Libicki 2009; <http://dworypogranicza.pl/index.php/dwory/267-wola-suchozebrska>).

Podczas II wojny światowej koło Siedlec funkcjonował zorganizowany w październiku 1941 r. Stalag 366, na który składały się trzy podobozы zlokalizowane w Siedlcach, Woli Suchożebrowskiej i Podnieśnie. W sumie przetrzymywano w nim kilkadziesiąt tysięcy jeńców. Byli to po napaści hitlerowskich Niemiec na Związek Radziecki przede wszystkim żołnierzy radzieccy, ale również polscy i włoscy. Podobóz w Podnieśniu, zwany obozem „A”, zajmował około 50 ha powierzchni i był ogrodzony drutem kolczastym. Drugi obóz zwany obozem „B” znajdował się w okolicach Woli Suchożebrowskiej i obejmował około 100 ha powierzchni. W obozie przebywało kilkadziesiąt tysięcy więźniów. Warunki życia jeńców były skrajnie trudne. Zmarli spoczywają na dwóch cmentarzach (tab. 9). Jeden znajduje się w lesie koło miejscowości Sosna-Kozółki, gdzie grzebani byli zamordowani jeńcy z Woli Suchożebrowskiej i drugi położony w lesie koło miejscowości Podnieśno.

Tab. 10. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych w gminie Suchożebry

Lp.	Miejscowość	Obiekt	Datowanie	Wykaz dokumentów	Data wpisu
1.	Krynica	zespół dworsko-parkowy	pocz. XX w.	227 z 1981-08-04, A-349 z 1983-12-31, A-447 z 1996-03-14	31.12.1983
2.	Krynica	dwór	przełom XIX/XX w.	A-349 z 1983-12-31	31.12.1983
3.	Krynica	budynek gospodarczy	pocz. XX w.	A-447 z 1996-03-14	14.03.1996
4.	Krynica	piwnica	pocz. XX w.	A-447 z 1996-03-14	14.03.1996
5.	Krynica	park	koniec XIX w.	227 z 1981-08-04, A-349 z 1983-12-31	4.08.1981
6.	Krześlin	kościół parafialny pw. św. Mikołaja	1730 r.	709/62 z 1962-05-03	3.05.1962
7.	Sosna-Kozółki	cmentarz wojenny jeńców z II wojny światowej	1941 r.	A-750 z 2007-07-17	17.07.2007
8.	Suchożebry	kościół parafialny pw. św. Marii Magdaleny	koniec XVIII w.	408/62 z 1962-03-19	19.03.1962
9.	Suchożebry	kaplica	koniec XVIII w.	408/62 z 1962-03-19	19.03.1962
10.	Suchożebry	dzwonnica	koniec XVIII w.	408/62 z 1962-03-19	19.03.1962
11.	Suchożebry	cmentarz wojenny jeńców z II wojny światowej	1941 - 1943	A-752 z 2007-09-18	18.09.2007
12.	Suchożebry	cmentarz przykościelny	1800 r.	408/62 z 1962-03-19	19.03.1962
13.	Wola Suchożebrowska	dwór	1. poł. XIX w.	595/62 z 1962-04-02	2.04.1962
14.	Wola Suchożebrowska	park	pocz. XIX w.	595/62 z 1962-04-02	2.04.1962

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rejestru zabytków nieruchomych Narodowego Instytutu Dziedzictwa

Gminna ewidencja zabytków zawiera 31 obiekty architektury (tab. 11) oraz 66 stanowisk archeologicznych (tab. 12).

Tab.11. Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków

Lp.	Obiekt	Miejscowość	Lokalizacja
1.	Kapliczka św. Jana Nepomucena	Kownaciska	Nad "Starą Rzeką" przy moście na drodze powiatowej pomiędzy wsią Kownaciska a Krześlin.

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry

2.	Kapliczka przydrożna	Krynica	Usytuowana jest przy drodze gminnej w m. Krynica w odległości ok. 100 m od wsi.
3.	Kapliczka	Borki Siedleckie	Usytuowana jest przy drodze w miejscowości Borki Siedleckie (nr działki 478)
4.	Kapliczka przydrożna	Suchożebry	Usytuowana szczytem do drogi gminnej (działka 325/1)
5.	Kapliczka przydrożna	Przygody	Usytuowana na działce o numerze 215.
6.	Krzyż	Przygody	Położony /1m/ od drogi gminnej (nr działki 149).
7.	Krzyż	Borki Siedleckie	Krzyż usytuowany jest przed Szkołą Podstawową w m. Borki Siedleckie (nr działki 385).
8.	Zespół dworsko-parkowy w Woli Suchożebrskiej	Wola Suchożebrska	Wola Suchożebrska, ul. Pałacowa 1, 08-125 Suchożebry (nr działki 456/1).
9.	Kapliczka	Wola Suchożebrska	Wola Suchożebrska, ul. Zofii Makowieckiej (nr działki 429)
10.	Krzyż	Wola Suchożebrska	Usytuowany na skrzyżowaniu dróg w miejscowości Wola Suchożebrska: Z. Makowieckiej, Południowej i Kwiatowej (nr działki 981).
11.	Kapliczka przydrożna	Podnieśno	Podnieśno ul. Słoneczna 2 08-125 Suchożebry (nr działki 254).
12.	Cmentarz wojenny-jeniecki	Sosna-Kozółki	Usytuowany jest w lesie w odległości ok. 1,2 km. od drogi kraj. Siedlce-Sokołów Podlaski (nr dz. 21)
13.	Cmentarz wojenny-jeniecki	Suchożebry	nr działki 482.
14.	Krzyż	Krześlinek	Usytuowany na placu kościelnym tuż obok kościoła w Krześlinie (nr działki 518).
15.	Kapliczka przydrożna	Kownaciska	Położona przy drodze powiatowej na początku wsi Kownaciska jadąc od miejscowości Przygody.
16.	Krzyż	Kownaciska	Kownaciska, przy posesji nr 13A
17.	Kościół parafialny p.w. św. Mikołaja	Krześlinek	Krześlinek 6 08-125 Suchożebry (nr działki 518).
18.	Kapliczka przydrożna	Krześlinek	Na końcu wsi Krześlinek przy drodze powiatowej
19.	Kapliczka przydrożna	Krześlinek	położona przy drodze powiatowej Krześlinek – Brzozów w odległości ok. 800 m. od Krześlinka
20.	Kapliczka przydrożna z krzyżem	Krześlinek	Położona w środku lasu przy drodze gminnej łączącej miejscowości Krześlinek i Rzeszotków gm. Paprotnia.
21.	Kapliczka przydrożna	Brzozów	Położona przy drodze powiatowej Brzozów – Suchożebry w odległości ok. 1,5 km. od wsi Brzozów
22.	Kapliczka przydrożna	Nakory	Usytuowana przy drodze powiatowej Brzozów- Nakory
23.	Kapliczka przydrożna	Nakory	Położona w centrum wsi przy skrzyżowaniu dróg powiatowych: Nakory – Krynica oraz Nakory – Patrykozy.
24.	Kapliczka przydrożna	Krynica	Położona na kolonii wsi Krynica przy drodze powiatowej Krynica – Nakory w odległości ok. 400 m. od wsi Nakory (nr działki 747).
25.	Krzyż	Podnieśno	Usytuowany przy drodze krajowej w Podnieśnie przy zjeździe na ulicę Podlaską (nr działki 150/1).
26.	Zespół Kościoła par. p. w. św. Marii Magdaleny w Suchożebrach	Suchożebry	ul. Kościelna 2 08-125 Suchożebry (nr działki 722)
27.	Cmentarz parafialny	Przygody	Cmentarz znajduje się w odległości ok. 70 m od drogi gminnej Przygody – Suchożebry
28.	Cmentarz parafialny	Krześlinek	Usytuowany przy drodze powiatowej Krześlinek – Mordy (nr działki 522).
29.	Kapliczka przydrożna	Krześlin	Usytuowana przy zjeździe z drogi powiatowej Siedlce – Korczew w stronę Krześlina.
30.	Krzyż	Brzozów	Usytuowany przy drodze łączącej miejscowość Brzozów z Suchożebrami.
31.	Zespół dworsko-parkowy w Krynicy	Krynica	Krynica 41 08-125 Suchożebry (nr działki 2).

Źródło: opracowanie własne na podstawie Gminnej ewidencji zabytków

Tab. 12. Stanowiska archeologiczne w gminie Suchożebry

Lp.	Obiekt	Miejscowość	Nr obszaru AZP	Nr stan. Na ob. AZP	Nr stanowiska
1.	Osada	Sosna-Kozółki	56-78	14	2
2.	Osada	Podnieśno	55-78	7	5
3.	Ślad osadniczy	Stany Małe	55-78	14	2
4.	Osada	Podnieśno	55-78	7	5
5.	Cmentarzysko ciałopalne	Stany Duże	55-78	5	I
6.	Osada	Stany Małe	55-78	11	2
7.	Ślad osadniczy	Stany Małe	55-78	10	3
8.	Ślad osadniczy	Stany Małe	55-78	12	1
9.	Osada	Stany Małe	55-78	13	1
10.	Osada	Krynica	55-78	17	1
11.	Ślad osadniczy	Podnieśno	55-78	19	6
12.	Grodzisko	Podnieśno	55-78	1	I
13.	Osada	Podnieśno	55-78	2	II
14.	Grób	Podnieśno	55-78	3	III
15.	Stanowisko archeologiczne	Podnieśno	55-78	4	IV
16.	Ślad osadniczy	Stany Duże	55-78	8	2
17.	Wieś historyczna	Nakory	55-79	29	8
18.	Osada	Nakory	55-79	23	6
19.	Ślad osadnictwa	Nakory	55-79	24	7
20.	Ślad osadnictwa	Brzozów	55-79	25	8
21.	Ślad osadnictwa	Brzozów	55-79	26	9
22.	Ślad osadnictwa	Nakory	55-79	22	5
23.	Ślad osadnictwa	Nakory	55-79	19	4
24.	Osada	Nakory	55-79	18	3
25.	Ślad osadnictwa	Nakory	55-79	17	2
26.	Osada	Sosna-Trojanki	56-78	15	1
27.	Ślad osadniczy	Nakory	55-79	16	1
28.	Osada	Sosna-Trojanki	56-78	16	2
29.	Osada	Sosna-Trojanki	56-78	17	3
30.	Osada	Brzozów	56-79	27	II
31.	Osada	Brzozów	56-79	26	I
32.	Osada	Krześlin	57-79	12	3
33.	Osada	Kownaciska	56-79	16	VII
34.	Ślad osadnictwa	Krześlin	57-79	13	4
35.	Osada	Krześlin	57-79	15	6
36.	Osada	Brzozów	56-79	2	II
37.	Osada	Krześlin	57-79	16	7
38.	Osada	Brzozów	56-79	1	II
39.	Osada	Kownaciska	56-79	12	IV
40.	Osada	Kownaciska	56-79	14	I
41.	Osada	Krześlinek	56-79	11	IV
42.	Osada	Kownaciska	56-79	15	VI
43.	Osada	Krześlin	57-79	17	8
44.	Osada	Wola Suchożebrska	56-78	2	2
45.	Osada	Brzozów	56-79	3	III
46.	Osada	Wola Suchożebrska	56-78	3	3
47.	Punk osadniczy	Krześlinek	56-79	10	III
48.	Osada	Wola Suchożebrska	56-78	4	4
49.	Osada	Kownaciska	56-79	13	V
50.	Osada	Wola Suchożebrska	56-78	5	5
51.	Osada	Krześlinek	56-79	9	III
52.	Osada	Wola Suchożebrska	56-78	6	6
53.	Ślad osadnictwa	Krześlin	57-79	11	2

54.	Ślad osadnictwa	Wola Suchożebrska	56-78	7	7
55.	Osada	Brzozów	56-79	5	II
56.	Osada	Wola Suchożebrska	56-78	8	8
57.	Osada	Krześlinek	56-79	8	II
58.	Osada	Krześlinek	55-79	7	I
59.	Osada	Wola Suchożebrska	56-78	9	9
60.	Ślad osadnictwa	Wola Suchożebrska	56-78	10	10
61.	Osada	Krześlin	57-79	14	5
62.	Cmentarzysko	Wola Suchożebrska	56-78	1	1
63.	Ślad osadnictwa	Wola Suchożebrska	56-78	11	11
64.	Osada	Wola Suchożebrska	56-78	12	12
65.	Osada	Kownaciska	56-79	6	I
66.	Osada	Sosna-Kozółki	56-78	13	1

3.2. Stan środowiska

3.2.1. Jakość powietrza atmosferycznego

Na stan jakości powietrza atmosferycznego wpływ mają zanieczyszczenia pochodzące:

- powstałe w wyniku działalności gospodarczej (przemysłowej i rolniczej) powstają głównie: węglowodory i ich pochodne, fluor, pyły siarki, siarkowodor, metan i inne specyficzne dla danej produkcji,
- z procesów spalania paliw w celach grzewczych (ogrzewanie zbiorowe i indywidualne), głównie: pył, dwutlenek siarki, dwutlenek azotu, tlenek węgla,
- ze środków transportu kołowego np. węglowodory, tlenek węgla, pył, ołów.

Całkowita wielkość emisji na terenie gminy Suchożebry została oszacowana na 23209,09 Mg CO₂ (tab. 13). Całkowite zużycie energii wyniosło 81067,17 MWh. Gmina zaplanowała szereg działań w celu redukcji CO₂ o 20%.

Tab. 13. Podsumowanie bilans zużycia energii i emisji gazów cieplarnianych w gminie Suchożebry

Lp.	Sektor	Zużycie energii		Wielkość emisji CO ₂	
		[MWh]	[%]	[Mg]	[%]
1.	Budynki użyteczności publicznej	961,93	1,19	306,72	1,32
2.	Komunalny	69,35	0,09	52,71	0,23
3.	Usługi i handel	2301,96	2,84	744,99	3,21
4.	Mieszkalny	70103,80	86,48	18657,80	80,39
5.	Oświetlenie uliczne	174,54	0,22	132,65	0,57
6.	Przemysł	2150,84	2,65	1746,48	7,52
7.	Transport	5304,75	6,54	1567,75	6,75
8.	Razem	81067,17	100	23209,09	100

Źródło: wg Planu gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Suchożebry (2015)

Zgodnie z przyjętym w województwie mazowieckim podziałem na strefy podlegające ocenie stanu powietrza obszar gminy Suchożebry należy do strefy mazowieckiej. Biorąc pod uwagę wyniki oceny dokonanej z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi, rok 2023 był drugim rokiem z rzędu, kiedy w strefie mazowieckiej poziom dopuszczalny dla pyłu zawieszonego PM10 nie został przekroczony. Taka sama sytuacja jest w przypadku dotrzymania poziomu

dopuszczalnego dla pyłu zawieszonego PM_{2,5} fazy II. Poprawie w ostatnim roku uległa sytuacja w zakresie benzo(a)pirenu zawartego w pyłe zawieszonym PM₁₀, bo dotrzymany został poziom docelowy tego zanieczyszczenia. Natomiast nie został osiągnięty poziom celu długoterminowego – strefa uzyskała klasę D2. Biorąc pod uwagę wyniki oceny z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin w roku 2023 strefa mazowiecka uzyskała klasę A. Jednocześnie nie został osiągnięty poziom celu długoterminowego dla ozonu – strefa uzyskała klasę D2. W poniższych tabelach zestawiono szczegółowe wyniki klasyfikacji dla strefy mazowieckiej (tab. 14-16).

Tab. 14. Klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie za rok 2023 z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy													Symbol klasy wynikowej dla obszaru całej strefy
		Kryterium - poziom dopuszczalny								Kryterium – poziom docelowy					Kryterium – poziom celu długoterminowego
		SO ₂	NO ₂	PM10	PM2,5		Pb	C ₆ H ₆	CO	As	B(a)P	Cd	Ni	O ₃	
					Faza I	Faza II									
Strefa mazowiecka	PL1404	A	A	A	A	A1	A	A	A	A	A	A	A	A	D2

Tab. 15. Klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej za rok 2023 z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin

Nazwa strefy	Kod strefy	Symbol klasy wynikowej dla poszczególnych zanieczyszczeń dla obszaru całej strefy		Symbol klasy wynikowej dla O ₃ dla obszaru całej strefy	
		Kryterium – poziom dopuszczalny		Kryterium - poziom docelowy	Kryterium – poziom celu długoterminowego
		SO ₂	NO _x		
Strefa mazowiecka	PL1404	A	A	A	D2

Źródło: tab. 14 i 15: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport wojewódzki za rok 2023

Tab. 16. Zestawienie informacji dotyczących obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego O₃, w roku 2003 w województwie z uwzględnieniem kryterium określonego celu ochrony roślin

Kod strefy	Nazwa strefy	Typ normy	Czas uśredniania (parametr)	Powierzchnia obszaru przekroczenia [km]	Udział w powierzchni strefy [%]	Powierzchnia obszarów ekosystemów objętych przekroczeniem [km ²]*
PL1404	strefa mazowiecka	poziom celu długoterminowego	AOT40	34575,0	99,2	32 544,7

Źródło: Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport wojewódzki za rok 2023, *jako obszary ekosystemów uwzględniono tereny naturalne (obejmujące lasy i ekosystemy naturalne, obszary podmokłe oraz obszary wodne) oraz tereny rolne. Nie włączono terenów antropogenicznych (np. zabudowa miejska, tereny przemysłowe, komunikacyjne, budowy itp.). Wartość oszacowana na podstawie Corine Land Cover 2018

Gmina Suchożebry jest typową wiejską gminą z utrzymującą się tradycyjną funkcją główną – rolnictwem. Położona jest w oddaleniu od obszarów uprzemysłowionych, ale najbliższym sąsiedztwie ośrodka miejskiego i MOF Siedlce. Na jej obszarze nie ma zlokalizowanej działalności przemysłowej, która stanowiłaby wysokie zagrożenie dla środowiska. Program ochrony środowiska dla gminy Suchożebry (2015) wskazywał jako źródła emisji dużych ilości zanieczyszczeń do powietrza obiekty:

- Zakład SOLBET Sp. z o.o. Solec Kujawski Zakład w Podnieśnie,
- Sokołów S.A. Oddział w Sokołowskie Zakłady Mięsne (kotłownia – dworek ziemiański)
- Firma Drogowo-Inżynierska DORFA w Woli Suchożebrowskiej.

Istotnym źródłem zanieczyszczeń powietrza na tym terenie jest przede wszystkim emisja zanieczyszczeń z emitorów o niskiej wysokości, nazywana też powierzchniową. Są to zazwyczaj lokalne kotły grzewcze oraz paleniska domowe. Na terenach zabudowy rozproszonej problem ten jest nieco mniejszy, gdyż istnieją lepsze warunki przewietrzania i depozycji zanieczyszczeń, a co za tym idzie stężenia są niższe. Zdecydowanie gorsza sytuacja ma miejsce w obszarach zwartej zabudowy, szczególnie zlokalizowanej w warunkach orograficznych ograniczających przewietrzanie, gdzie lokalnie może pojawić się zjawisko smogu. Charakterystyczną cechą niskiej emisji jest jej sezonowa zmienność. W okresach grzewczych notuje się wzrost tego typu emisji w porównaniu do okresów ciepłych. Pozyskiwanie ciepła z tradycyjnych źródeł energii, głównie węgla kamiennego powoduje emisję dwutlenku siarki, tlenku azotu, tlenku węgla i węglowodorów aromatycznych oraz pyłów i sadzy. Dodatkowo coraz wyższe ceny opału powodują poszukiwanie oszczędności, potencjalnie zwiększając możliwość spalania odpadów, które mogą emitować toksyczne związki. Taka sytuacja ma bezpośredni związek ze strukturą źródeł ogrzewania. Na terenie gminy ciepło pozyskiwane jest z indywidualnych kotłowni i systemów grzewczych, które służą zaspakajaniu potrzeb prywatnych budynków i obiektów publicznych. Kierunkiem działań w celu poprawy stanu powietrza na skutek ograniczenia niskiej emisji jest termomodernizacja budynków użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych, która spowoduje ograniczenie zapotrzebowania na ciepło. Niezbędna jest także wymiana starych pieców c.o. i instalowanie ekologicznych źródeł energii cieplnej. Poprawę stanu mają zapewnić regulacje prawne przyjętej przez Sejmik Województwa Uchwały antysmogowej, która wprowadziła ograniczenia dla urządzeń o mocy do 1MW wykorzystujące w procesie spalania paliwa stałe.

Drugim ważnym elementem emisji są zanieczyszczenia komunikacyjne, obejmujące takie substancje jak: tlenki azotu, pyły, tlenek węgla, dwutlenek siarki, aldehydy. Samochody są nie tylko jednym z głównych źródeł emisji do powietrza, ale także do gleby takich związków jak ołów i azbest. Emisja ta wraz z postępującym zwiększaniem się ilości pojazdów na szlakach komunikacyjnych wykazuje tendencję wzrostową. Na terenie gminy Suchożebry biegną drogi krajowe i wojewódzkie. Infrastrukturę drogową uzupełniają drogi powiatowe, gminne i wewnętrzne. Łączna długość dróg wynosi 117,5 km. Na system dróg w gminie Suchożebry składają się (wg Programu ochrony środowiska dla gminy Suchożebry 2015):

- droga krajowa nr 63, która jest najważniejszym powiązaniem komunikacyjnym dla gminy o znaczeniu regionalnym, umożliwia dojazd do Siedlec, Sokołowa Podlaskiego oraz drogami krajowymi nr 2 Warszawa – Terespol i nr 680 Sokołów Podlaski – Łomża. Długość drogi krajowej na terenie gminy wynosi 9,85 km.
- droga wojewódzka nr 696 Chodów - Węgrów, która zlokalizowana jest w południowo-zachodniej części gminy. Ma niewielką długość, bo 1,096 km.

- powiatowe, które umożliwiają połączenia między miejscowościami gminnymi i ościennymi gminami: Bielany, Siedlce, Paprotnia, Mordy i Mokobody. Łączna długość tych dróg wynosi 44,362 km, w tym o nawierzchni twardej ulepszonej jest 34,952 km, a twardej nieulepszonej 2,400 km.
- drogi gminne o łącznej długości 46,87 km (w tym o nawierzchni twardej – 16,17 km), realizują one powiązania zewnętrzne gminy o bliskim zasięgu i wewnątrzgminne.
- drogi wewnętrzne (publiczne), czyli drogi, które nie są zakwalifikowane do kategorii dróg gminnych.

Układ drogowy ma stare założenia historyczne i jest stabilny. Sieć dróg gminnych umożliwia komunikację lokalną między poszczególnymi miejscowościami. Część dróg jest w złym stanie technicznym, wymaga pilnej modernizacji i przebudowy. Zniszczona nawierzchnia z wieloma ubytkami przyczynia się do wzrostu zanieczyszczeń uwalnianych do atmosfery i zwiększenia hałasu komunikacyjnego. Poziom emisji zależy jest od natężenia ruchu i struktury ruchu, czyli ilości i rodzaju samochodów (udział pojazdów ciężkich i hałaśliwych), prędkości pojazdów i ich stanu technicznego oraz stosowanego paliwa, a także procesu zużywania się opon i hamulców oraz właściwości samej nawierzchni. Do ograniczenia emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych przyczynią się inwestycje obejmujące modernizację i przebudowę dróg. Istnieje potrzeba zwiększenia, jak w większości gmin wiejskich położonych peryferyjnie i wykluczonych komunikacyjnie, dostępności środków transportu publicznego. Preferowanym kierunkiem jest rozwój tras rowerowych.

Innym źródłem pogorszenia jakości powietrza są odory, które wiążą się z dyskomfortem powstałym w efekcie przedostawania się gazów złośliwych do powietrza atmosferycznego. Stanowią one mieszaninę lotnych substancji chemicznych (organicznych i nieorganicznych), które są wyczuwalne nawet przy niewielkich stężeniach. Mogą powodować podrażnienia błon śluzowych nosa, gardła i oczu, a nawet nasilenie objawów psychosomatycznych (np. problemy z oddychaniem, bóle głowy, nudności). Nie ma jednoznacznych kryteriów określania uciążliwości zapachowej. Geneza odorów może być naturalna, gdy powstają w procesach rozkładu martwej materii organicznej lub antropogeniczna, gdy jest efektem działalności gospodarczej związanej z utylizacją odpadów, chowem i hodowlą zwierząt, przemysłem chemicznym i spożywczym oraz gastronomią. Substancjami odorotwórczymi są: związki siarkowe, związki azotowe, lotne kwasy tłuszczowe oraz aldehydy i ketony. Głównym źródłem ich powstawania są: oczyszczalnie ścieków, składowiska odpadów komunalnych i przemysłowych, nieszczelne szamba oraz spalanie odpadów tworzywowych, gumy w paleniskach domowych. Na obszarach rolniczych szczególnie istotnym źródłem są duże obiekty związane z produkcją zwierzęcą, czyli przemysłowe ферmy chowu trzody chlewnej, drobiu i zwierząt futerkowych. Zwierzęta, ich odchody oraz pasza są źródłem powstawania siarkowodoru, amoniaku, tlenku azotu, aldehydów, amin, węglowodorów aromatycznych, kwasów organicznych i związków siarki.

Na terenie gminy Suchożebry zlokalizowane są obiekty będące źródłem emisji nieprzyjemnych zapachów (amoniak, siarkowodor). Do nich należą: Zakład Utylizacji Odpadów w Woli Suchożebrowskiej oraz oczyszczalnia ścieków przy Zakładzie „SOLBET Sp. z o.o.” Solec Kujawski Zakład w Podnieśnie (<https://www.solbet.pl/download-category/solbet-podlesno/>) i oczyszczalni ścieków w Przygodach. Dodatkowo źródłem tego typu uciążliwości mogą być ферmy drobiu. Mają one głównie oddziaływanie lokalne,

a szczególnie nasilają się przy wystąpieniu niekorzystnych warunków meteorologicznych, kiedy to mogą stanowić duży dyskomfort dla mieszkańców.

3.2.2. Jakość wód powierzchniowych

Na potrzeby zarządzania wodami powierzchniowymi, w tym ich monitoringu wydzielone zostały jednolite części wód powierzchniowych. Celem monitoringu wód powierzchniowych jest uzyskanie informacji o stanie wód powierzchniowych na potrzeby planowania zasobami wód i oceny stopnia osiągnięcia celów środowiskowych, jakie mają przypisane poszczególne jednolite części wód powierzchniowych. W granicach administracyjnych gminy znajdują się 2 jednolite części wód powierzchniowych. Mają one charakter naturalny, ich stan jest zły, a cele środowiskowe zagrożone (tab. 17). Dla JCWP o charakterze naturalnym określa się stan ekologiczny i stan chemiczny. Ocena stanu wód JCWP leżących w gminie Suchożebry wskazuje na słaby stan wód (tab. 18).

Tab. 17. Charakterystyka stanu i cel środowiskowy jednolitych części wód powierzchniowych na terenie gminy Suchożebry

Kod JCWP	Nazwa JCWP	Status	Cel środowiskowy	
			Stan lub potencjał	Stan chemiczny
PLRW20002266	Liwiec do Starej rzeki ze Starą Rzeką od Dopływu z Kukawek	NAT	dobry stan ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), związki tributyllocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry
PLRW2000232668149	Liwiec od Starej rzeki do Kostrzyna	NAT	dobry potencjał ekologiczny; zapewnienie drożności cieku według wymagań gatunków chronionych	dla złagodzonych wskaźników [benzo(a)piren(w), związki tributyllocyny(w)] poniżej stanu dobrego, dla pozostałych wskaźników - stan dobry

Źródło: Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły (Dz. U. 2023 poz. 300), objaśnienia: status NAT – naturalna

Tab. 18. Wyniki oceny badanych jednolitych części wód powierzchniowych, których zlewnie położone są na terenie gminy Suchożebry

Nazwa JCWP Kod JCWP	Klasyfikacja wskaźników i elementów jakości wód				Stan/potencjał ekologiczny	Stan chemiczny	Ocena stanu JCWP
	Klasa elementów biologicznych	Klasa elementów hydromorfologicznych	Klasa elementów fizykochemicznych (grupy 3.1-3.5)	Klasa elementów fizykochemicznych – specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne (3.6)			
Liwiec do Starej Rzeki ze Starą Rzeką od dopł. z Kukawek PLRW200024266	4 (2020)	1 (2017)	>2 (2020)	2 (2020)	4 słaby stan ekologiczny (2020)	stan chemiczny poniżej dobrego (2021)	zły stan wód (2021)

Liwiec od Starej Rzeki do Kostrzyna PLRW2000232668149	4 (2020)	2 (2017)	>2 (2020)	2 (2020)	4 słaby stan ekologiczny (2020)	stan chiczny poniżej dobrego (2020)	zły stan wód (2020)
--	---------------------	---------------------	-------------------------	---------------------	--	--	------------------------------------

Źródło: wg Monitoring wód powierzchniowych GIOŚ

3.2.3. Jakość wód podziemnych

Zgodnie z podziałem Polski na 172 JCWPd, teren gminy Suchożebry znajduje się w obrębie jednolitej części wód podziemnych nr 55. Jest ona zbudowana z czterech poziomów wodonośnych rozdzielonych utworami trudno przepuszczalnymi. W utworach czwartorzędowych wody krążą w systemie zamkniętym w obrębie zlewni, tworząc lokalny system krążenia. W utworach paleogenu i neogenu wody dopływają lateralnie spoza obszaru JCWPd. Na terenie gminy nie zostały zlokalizowane żadne punkty pomiarowe krajowej sieci monitoringu wód podziemnych. Stan wód oceniono podziemnych oceniono jako dobry (tab. 19).

Tab. 19. Ocena stanu JCWPd nr 55 w 2022 r.

Ocena ryzyka nieosiągnięcia celów środowiskowych		Niezagrożona
Wynik oceny stanu w 2022 r.	Chemiczny	Dobry
	Ilościowy	Dobry
	Ogólny	Dobry

Źródło: Raport z oceny jednolitych części wód podziemnych w dorzeczach – stan na rok 2022

3.2.4. Stan i zagrożenia pokrywy glebowej

Gleby na terenie gminy Suchożebry potrzebują wapniowania oraz zabiegów agrotechnicznych zgodnych z Kodeksem Dobrej Praktyki Rolniczej.

W ramach *Monitoringu chemizmu gleb ornych Polski*, prowadzonego przez IUNG – PIB Puławy na zlecenie GIOŚ, najbliższej gminy Suchożebry zlokalizowany jest punkt pomiarowy (nr 163) w miejscowości Zdany w gminie Zbuczyn, w powiecie siedleckim (https://www.gios.gov.pl/chemizm_gleb/index.php?mod=pomiary&p=163). Znajduje się on w obrębie kompleksu 6 (żytni słaby), w typie gleby brunatne kwaśne i IVb klasie bonitacyjnej. Prowadzony monitoring nie stwierdził przekroczeń dopuszczalnej zawartości metali w glebie.

Prowadzone pomiary w latach 1995-2020 pokazują wahania wartości w zakresie odczynu pH, udziału próchnicy i węgla organicznego oraz wzrost azotu ogólnego. Generalnie rośnie zawartość fosforu przyswajalnego, potasu przyswajalnego i magnezu przyswajalnego. Stwierdzono także występowanie śladowe wielopierścieniowych węglowodory aromatycznych. Badania wykazały zbliżone poziomy zawartości pierwiastków śladowych w poszczególnych latach. W związku z tym zagrożeniem dla gleb gminy jest ich zakwaszenie, które stanowi utrudnienie w pobieraniu przez roślinny składników pokarmowych oraz ułatwia przyswajanie metali ciężkich, co obniża możliwości produkcyjne.

Przeciętne zawartości arsenu, baru, chromu, cynku, kadmu kobaltu, miedzi, niklu i ołowiu w glebach obszaru są na ogół niższe lub równe w stosunku do wartości przeciętnych (median) w glebach obszarów niezabudowanych. Wyższą wartość mediany wykazuje zawartość rtęci. Ze względu na niską gęstość rozmieszczenia punktów poboru prób do analiz nie ma możliwości pełnej oceny zanieczyszczenia gleb metalami (Lis, Piaseczna 1995).

W miejscowości Chodków na rzece Liwiec zlokalizowany jest punkt obserwacyjny PMS, w którym co 3 lata pobierane są próby do badań. Osady rzeczne w tym miejscu zawierają bardzo niskie zawartości potencjalnie szkodliwych pierwiastków, poza cynkiem. Cechują się także niskimi zawartościami WWA i PCB.

3.2.5. Gospodarka odpadami

System i stan gospodarki odpadami można szczegółowo scharakteryzować na podstawie wartości poszczególnych parametrów zawartych w Banku Danych Lokalnych GUS i raportów Analizy stanu gospodarki odpadami, które gmina co roku przygotowuje. Zgodnie z ustawą o odpadach podmiotem odpowiedzialnym za funkcjonowanie systemu gospodarki odpadami jest gmina, która gospodaruje odpadami w zamian za uiszczoną przez mieszkańców opłatę. Odpady, które odebrano w 2023 r. na terenie gminy Suchożebry, zostały przekazane do Zakładu Utylizacji Odpadów w Woli Suchożebrskiej przy ul. Sokołowskiej 2. Jednocześnie prowadzony jest tu Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych dla mieszkańców gminy. Opłata za gospodarowanie odpadami komunalnymi, odbieranymi od właścicieli nieruchomości, na których zamieszkują mieszkańcy, pobierana przez gminę obliczana jest w oparciu o liczbę mieszkańców zamieszkujących daną nieruchomość. W 2023 r. w gminie Suchożebry zameldowanych było 4658 osób. Na podstawie deklaracji system objął 4243 osoby. Zostało złożonych 1315 deklaracji, w których 843 właścicieli nieruchomości zobowiązało się do segregacji odpadów, a 472 do segregacji odpadów komunalnych z przydomowym kompostownikiem.

Analiza gospodarki odpadami wskazuje na wzrost ilości odpadów segregowanych. Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 10 maja 2021 r. w sprawie sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów (Dz. U. 2021 poz. 906). Ilość odpadów komunalnych odebranych z terenu gminy Suchożebry w roku 2023 wyniosła 1140,16 Mg. Od właścicieli nieruchomości w roku 2023 odebrano zróżnicowane grupy odpadów (tab. 20). Łączna masa selektywnie odebranych odpadów komunalnych przygotowanych do ponownego użycia i poddanych recyklingowi wyniosła 393,10 Mg.

Tab. 20. Odebrane odpady komunalne w gminie Suchożebry w 2023 r.

Kod	Rodzaj	Masa [Mg]
20 03 01	Niesegregowane (zmieszane) odpady komunalne	772,70
15 01 07	Opakowania ze szkła	106,30
15 01 06	Opakowania z tworzyw sztucznych	129,52
20 02 01	Odpady ulegające biodegradacji	185,58
PSZOK		
20 03 07	Odpady wielkogabarytowe	45,24
20 02 01	Odpady ulegające biodegradacji	1,3

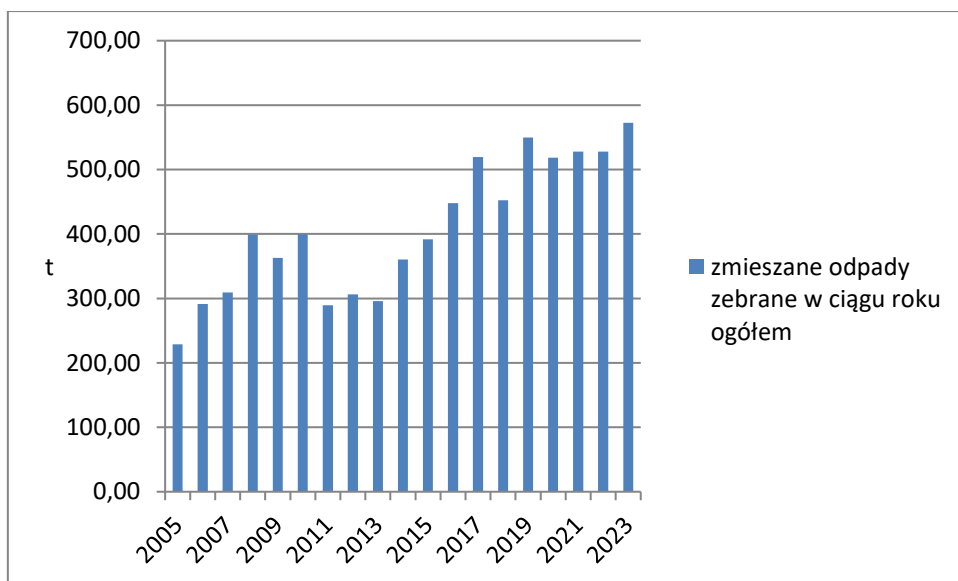
Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry

20 01 35	Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne inne niż wymienione w 20 01 21, 20 01 23 i 20 01 35	9,86
16 01 03	Zużyte opony	2,56
15 01 01	Opakowania z papieru i tektury	2,32
15 01 02	Opakowania z tworzyw sztucznych	1,24
15 01 07	Opakowania ze szkła	0,36
17 01 07	Zmieszane odpady z betonu, gruzu ceglanego, odpadowych materiałów ceramicznych i elementów wyposażenia inne niż wymienione w 17 01 06	10,90
20 01 99	Inne niewymienione frakcje zbierane w sposób selektywny	18,48
20 01 11	Tekstylia	0,38

Źródło: według Analizy stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie gminy Suchożebry za rok 2023

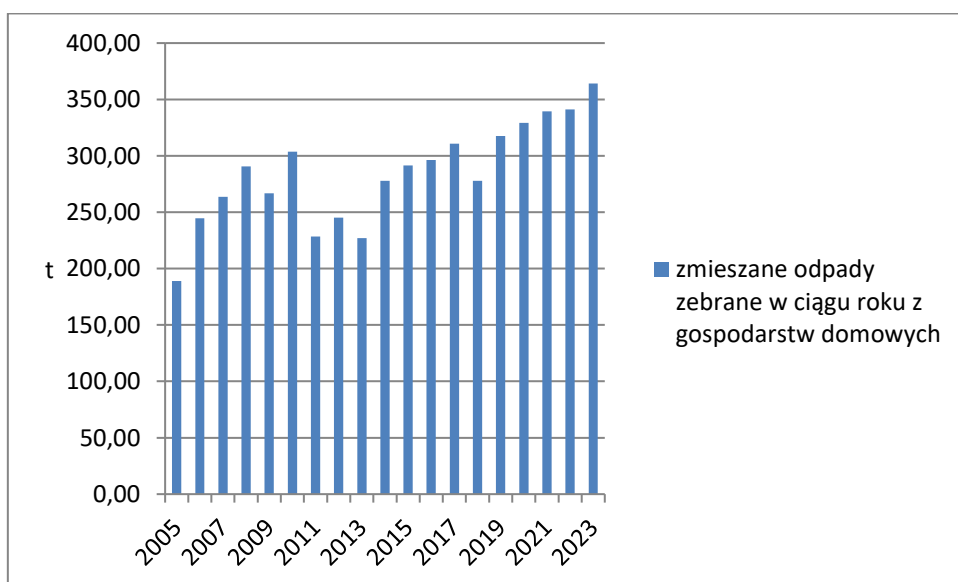
W 2023 r. w gminie Suchożebry poziom ograniczenia odpadów komunalnych ulegających biodegradacji przekazywanych do składowania w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r. wyniósł 1,93%, czyli wymagany poziom został osiągnięty. Z kolei poziom przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych liczony łącznie dla wszystkich frakcji (papier, metal, tworzywa sztuczne, szkło) wyniósł 39,48%, czyli wymagany poziom (35%) został osiągnięty. Poziom recyklingu, przygotowania do ponownego użycia i odzysku innymi metodami odpadów innych niż niebezpieczne odpady budowlane i rozbiórkowe wyniósł 100%, czyli również wymagany poziom (70%) został osiągnięty.

Wielkość zmieszanych odpadów komunalnych w gminie Suchożebry w latach 2005-2016 wykazuje trend wzrostowy (228,80-572,70 t), jedynie w latach 2011-2013 wykazuje spadek i w 2019 osiąga maksymalną wartość 519,65 t. W roku 2020 następuje kolejny spadek, być może związany ze wzrostem kosztów odbioru odpadów lub pandemią (ryc. 11-12) – mniejszym wytwarzaniem odpadów poza gospodarstwami domowymi (ryc. 13). Schemat ten „powtarza się” w wartościach wskaźnika zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca (ryc. 14). W latach 2005-2008 następuje wzrost od 49,7 kg do 86,2 kg, krótka tendencja spadkowa do 77,9 kg w 2009 r. Następują dalsze wahania i spadek w latach 2011-2013, a potem wzrost w 2017 do 110,2 kg. Wartość maksymalną wskaźnik osiągnął w 2019 r. kiedy na jednego mieszkańca przypadała aż 117,2 kg, spadek w 2020 r. do 110,7 kg, by 2023 r. osiągnąć kolejne maksimum 129,1 kg (ryc. 15).

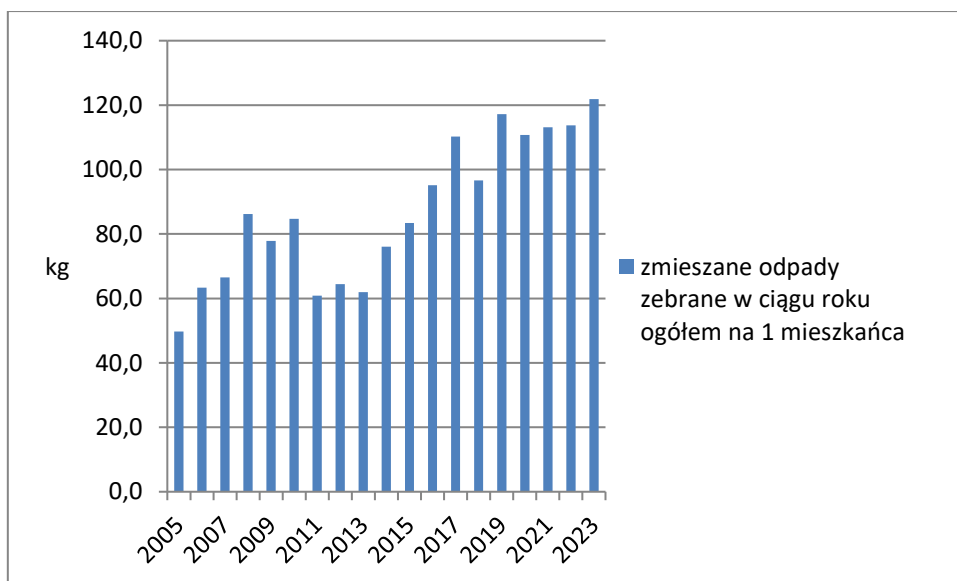
Ryc. 11. Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

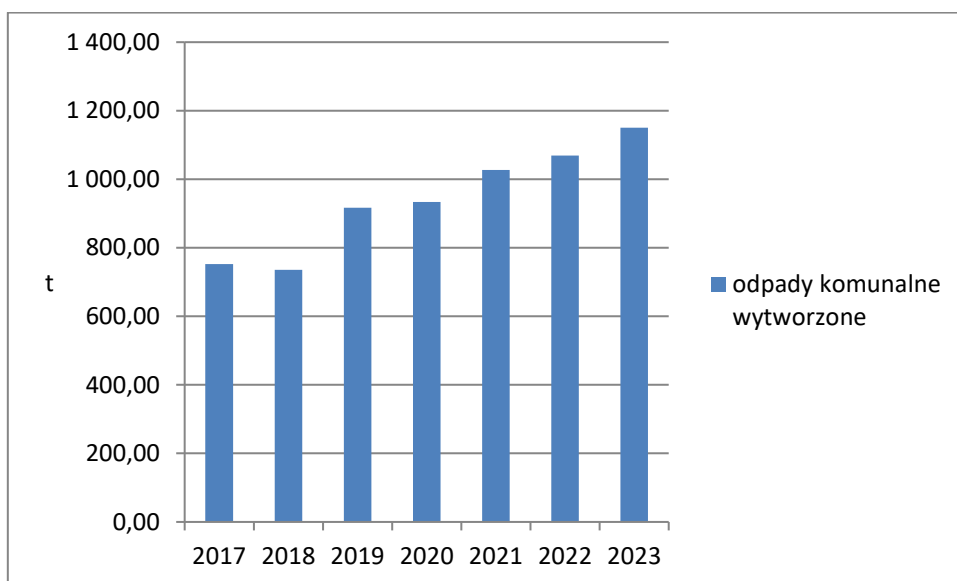
Ryc. 12. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku z gospodarstw domowych w t.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

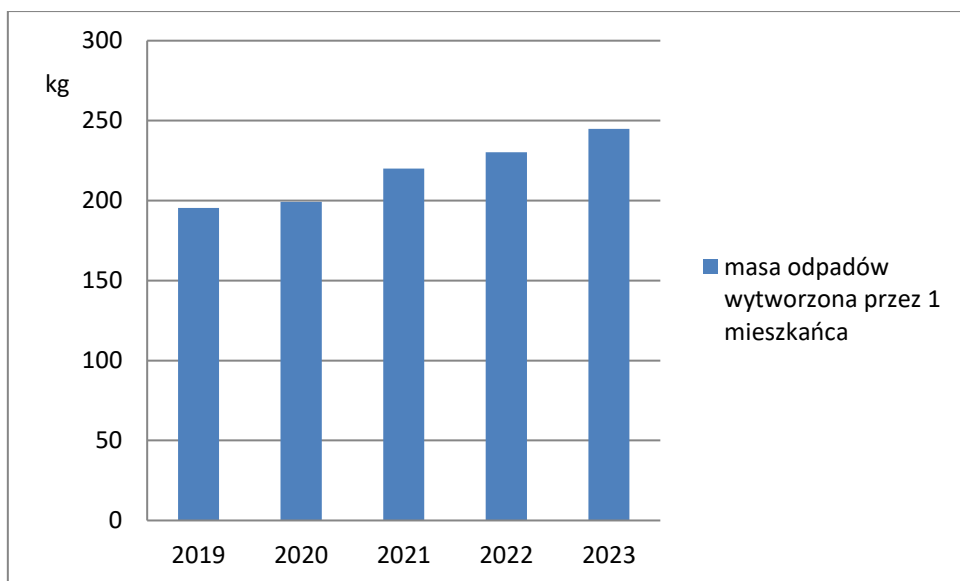
Ryc. 13. Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ryc. 14. Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku ogółem w t.

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ryc. 15. Masa odpadów wytworzona przez 1 mieszkańca

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wielkość odpadów komunalnych zebranych selektywnie w latach 2017-2023 wykazuje tendencję wzrostową (tab. 21, ryc. 16). Maksymalną wartość osiąga w 2023 r. 577,96 kg, a w 2020 r. Wśród odpadów komunalnych zebranych selektywnie dominują te wytworzone z gospodarstw domowych. W ich masie przewagę ma szkło i tworzywa sztuczne (tab. 22).

Tab. 21. Odpady komunalne zebrane selektywnie w latach 2017-2023 w gminie Suchożebry

Odpady komunalne zebrane selektywnie		2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
		[t]						
Odpady ogółem		232,46	282,83	367,14	415,26	499,04	541,48	577,96
w tym	z gospodarstw domowych	227,68	278,75	365,46	409,84	479,86	528,64	539,96
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	4,78	4,08	1,68	5,42	19,18	12,84	38,00
Papier i tektura ogółem		12,08	18,09	15,68	24,08	24,72	31,36	37,48
w tym	z gospodarstw domowych	12,08	17,37	15,58	20,60	23,02	28,96	32,60
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	0,00	0,72	0,10	3,48	1,70	2,40	4,88
Szkło ogółem		78,86	78,74	97,92	105,18	115,90	111,56	106,66
w tym	z gospodarstw domowych	78,86	78,74	97,52	104,64	112,32	106,40	101,86
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	0,00	0,00	0,40	0,54	3,58	5,16	4,80
Tworzywa sztuczne ogółem		88,78	90,87	104,88	121,12	130,38	132,21	130,76
w tym	z gospodarstw domowych	88,26	90,13	103,70	119,84	127,92	128,07	126,28
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	0,52	0,74	1,18	1,28	2,46	4,14	4,48

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry

Metale ogółem		0,00	0,05	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00
w tym	z gospodarstw domowych	0,00	0,05	0,12	0,00	0,00	0,00	0,00
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Tekstylia ogółem		0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,26	0,38
w tym	z gospodarstw domowych	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,26	0,38
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)							
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne ogółem		13,68	7,65	12,04	11,46	10,92	16,43	18,78
w tym	z gospodarstw domowych	9,54	7,65	12,04	11,46	10,92	16,43	18,78
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	4,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
Wielkogabarytowe ogółem		12,08	26,02	60,34	45,78	53,98	74,14	79,84
w tym	z gospodarstw domowych	12,08	26,02	60,34	45,78	53,98	74,14	79,84
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)							
Biodegradowalne ogółem		17,74	35,41	59,64	92,66	135,20	157,80	161,74
w tym	z gospodarstw domowych	17,62	35,41	59,64	92,66	135,20	157,80	161,74
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	0,12	0,00	0,00	0,12	9,96	1,14	23,84
Zmieszane odpady opakowaniowe ogółem		0,00	2,62	0,10	0,00	1,48	0,00	0,00
w tym	z gospodarstw domowych	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	0,00	2,62	0,10	0,00	1,48	0,00	0,00
Pozostałe ogółem		9,24	23,38	16,42	14,86	16,50	16,58	18,48
w tym	z gospodarstw domowych	9,24	23,38	16,42	14,86	16,50	16,58	18,48
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)							
Zużyte urządzenia elektryczne i elektroniczne – niebezpieczne ogółem		4,02	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
w tym	z gospodarstw domowych	2,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
	z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji)	2,01	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Tab. 22. Odpady komunalne wytworzone w gminie Suchożebry w latach 2017-2023

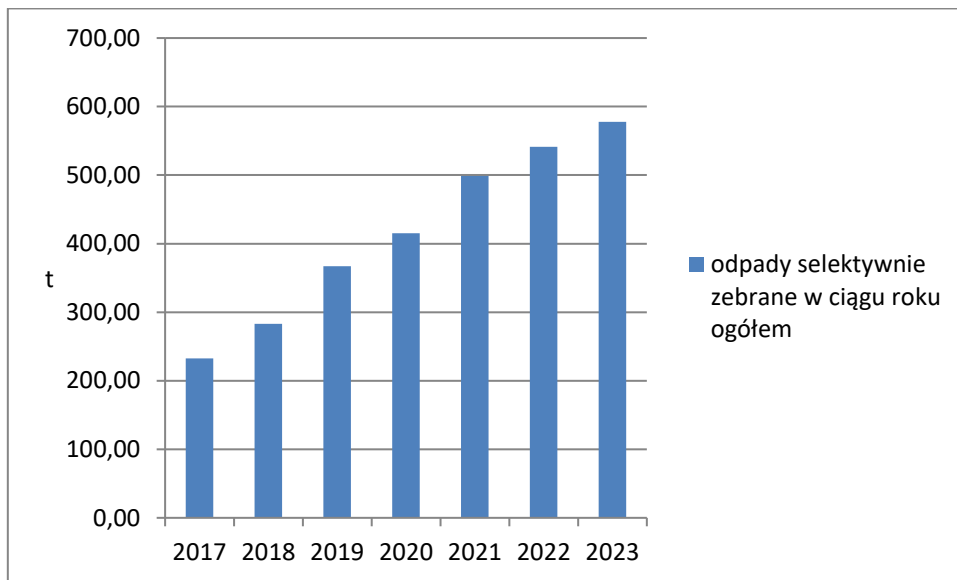
	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Masa wytworzonych odpadów komunalnych przez jednego mieszkańca [kg]	-	-	196	199	220	230	245
Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku							
ogółem [t]	752,11	735,23	916,88	933,90	1027,14	1069,56	1150,66
ogółem [tys. t]	0,75	0,74	0,92	0,93	1,03	1,07	1,15

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry

z gospodarstw domowych [t]	538,40	556,73	683,06	739,08	819,24	869,70	904,08
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji) [t]	213,71	178,50	233,82	194,82	207,90	199,86	246,58
Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów							
ogółem [%]	30,9	38,5	40,0	44,5	48,6	50,6	50,2
z gospodarstw domowych [%]	42,3	50,1	53,5	55,5	58,6	60,8	59,7
papier i tektura, metale, szkło i tworzywa sztuczne [%]	23,9	25,5	23,8	26,8	26,4	25,7	23,9
biodegradowalne [%]	-	-	-	9,9	14,1	14,9	16,1
Składowiska odpadów							
czynne składowiska odpadów, na których unieszkodliwiane są odpady komunalne [szt.]	1	1	1	1	1	1	1
powierzchnia czynnych składowisk odpadów, na których unieszkodliwiane są odpady komunalne [ha]	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2	6,2
Wskaźniki gospodarki odpadami komunalnymi							
wskaźnik przedsiębiorstw realizujących odbiór zmieszanych odpadów komunalnych [%]	-	-	33,3	50,0	57,1	37,5	37,5
wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości zamieszkanymi [%]	-	-	57,8	63,5	64,3	64,6	63,6
wskaźnik świadczenia usług odbioru odpadów komunalnych z nieruchomości niezamieszkanymi [%]	-	-	42,2	36,5	35,7	35,4	36,4
wskaźnik efektywności kosztowej ogółem usług odebranych odpadów komunalnych [zł/t]	-	-	296,66	676,73	663,01	699,35	668,31
Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku							
ogółem [t]	519,65	452,40	549,74	518,64	528,10	528,08	572,70
ogółem na 1 mieszkańca [kg]	110,2	96,6	117,2	110,7	113,1	113,7	121,9
z gospodarstw domowych [t]	310,72	277,98	317,60	329,24	339,38	341,06	364,12
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca [kg]	65,9	59,3	67,7	70,2	72,7	73,4	77,5
jednostki odbierające odpady w badanych roku wg obszaru działalności [szt.]	3	3	3	4	4	3	3
z innych źródeł (usług komunalnych, handlu, małego biznesu, biur i instytucji) [t]	208,93	174,42	232,14	189,40	188,72	187,02	208,58

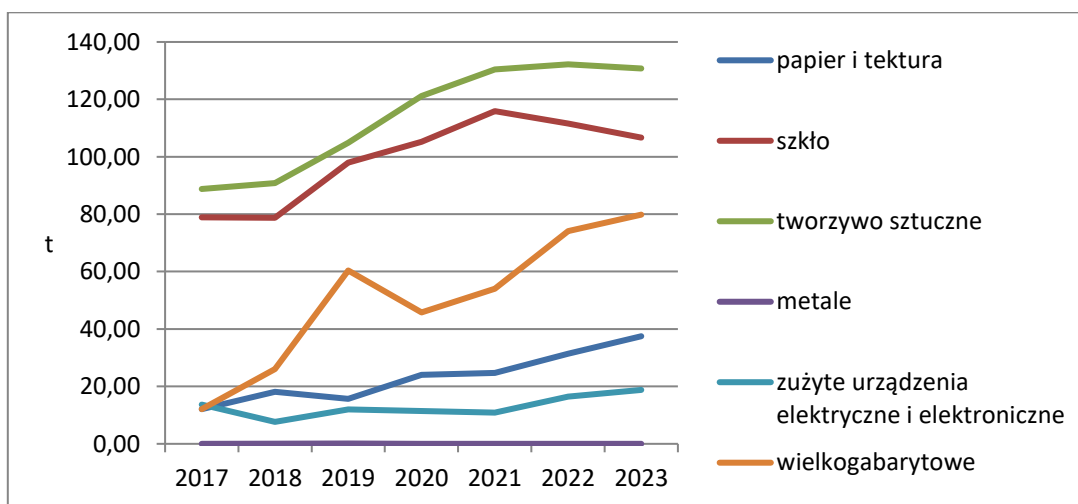
Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS, „-”, brak informacji

Wskaźniki gospodarki odpadami komunalnymi wykazują w latach 2017-2023 niewielkie wahania (tab. 21). W przypadku odpadów zebranych selektywnie w relacji do ogółu odpadów zmienia się od 30,9% (2017) do 50,6-50,2% (2022-23). W latach 2022-2023 wskaźnik osiągnął z gospodarstw 60,8-59,7%, a w przypadku papieru i tektury, szkła i tworzyw sztucznych maksimum wyniosło 26,8% (2020) (ryc. 16-18).

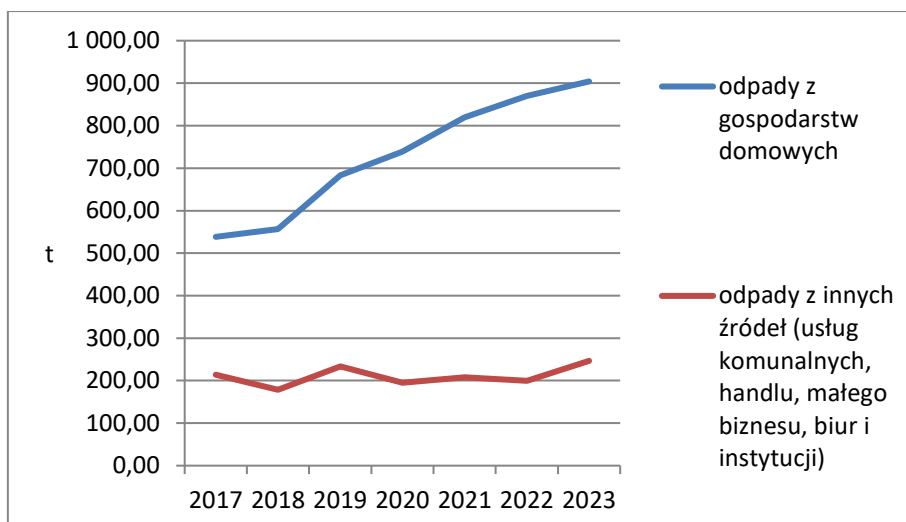
Ryc. 16. Odpady selektywnie zebrane w ciągu roku ogółem

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ryc. 17. Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (wybrane rodzaje odpadów)

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Ryc. 18. Odpady selektywnie zebrane w ciągu roku ogółem z gospodarstw domowych i innych źródeł

Źródło: opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Na terenie gminy Suchożebry w miejscowości Wola Suchożebrska od 1986 r. funkcjonuje Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne. Składowisko Odpadów Komunalnych Wola Suchożebrska administrowane przez Zakład Utylizacji Odpadów Sp. z o.o. w Siedlcach zlokalizowane zostało w obrębie dawnych wyrobisk poeksploatacyjnych, na obszarze, gdzie obowiązuje bezwzględny zakaz lokalizowania wszystkich typów składowisk. Projektowana powierzchnia składowiska wynosiła 11,8 ha, a planowana pojemność 890 000 Mg (Gałka i in. 2010).

W 1999 r. składowisko zostało przejęte przez Miasto Siedlce, a Przedsiębiorstwo Usług Komunalnych w Siedlcach Sp. z o.o. zakończyło zarządzanie nim. Miasto Siedlce wraz z Gminą Suchożebry i Przedsiębiorstwem Usług Komunalnych w Siedlcach Spółkę z o.o. utworzyły Zakład Utylizacji Odpadów Spółkę z o.o. z siedzibą w Siedlcach. Obecnie liczy 7 udziałowców: Miasto Siedlce, Miasto Sokółów Podlaski, Gmina Siedlce, Gmina Suchożebry, Gmina Zbuczyn, Gmina Wiśniew i Gmina Paprotnia (<https://zuo.siedlce.pl>).

W 2007 r. na terenie Zakładu Utylizacji Odpadów w Woli Suchożebrskiej zrealizowano przedsięwzięcie budowy sortowni odpadów i kompostowni oraz rozwijano selektywną zbiórkę odpadów komunalnych w trzech gminach. Projekt finansowany był w części ze środków własnych oraz zewnętrznych w formie dotacji i udzielonej pożyczki. Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, uruchomione jeszcze w 1986 r. m, powstało w obrębie wyeksploatowanego wyrobiska piasku. Zajmuje powierzchnię ponad 12 ha, z czego około 6,2 ha obejmuje niecka składowiska, w której wydzielono trzy kwatery. Łącznie na składowisku zdeponowano około 998 000 m³ odpadów. Teren składowiska został ogrodzony i odizolowany pasem zieleni wysokiej. W 2007 r. uruchomienie nowoczesnej sortowni odpadów dało poprawę stanu gospodarki odpadami. Zakład otrzymał pozwolenie na:

- linię sortowniczą odpadów zmieszanych o przepustowości około 50 000 Mg/rok,
- linię sortowniczą odpadów pochodzących z selektywnej zbiórki o przepustowości około 10 000 Mg/rok.

Inwestycja ta przyczyniła się m.in. do zwiększenia ilości odzyskanych surowców wtórnych i poprawy ich jakości, uzyskania czystszych surowców z możliwością podziału

na więcej frakcji handlowych, wyeliminowania odpadów niebezpiecznych, zmniejszenia ilości odpadów biodegradowalnych trafiających na składowisko, zmniejszenia ogólnej ilości odpadów deponowanych na składowisku oraz rozwoju systemu selektywnej zbiórki odpadów. W tym samym roku oddano do użytku plac do pryzmowego kompostowania odpadów o powierzchni 5000 m². Kompostownia posiada niezbędną infrastrukturę oraz bufor izolacyjny w postaci pasa zieleni. Według projektu przepustowość wynosi co najmniej 19 600 Mg rocznie wkładu biologicznego do produkcji kompostu, którym mogą być: ustabilizowane osady pościekowe, materiał biologiczny zgromadzony w postaci odpadów ulegających biodegradacji i odpady biodegradowalne wysegregowane w sortowni odpadów oraz słoma. Natomiast w 2011 r. w celu zmniejszenia negatywnego oddziaływania składowisko odpadów zostało wyposażone w instalację odgazowania wraz z gospodarczym wykorzystaniem biogazu. Instalacja obejmuje: 31 studni pionowych (o głębokości 6-8 m), 5 studni poziomych (o łącznej długości 300 m), moduł pompująco-regulujący wraz z pochodnią do spalania gazu oraz jednostkę do produkcji energii cieplnej i elektrycznej. Pozyskana energia cieplna i elektryczna i cieplna wykorzystywana jest na potrzeby własne zakładu (<https://zuo.siedlce.pl/odgazowanie-skladowiska-odpadow>).

Obecnie zakład w Woli Suchożebrowskiej posiada status Instalacji Komunalnej. Instalacja do przetwarzania zmieszanych odpadów komunalnych obejmuje:

- a. mechaniczno-biologiczne przetwarzanie niesegregowanych odpadów komunalnych 20 03 01 – 50 000 Mg/rok
- b. mechaniczne przetwarzanie selektywnie zebranych odpadów z grup 15 01 i 20 01 – 10 000 Mg/rok
- c. biologiczne przetwarzanie odpadów zielonych - 3 000 Mg/rok
- d. biologiczne przetwarzanie odpadów biodegradowalnych - 270 Mg/rok
- e. biologiczne przetwarzanie odpadów zielonych i innych bioodpadów pochodzenia komunalnego - 1 350 Mg/rok.

Masa odpadów dopuszczonych do składowania wynosi 40 000 Mg/rok. Działalność zakładu regulują pozwolenia zintegrowane:

1. Decyzja Nr 53/16/PZ.Z z dnia 19 kwietnia 2016 r. (instalacja do kombinacji odzysku i unieszkodliwiania odpadów) z późniejszymi zmianami.
2. Decyzja Nr 19/20/PZ.Z z dnia 18 lutego 2020 r. (instalacja do składowania odpadów) (<https://zuo.siedlce.pl/odgazowanie-skladowiska-odpadow>).

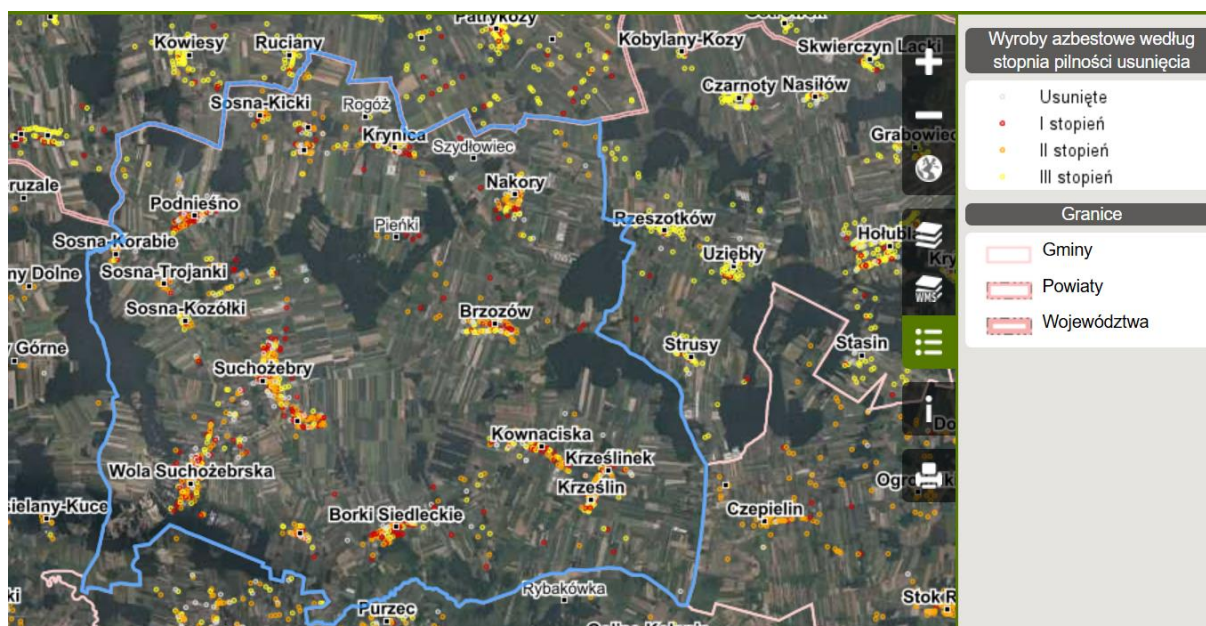
Gmina posiada Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla gminy Suchożebry z 2008 r. Na podstawie informacji o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania określono ilość oraz miejsca występowania takich wyrobów na terenie gminy (ryc. 19). Do dnia 30.06.2006 r. zebrano informację z terenu 18 sołectw. Wynika z niej, że na terenie gminy znajduje się ponad 368 tys. m² wyrobów azbestowych (tab. 23). Jest to głównie eternit falisty (płyty cementowo-azbestowe) pokrywający dachy budynków mieszkalnych, inwentarskich, gospodarczych oraz występujący w mniejszych ilościach eternit płaski reprezentowany przez płyty typu „karo”. Na terenie gminy Suchożebry zinwentaryzowano około 368 426 m² płyt azbestowych w formie pokryć dachowych. Realizacja programu ma trwać do 2032 roku, tj. 24 lat. Oznaczałoby to, że rocznie usuwanych powinno być co najmniej 15 351 m² pokryć dachowych. Średni roczny koszt realizacji programu wg dokumentu wynosił będzie wówczas 460 530 zł rocznie (średni koszt demontażu, usunięcia i unieszkodliwiania płyt falistych szacowano na 30 zł brutto za m²).

Tab. 23. Inwentaryzacja azbestu na terenie gminy Suchożebry (stan na 30.06.2006 r.)

Lp.	Nazwa sołectwa	Ilość wyrobów azbestowych w m ²
1.	Borki Siedleckie	18 868
2.	Brzozów	34 470
3.	Kopcie	9 030
4.	Kownaciska	30 652
5.	Krześlin	25 346
6.	Krześlinek	18 583
7.	Krynica	23 284
8.	Nakory	29 587
9.	Podnieśno	34 909
10.	Przygody	32 981
11.	Sosna-Kicki	5 557
12.	Sosna-Korabie	5 730
13.	Sosna-Kozółki	8 640
14.	Sosna-Trojanki	7 061
15.	Stany Duże	13 345
16.	Stany Małe	8 455
17.	Suchożebry	31 441
18.	Wola Suchożębska	30 487
RAZEM		368 426 m²

Źródło: wg Programu usuwanie wyrobów zawierających azbest dla gminy Suchożebry (2008)

Według Elektronicznego SIP do monitorowania realizacji „Programu Oczyszczania Kraju z azbestu na lata 2009-2032 w bazie GeoAzbest na terenie gminy Suchożebry zinwentaryzowano 5303,22 Mg, z czego usuniętych 1102,39 Mg, co stanowi 20,8%. Taki wynik oznacza, że realizacja programu jest znacznie opóźniona i azbest nadal jest bardzo poważnym zagrożeniem. Liczba wyrobów azbestowych w sumie 2534 szt., z czego większość 2442 szt. wprowadzona przed rokiem 2021. Pozostałe do usunięcia wyroby azbestowe wg stopnia pilności wynoszą razem 4200,83 Mg, w tym I stopień 1043,55 Mg, II - 1992,45 Mg i III 1164,83 Mg. Ze wstępnej oceny wynika, że około 25% materiałów zawierających azbest należy szybko wymienić, gdyż ze względu na swój charakter został zaliczony do I stopnia pilności (ryc. 19). Pozostały, zakwalifikowany do II i III stopnia, ze względu na swoją strukturę nie stanowi bezpośredniego zagrożenia, wymaga okresowego monitoringu (<https://esip.bazaazbestowa.gov.pl/>).

Ryc. 19. Rozmieszczenie wyrobów azbestowych na terenie gminy Suchożebry

Źródło: wg <https://esip.bazaazbestowa.gov.pl/>

W roku 2023 r. z 24 nieruchomości położonych w gminie Suchożebry zebrano i zutylizowano 125 Mg odpadów zawierających azbest. Koszty tego działania wyniosły 58185,00 zł brutto. Było to możliwe dzięki wsparciu w ramach programu WFOŚiGW w Warszawie w kwocie 35000,00 zł, pozostałą część sumy stanowiły środki własne (Raport o stanie gminy za 2023 rok, 2024). Część wymiany pokryć dachowych jest realizowana w oparciu o Gminny program rewitalizacji (2017). W jego ramach wg BDL GUS zlikwidowano pokrycia azbestowe w 49 obiektach (7 – 2020 r., 42 – 2021 r.).

3.2.6. Jakość klimatu akustycznego

Hałas powstaje w związku z eksploatacją tras komunikacyjnych: dróg (pojazdy samochodowe, ciężarowe, motocykle) i linii kolejowych. W grupie najbardziej uciążliwych emitorów hałasu i wibracji mających zasadniczy wpływ na klimat akustyczny środowiska wymienia się także hałas przemysłowy, place budowy, rolnicze użytkowanie pojazdów, jak również miejsca publiczne, w tym tereny rekreacyjno-wypoczynkowe.

Na terenie gminy Suchożebry WIOŚ w Warszawie nie prowadził pomiarów monitoringowych hałasu. Natomiast wg Strategicznej mapy hałasu dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie mazowieckim (2022) występują przekroczenia poziomu hałasu wzdłuż drogi krajowej nr 63 (tab. 24).

Tab. 24. Przekroczenia poziomu hałasu na DK nr 63 w miejscowości Chodów

Przekroczenia L_{DWN}	Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB sięgają 5 budynków chronionych. Przekroczenia w zakresie od 5 dB do 10 dB nie sięgają zabudowy chronionej.
Przekroczenia L_N	Przekroczenia w zakresie od 1 dB do 5 dB sięgają 8 budynków chronionych. Przekroczenia w zakresie od 5 dB do 10 dB nie sięgają zabudowy chronionej.

Źródło: Strategiczna mapa hałasu dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie mazowieckim, <https://www.gov.pl/web/gddkia/strategiczne-mapy-halasu-2022>

Poziom zagrożenia można jedynie odnieść do natężenia ruchu pojazdów, które determinuje poziom hałasu drogowego. Podstawowym źródłem informacji o ruchu drogowym na terenie kraju jest przeprowadzany co 5 lat Generalny Pomiar Ruchu (GPR), obejmujący drogi krajowe oraz wojewódzkie. Miejsca pomiaru znajdują się poza granicami gminy Suchożebry. W przypadku drogi krajowej nr 63 punkt pomiarowy został zlokalizowany w miejscowości Chodów położonej na rzece Liwiec w gminie wiejskiej Siedlce. Natomiast dla drogi wojewódzkiej punkt pomiarowy umiejscowiono w miejscowości Szaruty, w powiecie węgrowskim, w gminie Liw. Ogółem natężenie ruchu stopniowo wzrasta (tab. 25). W jego strukturze rodzajowej dominują samochody osobowe i mikrobusy. W zawiązku z tym należy uznać, że stan klimatu akustycznego wzdłuż analizowanych dróg ulega pogorszeniu.

Tab. 25. Wyniki badania natężenia średniego dobowego ruchu na drodze krajowej i drodze wojewódzkiej

województwa

Rok	Ogółem	Rodzajowa struktura pojazdów						
		Motocykle	samochody osobowe mikrobusy	lekkie sam. ciężarowe (dostawcze)	samochody ciężarowe	Autobusy	ciągniki rolnicze	rowery
	poj./dobę							
Droga krajowa nr 63: odcinek Sokołów Podlaski – Chodów (punkt pomiarowy Chodów)								
2020	8227	43	6448	837	863	21	15	-
2015	6813	42	5167	660	896	28	20	95
2010	5623	44	4291	500	718	51	19	168
2005	4478	13	3453	448	475	67	22	108
Droga wojewódzka nr 696: odcinek Węgrów – Chodów (punkt pomiarowy Szaruty)								
2020	3889	36	2825	493	482	11	42	-
2015	3436	21	2702	292	367	27	27	-
2010	2833	17	2162	151	177	45	10	-
2005	2062	-	-	-	-	-	-	-

Źródło: zestawione na podstawie Generalnego Pomiaru Ruchu 2005, 2010, 2015, 2020; „-”, dane niedostępne

Przez teren gminy Suchożebry przebiega południkowo jednotorowa niezelektryfikowana linia kolejowa nr 55 (rozstaw szyn 1435) relacji Sokołów Podlaski - Siedlce. Odbywa się na niej wyłącznie ruch towarowy (<https://www.rynek-kolejowy.pl/wiadomosci/co-dalej-z-linia-nr-55-siedlce--sokolow-podlaski-36423.html>). W przeszłości była odcinkiem linii kolejowej nr 34. Powstała w 2004 r. po rozbiórce torów między Kosowem Lackim i Małkinią w wyniku przekazania części infrastruktury samorządowi województwa mazowieckiego. Dopuszczalna prędkość wynosi 60 km/h. WIOŚ w Warszawie nie prowadził badania poziomu hałasu kolejowego przy linii kolejowej nr 55.

Na terenie gminy Suchożebry głównym źródłem hałasu kształtującym klimat akustyczny jest hałas pochodzący ze środków transportu drogowego, który może być bezpośrednim powodem przekroczeń dopuszczalnych poziomów hałasu. Za wysoki poziom hałasu odpowiedzialne są głównie pojazdy ciężarowe. Wzrost poziomu hałasu drogowego może wynikać z przyrostu natężenia przewozów towarowych i osobowych w ruchu lokalnym. Układ komunikacyjny tworzy sieć dróg powiatowych i gminnych uzupełniona drogami wewnętrznymi i drogami prowadzącymi do użytków rolnych. Najbardziej na zagrożenie hałasem komunikacyjnym narażeni są mieszkańcy, których posesje zlokalizowane są przy drogach. Emisja przemysłowa ma znaczenie lokalne i nie stanowi mocno uciążliwego źródła hałasu. Może być dokuczliwa dla bezpośredniego sąsiedztwa, np. w przypadku lokalizacji przy tartaku czy warsztatu mechaniki pojazdowej. W gminie istnieją potencjalne źródła hałasu o charakterze przemysłowym, ale nie prowadzono w tym obszarze pomiarów. W związku z tym należy przyjąć, że w wyniku działalności przemysłowej nie występuje zagrożenie dla standardów akustycznych.

Do grupy obiektów mogących potencjalnie powodować uciążliwości dla mieszkańców i środowiska w zakresie hałasu wymienia się także prace polowe prowadzone za pomocą zmechanizowanego sprzętu rolniczego. Grunty rolnicze zajmują na terenie gminy Suchożebry znaczące powierzchnie i w związku z tym hałas emitowany przez maszyny rolnicze może być uciążliwym czynnikiem, który negatywnie oddziałuje na część mieszkańców. Emisja hałasu pochodzenia rolniczego ma charakter sezonowy i występuje czasowo w trakcie wykonywania prac w rolnictwie. Spośród maszyn stosowanych w rolnictwie wytwarzających hałas największe zagrożenie dla narządu słuchu stwarzają ciągniki rolnicze i kombajny zbożowe. W gospodarstwach rolnych i punktach usługowych pracują maszyny warsztatowo-budowlane, w tym pilarki tarczowe. Ponieważ materiałem na opał jest drewno, przy jego przygotowaniu wykorzystywane są piły łańcuchowe. Ta grupa źródeł hałasu ma jednak znaczenie lokalne.

3.2.7. Poziom promieniowania elektromagnetycznego

Pola elektromagnetyczne sztuczne są przede wszystkim związane z występowaniem napowietrznych linii energetycznych, które stanowią jego źródło. Z tego punktu szczególnie istotne są tu linie wysokiego napięcia. Poza tym udział w wytwarzaniu pola elektromagnetycznego mają stacje elektromagnetyczne oraz instalacje radiokomunikacyjne, w tym stacje bazowe radiokomunikacji ruchomej: telefonii komórkowej, stacje dostępu do internetu oraz stacje nadające programy telewizyjne i radiowe.

Ochrona przed polami elektromagnetycznymi polega na zapewnieniu jak najlepszego stanu środowiska poprzez utrzymanie poziomów pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych lub co najmniej na tych poziomach oraz zmniejszanie poziomów pól elektromagnetycznych co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane (art. 121 ustawy POŚ).

Występują 2 rodzaje najważniejszych sztucznie wytworzonych przez człowieka pól elektromagnetycznych:

- pola elektryczne i magnetyczne o niskiej częstotliwości (do 30 kHz), których główne źródło stanowią linie wysokiego napięcia;

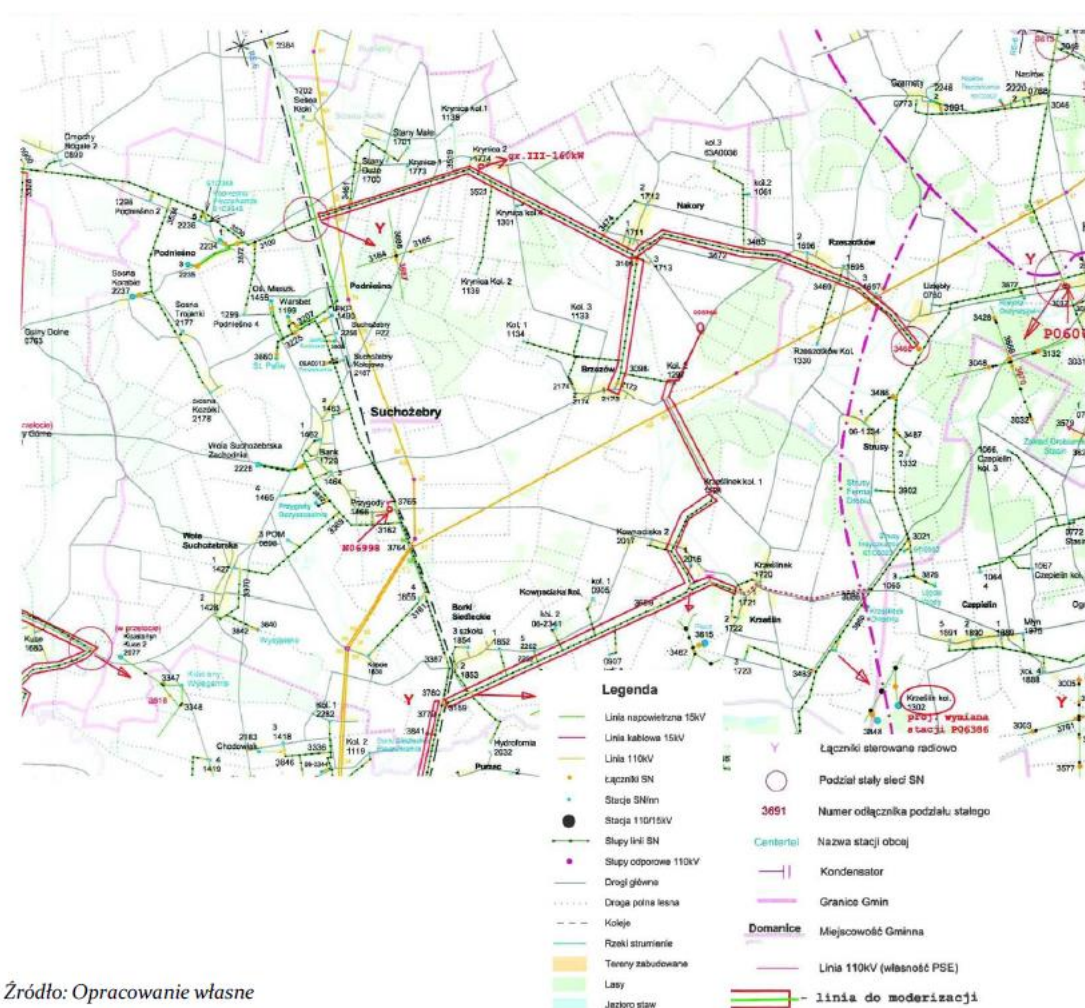
- pola o częstotliwości wysokiej lub radiowej (powyżej 30 kHz), w tym fale radiowe (o długości fali 1-3000 m i częstotliwości 0,1-300 MHz) i mikrofały (o długości fali 1-1000 mm, i częstotliwości 0,3 – 300 GHz), których źródła są bardzo zróżnicowane: radary, urządzenia radionawigacyjne, indukcyjne silnoprądowe, stacje radiowe i telewizyjne, łączność satelitarna, telefonia komórkowa i bezprzewodowa w standardzie DECT (osobno słuchawka i stacja bazowa).

Dla ochrony środowiska znaczenie mają linie i stacje elektroenergetyczne o napięciach znamionowych równych co najmniej 110 kV i wyższych. Plany rozwoju sieci energetycznych na terenie gminy nie przewidują budowy urządzeń wysokiego napięcia 110 kV, 220 kV, 400 kV. Obecnie istniejące źródła zasilania pokrywają zapotrzebowanie mocy i energii elektrycznej Gminy (ryc. 20). Przez teren gminy przebiegają dwie napowietrzne jednotorowe linie wysokiego napięcia 10 kV o łącznej długości 18,6 km:

- linia GPZ 110/15 kV Siedlce-Spokojna – RPZ 110/15 kV Sokołów Podlaski, która nie bierze udziału w zasilaniu gminy Suchożebry;

- linia Stacja 110/15 kV Siedlce-Spokojna - Stacja 110/15 kV Siemiatycze.

Podstawowe zasilanie pracujących na terenie gminy stacji transformatorowych 15/0,4 kV odbywa się za sprawą podstawowego układu rozdzielczego linii średniego napięcia 15 kV (Program ochrony środowiska 2015).

Źródło: Opracowanie własne

Ryc. 20. Sieć energetyczna na terenie gminy Suchożebry

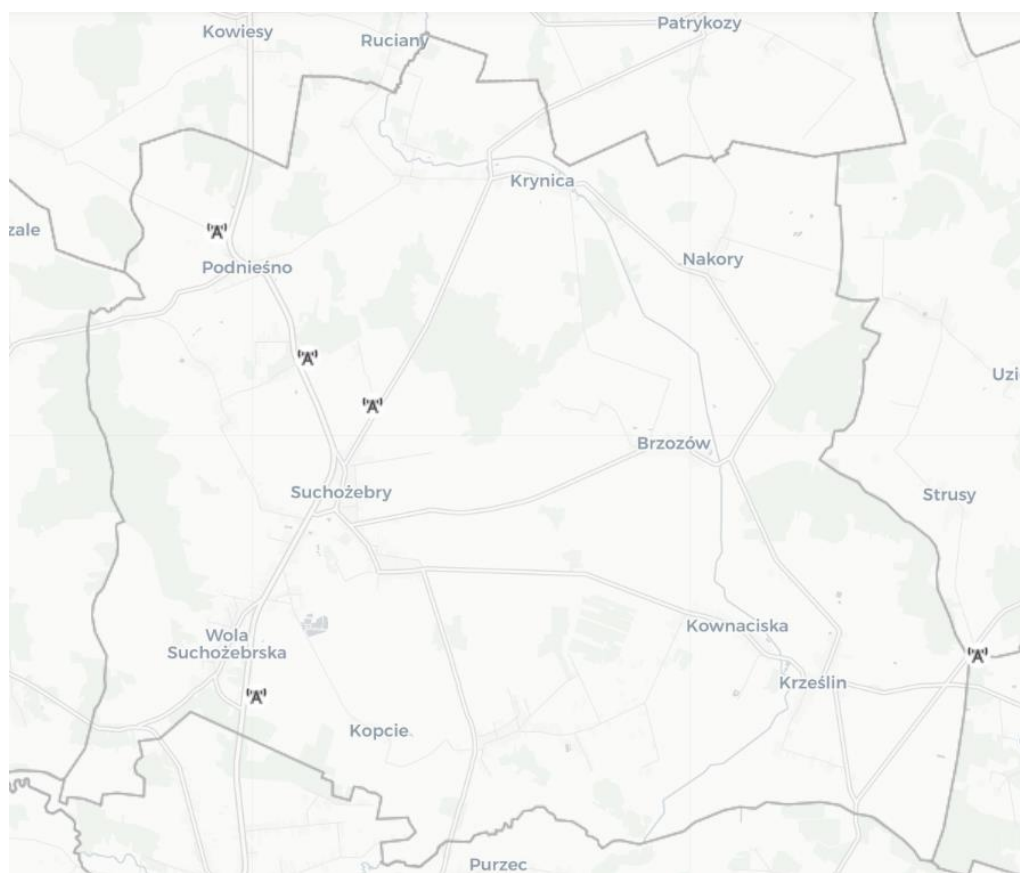
Źródło: Plan gospodarki niskoemisyjnej dla gminy Suchożebry, 2015.

Na terenie każdego województwa punkty pomiarowe wyznacza się w dwuletnim cyklu pomiarowym dla stałej sieci monitoringu oraz w czteroletnim cyklu pomiarowym dla monitoringu badawczego. W 2023 r. wyznaczono punkt pomiarowy w miejscowości Suchożebry (współrzędne geograficzne 52.258622; 22.253556). W wyniku przeprowadzonych pomiarów pól elektromagnetycznych nie stwierdzono przekroczeń wartości dopuszczalnych pól elektromagnetycznych w środowisku, bo wartość wskaźnika WM_E nie przekroczyła 1 (tab. 26).

Tab. 26. Wyniki pomiarów wykonanych w ramach stałej sieci monitoringu w Suchożebrych (W 2023 GW 22) w 2023 r.

Wynik z 0,5 godz. pomiaru [V/m]		0,3
Niepewność pomiaru [V/m]		0,2
Stwierdzenie zgodności	Wartość maksymalna (E_{max}) [V/m]	0,6
	Niepewność pomiaru [V/m]	0,3
	Wartość wskaźnika WM_E	0,07

Źródło: Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2023 w województwie mazowieckim, 2024

Ryc. 21. Rozmieszczenie stacji bazowych telefonii komórkowej w gminie Suchożebry

Źródło: <https://si2pem.gov.pl/>

Zgodnie z wydanymi przez Urząd Komunikacji Elektronicznej pozwoleniami radiowymi na terenie gminy Suchożebry znajdują się anteny nadawcze sieci telefonii komórkowych (ryc. 21). Pola elektromagnetyczne wytwarzane przez ten typ urządzeń nie

są zagrożeniem dla zdrowia. Wartości emisji fal są w granicach dopuszczalnych, same stacje nie są dostępne dla osób postronnych i znajdują się w oddaleniu od siedzib ludzkich. Według danych <https://si2pem.gov.pl> na terenie gminy Suchożebry stacje bazowe telefonii komórkowej położone w miejscowościach: Suchożebry, Wola Suchożębska, Podnieśno (wg stanu na dzień 20.12.2024 r.). Na podstawie prowadzonych badań w otoczeniu stacji bazowych stwierdzono, że dopuszczalne poziomy pól elektromagnetycznych w środowisku, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 122 ust. 1 **ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska** uznaje się dotrzymane. Udokumentowano, że w żadnym pionie pomiarowym wartości wskaźnikowe WM_E oraz WM_H nie przekroczyły 1 (<https://si2pem.gov.pl/>).

3.2.8. Nadzwyczajne zagrożenia środowiska

Termin „poważne awarie” jest w różny sposób określany. W **ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska** znajduje się definicja legalna, sformułowana następująco „rozumie się przez to zdarzenie, w szczególności emisję, pożar lub eksplozję, powstałe w trakcie procesu przemysłowego, magazynowania lub transportu, w których występuje jedna lub więcej niebezpiecznych substancji, prowadzące do natychmiastowego powstania zagrożenia życia lub zdrowia ludzi lub środowiska lub powstania takiego zagrożenia z opóźnieniem” (art. 3, pkt 23). Ustawa definiuje również poważną awarię przemysłową, która jest „poważną awarię w zakładzie” (art. 3, pkt 24).

Najczęstsze przyczyny powodujące powstawanie zagrożeń mogących prowadzić do skażenia chemicznego w gminie Suchożebry przede wszystkim to:

- a) katastrofy drogowe i wypadki komunikacyjne, których efektem może być uwolnienie się niebezpiecznych substancji chemicznych;
- b) błędy ludzkie popełniane przy przeładunku niebezpiecznych materiałów;
- c) niewłaściwe zabezpieczenie materiałów niebezpiecznych;
- d) niesprzyjające warunki atmosferyczne, które mogą przyczynić się do powstania zdarzenia i ułatwić rozprzestrzenianie się zagrożeń w miejscu powstania awarii;
- e) uwalnianie się substancji chemicznych niebezpiecznych w miejscu ich przemieszczania w wyniku klęsk żywiołowych takich jak: powodzie, wichury i pożary;
- f) rozszczelnienie cystern przewożących substancje chemiczne;
- g) zaniedbania wyspecjalizowanych służb odpowiedzialnych za właściwą gospodarkę niebezpiecznymi odpadami chemicznymi.

W gminie Suchożebry potencjalnie występuje kilka grup zagrożeń. Na terenie gminy mogą mieć miejsce katastrofy naturalne, czyli powodzie rzeczne i błyskawiczne, gradobicie czy wichury. Wśród wszystkich gwałtowne zjawiska atmosferyczne (silne wiatry, intensywne opady deszczu i śniegu, gwałtowne burze, silne mrozy) są najbardziej prawdopodobne na obszarze całej gminy z dużym ryzykiem wystąpienia. W sezonie letnim mogą to być także susze, które dodatkowo sprzyjają pożarom. Zjawiska powodziowe związane są rzeką Liwiec. Gwałtowne deszcze mogą także doprowadzić powodzi i podtopień lokalnych poza doliną Liwca. Zagrożeniu temu sprzyja użytkowanie rolnicze, szczególnie grunty orne, które umożliwiają stosunkowo szybki spływ wody z górnych części zlewni do den dolin. Ekstremalne zjawiska pogodowe, którym towarzyszą wysokie opady deszczu (deszcze nawalne) bądź gwałtownych roztopów doprowadzają do zalewania i podtapiania obiektów budowlanych, niszczenia upraw rolniczych oraz

niszczenie infrastruktury komunikacyjnej i utrudnień w ruchu są bardzo niebezpieczne dla mieszkańców i ich mienia. W takich sytuacjach jednostki straży pożarnej (PSP i OSP) prowadzą akcje polegające na ewakuacji ludzi i zagrożonego mienia, usuwaniu wody z zalanych pomieszczeń, udrażnianiu przepustów i urządzeń odprowadzających wody opadowe oraz zabezpieczaniu przed zalaniem przez ułożenie worków z piaskiem. Z kolei gwałtowne wiatry doprowadzają do uszkodzeń obiektów budowlanych, łamią drzewa, które tarasują drogi. Straż pożarna zabezpiecza uszkodzone budynki, usuwa konary i drzew stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia i mienia mieszkańców. W sezonie zimowym problem, coraz rzadszym problemem, są duże opady śniegu, które zakłócają funkcjonowanie gospodarki oraz utrudniają życie mieszkańcom.

Na terenie gminy Suchożebry istnieje prawdopodobieństwo wystąpienia poważnej awarii w obiektach i urządzeniach działających w ich obrębie, a są to:

- zakłady produkcyjne (procesy produkcyjne i technologiczne)
- sieć drogowa (transport materiałów niebezpiecznych lub wyciek substancji szkodliwych oraz wypadków środków transportu przewożących towary niebezpieczne),
- infrastruktura elektroenergetyczna (przesył i transformacja energii elektrycznej),
- infrastruktura gazownicza, w tym gazociągi przesyłowe (przesył gazu ziemnego i w trakcie korzystania w gospodarstwach domowych),
- lokalne i przydomowe kotłownie (spalanie paliw);
- stacje paliw (magazynowanie i przeładunek paliw).

Do poważnego zagrożenia należy zaliczyć pożary, które na terenie gminy Suchożebry dotyczą wielu kompleksów leśnych, które obejmują 13,7% powierzchni jednostki terytorialnej. Występowanie długotrwałych okres bez opadów, zwłaszcza w miesiącach wiosennych i letnich, powoduje wzrost zagrożenie pożarowego i zwiększoną ilość pożarów w kompleksach leśnych. Wiosną wzrost temperatury i brak opadów atmosferycznych przyczyniają się do powstawania pożarów traw nieużytków. W tym przypadku główną przyczyną pożarów jest nieostrożność osób dorosłych – wypalanie traw. Najwięcej miejscowych zagrożeń powstaje w miesiącach wiosennych kwiecień – maj. Ryzyko powstania pożaru na terenach leśnych zmienia się w ciągu roku. Związane jest z warunkami meteorologicznymi, a także intensywnością penetracji lasów przez ludzi. Potencjalnie największe zagrożenie pożarowe występuje już na początku wiosny, gdy znika pokrywa śnieżna, a przed rozwojem roślinności trawiastej tj. w miesiącach marzec-kwiecień oraz w okresie letniej suszy, zazwyczaj na przełomie lipca i sierpnia. Okres zagrożenia pożarowego występuje od momentu uzyskania przez ściółkę wilgotności mniejszej niż 27%. Człowiek niezależnie w okresie letnim zwiększa zagrożenie pożarowe w znacznym stopniu. Natomiast w przypadku zakładów produkcyjnych największe zagrożenie występuje w tych, które stosują w dużych ilościach materiały łatwopalne w procesach produkcyjnych i magazynowych. Są to głównie: stacja paliw i zakłady przeróbki drewna oraz wytwórnia mas bitumicznych.

W gminie potencjalnie największym problemem ze względu na ilość jest gaz propan-butan. Również sieć drogowa ze względu na istniejącą infrastrukturę i stan nawierzchni może stać się przyczyną wzrostu niebezpiecznych sytuacji i zdarzeń drogowych, w których mogą uczestniczyć pojazdy przewożące towary i materiały niebezpieczne. Zwiększony transport, ale w mniejszym stopniu tranzyt, realnie podnosi poziom zagrożenia o charakterze toksycznym, pożarowym i wybuchowym, które stanowi bezpośrednie niebezpieczeństwo dla zdrowia i życia ludzi znajdujących się w strefie

zdarzenia i jej skutkami. Tymi miejscami są potencjalne strefy skażeń wzdłuż dróg powstałe w wyniku kolizji drogowych oraz złego stanu technicznego cystern służących do przewozu towarów niebezpiecznych. Innym źródłem zagrożenia mogą być stacje paliw, autogazu.

Zagrożeniem mogą być także awarie w obrębie urządzeń infrastruktury transportowej (stacje paliw), awarie sieci energetycznej i gazowej (w tym punkty sprzedaży butli z gazem propan-butan) oraz urządzeń przemysłowych. Na terenie gminy funkcjonują podmioty (fot. 25-26 i 30-31), które ze względu na charakter produkcji lub prowadzonej działalności mogą być źródłem emisji zanieczyszczeń do środowiska, a w przypadku awarii zagrożeniem, np.:

- Zakład Utylizacji Odpadów w Woli Suchożebrowskiej,
- Zakład „SOLBET Sp. z o.o.” Solec Kujawski Zakład w Podnieśnie,
- firmy transportowo-usługowe,
- fermy drobiu itp.

3.3. Przewidywane zmiany przy braku realizacji Planu

Prawidłowo realizowany rozwój gospodarczy i przestrzenny gminy powinien uwzględniać potrzebę ochrony zasobów przyrodniczych i środowiska jako całości postrzeganej holistycznie oraz eliminować wszystkie zagrożenia mogące zakłócić jego funkcjonowanie. Gmina Suchożebry już w poprzednich okresach zrealizowała kilka inwestycji, które przyczyniły się do poprawy stanu środowiska. **Plan ogólny** uwzględnia planowane zmiany w strukturze funkcjonalno-przestrzennej. Należy podkreślić, że w obecnej sytuacji prawnej po 31 sierpnia 2026 r. bez chwalenia **Planu ogólnego** przy braku planów miejscowych gminie grozi paraliż inwestycyjny. Jednocześnie ustalenia przyjęte w projekcie **Planu** uwzględniają potrzeby ochrony przyrody i krajobrazu, poprawy stanu środowiska i zachowania ładu przestrzennego.

Prognoza dalszych zmian, do których dojdzie w środowisku, obejmuje określenie kierunków i intensywności przekształceń środowiska, jakie zajdą w wyniku dotychczasowego użytkowania i zagospodarowania terenu objętego **Planem**. Zmiany te będą efektem antropopresji na składowe abiotyczne i biotyczne środowiska przyrodniczego. Natomiast świadome działania mogą łagodzić skalę negatywnych oddziaływań. **Opracowanie ekofizjograficzne do planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego** (2018) wskazuje kierunki zmian zachodzących w sposobie użytkowania ziemi na obszarach wiejskich. Są to m.in.:

- zwiększenie powierzchni gruntów zabudowanych i zajętych pod infrastrukturę komunikacyjną,
- zwiększenie powierzchni zabudowy nierolniczej, w tym na obszarach przyrodniczo cennych,
- zmniejszanie rolniczej przestrzeni produkcyjnej,
- małe tempo wzrostu lesistości,
- ubytek powierzchni zalesionych pod infrastrukturę komunikacyjną lub eksploatację surowców mineralnych,
- niepowiększania zdolności retencyjnej, z powodu braku inwestycji z zakresu małej retencji.

Środowisko przyrodnicze i krajobraz obszaru gminy są w znacznym stopniu przekształcone przez człowieka. Jest to przede wszystkim wynik wielowiekowego

rolniczego użytkowania ziemi. Bezpośrednim i najistotniejszym, skutkiem tego są synantropizacja roślinności i wyraźne zubożenie struktury ekologicznej terenu. W przypadku kontynuacji sposobu i kierunków zagospodarowania przestrzennego, szczególnie w sferze zainwestowania osadniczego w obszarze objętym opracowaniem będą miały miejsce nowe, choć typowe zmiany w obrębie poszczególnych komponentów środowiska przyrodniczego. Mogą to być, przekształcenia w powierzchniowych utworach geologicznych, zmiany rzeźby terenu, zmiany aktualnego pokrycia terenu, zmiany w lokalnym obiegu wody, modyfikacje warunków topoklimatycznych, zmiany warunków termicznych, zmiany warunków anemometrycznych, zmiany wilgotnościowych, zmiany fizjonomii krajobrazu.

W sytuacji, gdy postanowienia **Planu ogólnego gminy Suchożebry** nie będą realizowane może dojść do pewnych zmian w funkcjonowaniu środowiska. Trwać będzie dysproporcja i chaos w przeznaczeniu terenów, co skutkuje zaburzeniami w łańdzu przestrzennym, w środowisku przyrodniczym i krajobrazie. Przedstawione założenia planu ogólnego, zgodnie z przepisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym, mają na celu generalną poprawę stanu środowiska i pozytywny wpływ na jakość życia i zdrowie człowieka.

W przypadku stanu środowiska przyrodniczego i jakości jego elementów, jak pokazały dane z monitoringu następuje stopniowa poprawa. Nastąpił spadek emisji zanieczyszczeń do powietrza atmosferycznego, który stanowi skutek nie tylko ograniczenia samej emisji, ale również działań modernizacyjnych w gospodarstwach domowych i związanej z nim emisji niskiej oraz szerszego stosowania OZE, również w ramach rynku prosumenckiego. W związku z ograniczeniami dostępności transportu zbiorowego, szczególnie położonych peryferyjnie, niewielkich jednostek osadniczych i koniecznością zapewnienia mobilności mieszkańcom, należy oczekiwać utrzymania się bądź zwiększenia ilości zanieczyszczeń związanych z pojazdami mechanicznymi środków transportu (tlenek węgla, tlenki azotu, węglowodory). Jednocześnie przy dalszej intensyfikacji produkcji rolniczej nastąpi wzrost emisji z maszyn rolniczych. Przy braku rozwiązań systemowych działania na rzecz ograniczenia emisji zanieczyszczeń wprowadzanych ze ściekami i poprawy stanu wód będą wymagać wzmocnienia, bo jakość wód powierzchniowych nie będzie właściwa. Natomiast w przypadku zabudowy rozproszonej i obecnej sytuacji demograficznej należy mieć na uwadze ograniczenia w rozwoju sieci kanalizacyjnej i potrzebę przyjęcia innych rozwiązań prośrodowiskowych. Na terenach rolniczych zagrożeniem mogą być zanieczyszczenia pochodzące ze spływu powierzchniowego. Zmiana w uprawie w kierunku monokultur zbożowych ze znikomym nawożeniem organicznym może skutkować pogorszeniem jakości gleb i spadkiem ich urodzajności. Fermy drobiowe i trzody chlewne mogą przyczynić się do wzrostu emisji odorów i ścieków. Wraz z rozwojem transportu drogowego należy oczekiwać wzrostu zagrożenia hałasem i pogorszenia klimatu akustycznego. Zakres niektórych zmian może być modyfikowany zmianami klimatycznymi, np. wpływ suszy na zasoby wód i ich stan czystości czy stan zdrowotny zbiorowisk roślinnych.

Podsumowując, najważniejsze potencjalne zmiany stanu środowiska przyrodniczego i krajobrazu w przypadku braku realizacji Planu ogólnego gminy Suchożebry obejmują:

- obniżenie walorów krajobrazowych, która będzie efektem chaotycznej lokalizacji obiektów budowlanych w wyniku pojedynczych decyzji nieuwzględniających zasady zachowania ładu przestrzennego,
- zubożenie różnorodności biologicznej poprzez nadmierną antropopresję,
- zubożenie zasobów środowiska naturalnego, szczególnie przyrody żywej,
- zwiększenie uciążliwości hałasu komunikacyjnego wzdłuż dróg, w tym przy jej niskiej przepustowości, wobec przypadkowej lokalizacji terenów mieszkaniowych,
- wzrost zanieczyszczenia wód i gleby z terenów nowo zainwestowanych z powodu braku ustaleń odnośnie gospodarki ściekowej.

4. PROBLEMY OCHRONY ŚRODOWISKA ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA REALIZACJI PROJEKTOWANEGO PLANU DOTYCZĄCE OBSZARÓW PODLEGAJĄCYCH OCHRONIE NA PODSTAWIE USTAWY O OCHRONIE PRZYRODY

System ochrony przyrody gminy Suchożebry obejmuje 1 obszar chronionego krajobrazu, 3 obszary Natura 2000 i 9 pomników przyrody.

Dla Obszar Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 (mający znaczenie dla Wspólnoty) Zarządzeniem Nr 14 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2014 r., poz. 3827), zmienionym zarządzeniem RDOŚ w Warszawie z dnia 29 października 2014 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2014 r., poz. 9975) został ustanowiony plan zadań ochronnych. Zasady w zakresie działań ochronnych zawiera tabela nr 27.

Tab. 27. Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk będących przedmiotami ochrony Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka

Lp.	Przedmiot ochrony	Opis zagrożenia
1.	2330 Wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (<i>Corynephorus</i> , <i>Agrostis</i>)	K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) – wkraczanie roślinności drzewiastej i krzewiastej może doprowadzić do całkowitego zarośnięcia płatów siedliska. K04.01 Konkurencja – rodzime gatunki ekspansywne (na przykład trzcinnik piaszkowy), których masowy pojaw może doprowadzić do zaniku siedliska. G01.03 Pojazdy zmotoryzowane – w dolinie obserwowany jest wzrost zainteresowania sportami motorowymi (quady, motocross). Sporadyczne przejażdżki nie zagrażają w znacznym stopniu płatom siedliska, natomiast systematyczne i rok rocznie powtarzające się na tych samych płatach mogą spowodować ich zniszczenie. G05.01 Wydeptywanie, nadmierne użytkowanie – zwiększone zainteresowanie wypoczynkiem plenerowym w okresie letnim może powodować plażowanie i biwakowanie, w tym parkowanie samochodów w obrębie muraw napiaskowych. I01 Obce gatunki inwazyjne - wkraczanie gatunków obcych geograficznie. Murawy są siedliskami, które mogą być kolonizowane przez obce gatunki roślin, między innymi: wiesiołka i przymiotna.
2.	3150 Starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne	K02.01 Zmiana składu gatunkowego (sukcesja) – zarastanie zbiorników powoduje stopniowe ich wypływanie i zanik.

	ze zbiorowiskami z (<i>Nymphaeion</i> , <i>Potamion</i>)	A08 Nawożenie (nawozy sztuczne) - stosowanie nawozów w celu zwiększenia wydajności produkcyjnej łąk spowoduje wzrost żyzności wód starorzeczy w wyniku spływu powierzchniowego z łąk oraz zmiany w strukturze i składzie gatunkowym siedlisk łąkowych na korzyść wysokoproduktywnych traw. F01 Akwakultura morska i słodkowodna - zwiększenie obsady ryb, świadome lub nieświadome wprowadzenie obcych gatunków, w tym ryb roślinożernych (amur, tołpyga) spowoduje utratę równowagi biologicznej i pogorszenie się stanu zachowania starorzeczy. D01.02 Drogi, autostrady – spływ substancji ropopochodnych w wyniku katastrof drogowych, pochodnych amoniaku i soli; opad azotu atmosferycznego. E01.03 Zabudowa rozproszona - w obrębie obszaru Natura 2000 występują tereny atrakcyjne pod zabudowę jednorodzinną i turystyczną lobbowane przez właścicieli gruntów, które przez bezpośrednie sąsiedztwo powodują zniekształcenie strefy brzegowej starorzeczy, zanieczyszczenie i zaśmiecanie ich otoczenia. H01 Zanieczyszczenie wód powierzchniowych (limnicznych, lądowych, morskich i słonawych) - może nastąpić w wyniku przedostania się do wód starorzeczy substancji ropopochodnych, obornika, nawozów sztucznych lub herbicydów. J02.05 Modyfikowanie funkcjonowania wód – ogólnie - wszelkie zmiany w systemie hydrologicznym powodujące obniżanie się poziomu wód gruntowych, brak zalewów oraz zmianę przepływów mogą bezpośrednio lub pośrednio wpływać negatywnie na stan ochrony siedliska. Prace wpływające lub mogące mieć znaczenie dla funkcjonowania i zachowania starorzeczy można wykonywać dopiero po uzyskaniu decyzji regionalnego dyrektora ochrony środowiska (art. 118 ustawy o ochronie przyrody). K02.02 Nagromadzenie materii organicznej i K02.03 Eutrofizacja (naturalna) - wzrost trofii w wyniku nadmiernego stosowania nawozów naturalnych, opadu azotu atmosferycznego lub pozostawiania na terenie obszaru Natura 2000 martwej materii organicznej (na przykład siano, wykoszone szuwały) oraz starzenia się starorzeczy spowoduje zmiany w ich strukturze i składzie gatunkowym.
--	--	---

Źródło: Zarządzenie RDOŚ w Warszawie z dnia 29 października 2014 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032 (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2014 r., poz. 9975)

Dla Obszaru Natura 2000 Dzwonecznik w Kisielanach Zarządzeniem Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 15 kwietnia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dzwonecznik w Kisielanach PLH140026 Dolina Liwca PLB140002 (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2015 r., poz. 3951) został ustanowiony plan zadań ochronnych. Zasady w zakresie działań ochronnych zawiera tabela nr 28.

Tab. 28. Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków ptaków i ich siedlisk będących przedmiotem ochrony

Lp.	Przedmiot ochrony	Zagrożenia		Opis zagrożenia
		istniejące	potencjalne	
1.	9110* Ciepolubne dąbrowy <i>Quercetalia pubescenti petraeae</i>	B02 Gospodarka leśna i plantacja; użytkowanie lasów i plantacji. K02 Ewolucja biocenotyczna, sukcesja. K04.01	A02 Zmiany sposobu uprawy. C01.01 Wydobywanie piasku i żwiru.	A02 Zagrożenie zdefiniowano jako potencjalne, zarówno dla siedliska ciepolubnych dąbrów, jak i dzwonecznika wonnego. Konfiguracja terenu sprawia, że świetliste dąbrowy wraz z rosnącym w ich runie dzwonecznikiem wonnym porastają szczyt wyniesienia, w otwartym terenie. W efekcie tego światło słoneczne oświetla dno lasu od wczesnych godzin rannych aż do zachodu. Szczególnie długo utrzymuje się światło boczne od strony zachodniej,

2.	4068 Dzwonecznik wonny <i>Adenophora liliifolia</i>	Konkurencja. B02 Gospodarka leśna i plantacja; użytkowanie lasów i plantacji. K02 , Ewolucja biocenotyczna, sukcesja. K04.01 Konkurencja.	A02 Zmiany sposobu uprawy. C01.01 Wydobywanie piasku i żwiru.	oświetlające największe zgrupowania dzwonecznika wonnego. Pofalowanie terenu oraz doskonałe warunki świetlne sprawiają, że zarówno w obrębie obszaru Natura 2000, jak i jego otoczeniu znajduje się lokalne zagłębienie sadownicze, nastawione na produkcję głównie jabłek. Rozwój tej branży może spowodować zamianę gruntów ornych na sady. Pojawienie się nowych plantacji drzew owocowych wyeliminuje w znacznej części zachodnie, boczne nasłonecznienie ciepłolubnych dąbrów i dzwonecznika wonnego co może mieć znacząco negatywny wpływ na stan ich ochrony. B02 Zagrożenie zdefiniowano jako istniejące, zarówno dla siedliska ciepłolubnych dąbrów, jak i dzwonecznika wonnego. Hodowla i eksploatacja drzewostanów wiąże się z szeregiem zabiegów takich jak: trzebieże, zręby i zrywka drewna. W ich wyniku dochodzi do bezpośredniego niszczenia fitocenozy leśnych. Szczególnie negatywny skutek wywołują prace w okresie wegetacyjnym (zwłaszcza zrywka drewna), które prowadzą do niszczenia runa, w tym dzwonecznika wonnego. Z definicji cięcia sanitarne, zaplanowane w Uproszczonym Planie Urządzenia Lasu w granicach obszaru Natura 2000, powinny ograniczyć się do usuwania drzew obumierających lub martwych, uszkodzonych przez szkodliwe czynniki biotyczne oraz abiotyczne, niezależnie od wieku drzewostanu. Niemniej jednak, należy wskazać, iż w chwili obecnej wszelkie prace związane z eksploatacją drzewostanu będą miały znacząco negatywny wpływ na przedmioty ochrony. Czynnikiem zwiększający dostęp światła, jakim byłaby eksploatacja drzewostanu może spowodować drastyczną zmianę warunków świetlnych i nadmierny rozwój traw szerokolistnych oraz jeżyn. C01.01 Zagrożenie zdefiniowano jako potencjalne, zarówno dla siedliska ciepłolubnych dąbrów, jak i dzwonecznika wonnego. W bliskim sąsiedztwie obszaru Natura 2000 wydobywane są na dużą skalę złoża piasku i żwiru. Pokłady tych naturalnych surowców znajdują się również w obrębie granic osto i najbliższym otoczeniu. Ewentualna ich eksploatacja może doprowadzić do obniżenia się poziomu wód gruntowych, w efekcie czego dojdzie do zasychania i zamierania drzewostanów dębowych. K02 Zagrożenie zdefiniowano jako istniejące, zarówno dla siedliska ciepłolubnych dąbrów, jak i dzwonecznika wonnego. Dąbrowy ciepłolubne są zbiorowiskami, które na terenie kraju mają przede wszystkim charakter antropogeniczny. Powstały one w wyniku specyficznej, nieistniejącej współcześnie działalności człowieka, zwłaszcza wypasu i grabienia liści w grądach. Brak powyższego działania uruchomił naturalny proces regeneracji roślinności grądowej (grądowienie) i stopniowe przekształcanie się płatów dąbrów w grądy. Proces przybiera na sile i obejmuje w różnym stopniu wszystkie zidentyfikowane płaty dąbrów. Wzrastające zacienienie powoduje
----	---	---	--	--

			osłabienie populacji dzwonecznika i jego stopniowy zanik. K04.01 Zagrożenie zdefiniowano jako istniejące zarówno dla siedliska ciepłolubnych dąbrów, jak i dzwonecznika wonnego. W runie części płatów dąbrów występuje w większej ilości kilka gatunków stanowiących konkurencję dla dzwonecznika wonnego oraz innych światło- i ciepłolubnych gatunków. Należą do nich, między innymi: szerokolistne trawy, orlica pospolita, jeżyny oraz pokrzywa zwyczajna. Kolonizacja tego ostatniego gatunku postępuje szczególnie intensywnie w strefie ekotonowej, pomiędzy lasem a uprawami, gdzie zarasta ona okrajek. Prawdopodobnie czynnikiem odpowiedzialnym za pojaw tego gatunku, były przemy oborniki zgromadzone i zalegające latami na skrajach lasu. W miejscach tych pokrzywa osiąga znaczne rozmiary i tworzy niemal jednogatunkowe, zwarte formacje. Zacienienie runa, w tym dzwonecznika wonnego jest również następstwem nadmiernego rozwoju krzewów (fruticetyzacja).
--	--	--	--

Źródło: wg Załącznika Nr 3 do Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 15 kwietnia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dzwonecznik w Kisielanach PLH140026 Dolina Liwca PLB140002, Dz. Urz. Woj. Maz. z 2015 r., poz. 3951

Dla Obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB140002 (obszar specjalnej ochrony ptaków) Zarządzeniem Nr 12 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB140002 (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2014 r., poz. 3825), zmienionym zarządzeniem RDOŚ w Warszawie z dnia 29 października 2014 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB140002 (Dz. Urz. Woj. Maz. z 2014 r., poz. 9970) został ustanowiony plan zadań ochronnych. Ich zestawienie przedstawia tabela nr 29.

Tab. 29. Działania ochronne dotyczące ochrony czynnej gatunków ptaków i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania – Natura 2000 Dolina Liwca

Lp.	Przedmiot ochrony	Działania ochronne
1.	A031 Bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	Czynna ochrona gniazd bociana. Montaż platform na czynnych słupach napowietrznych linii energetycznych, przenoszenie istniejących gniazd ze słupów energetycznych na platformy; usuwanie części materiału ze zbyt wysokich i ciężkich gniazd. Prace prowadzone w okresie październik – luty. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Czynna ochrona lęgów. Izolowanie przewodów elektrycznych na niewielkich odcinkach przy słupach energetycznych. Prace prowadzone w okresie październik – luty. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Poprawa warunków siedliskowych. Działanie obligatoryjne: Zachowanie siedlisk gatunku, poprzez ich ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe, co poprawi ich jakość. Działania fakultatywne: Objęcie terenu użytkowaniem zgodnie z wymogami tożsamymi do wariantu ornitologicznego w aktualnym Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.
2.	A081 Błotniak stawowy <i>Circus aeruginosus</i>	Zachowanie gospodarki na stawach rybnych. Działania obligatoryjne:

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry

	A127 Żuraw <i>Grus grus</i>	Prowadzenie ekstensywnej gospodarki rybackiej. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Zachowanie gospodarki na stawach rybnych. Działania fakultatywne: Zachowanie odpowiedniej powierzchni szuwaru pałkowego i trzcinowego dogodnego do założenia gniazd. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Zapewnienie spokoju na noclegowiskach. Opracowanie i wdrożenie koncepcji korzystania z przestrzeni powietrznej nad stawami w okresie jesiennych i wiosennych koncentracji ptaków w celu skanalizowania lotów motolotni nad stawami. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.
3.	A122 Derkacz <i>Crex crex</i> A142 Czajka <i>Vanellus vanellus</i> A153 Kszyk <i>Gallinago gallinago</i> A156 Rycyk <i>Limosa limosa</i> A160 Kulik wielki <i>Numenius arquata</i>	Wykonanie ekspertyzy w celu określenia reżimu hydrologicznego siedlisk derkacza, czajki, kszycy, rycyka i kulika wielkiego, a w efekcie zapewnienie właściwych warunków wodnych w siedliskach gatunków. Wykonanie ekspertyzy i realizacja monitoringu w zakresie warunków wodnych trwałych użytków zielonych, stopnia przekształcenia tych terenów w wyniku wykonania i utrzymywania urządzeń melioracji wodnych szczegółowych, z uwzględnieniem warunków wilgotnościowych. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. W konkluzjach z ekspertyzy i monitoringu należy określić potrzeby w zakresie modyfikacji (poprawy) stosunków wodnych (na przykład budowa zastawek bądź ich naprawa). Konieczne jest także zaplanowanie gospodarowania wodą, aby możliwe było utrzymanie wysokiego uwilgotnienia użytków zielonych w okresie od 1 kwietnia do 30 czerwca; przeciwdziałanie szybkiemu odprowadzaniu wody. Wykonanie inwentaryzacji istniejących zastawek bądź innych urządzeń służących do regulacji przepływu wody w rowach melioracyjnych i ocena możliwości ich odtworzenia i wykorzystania (ocena techniczna, opis i dokumentacja fotograficzna). Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Cały obszar Natura 2000 ze szczególnym uwzględnieniem kompleksu łąk od miejscowości Liw do wsi Radzików Wielki. Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Warszawie na podstawie porozumienia zawartego z Wojewódzkim Zarządem Melioracji i Urządzeń Wodnych w Warszawie. Zachowanie siedlisk łęgowych. Działanie obligatoryjne: Zachowanie siedlisk gatunków, poprzez ich ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe, zgodnie z wymogami wzajemnej zgodności. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Zachowanie siedlisk łęgowych. Działania fakultatywne: Objęcie terenu użytkowaniem zgodnie z wymogami tożsamymi do wariantu ornitologicznego, zgodnie z aktualnie obowiązującym Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich - Programy Rolnośrodowiskowe w przypadku działek, na których zaprzestano użytkowania, w zależności od stanu zaawansowania procesów sukcesyjnych (wycinanie drzew i krzewów, następnie przywrócenie koszenia). Wycięta biomasa powinna być ułożona w sterty i wywieziona z terenu. Usuwana powinna być całkowicie roślinność drzewiasta i krzewiasta. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Działania fakultatywne: Właściciel lub posiadacz obszaru na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000 albo na podstawie zobowiązania podjętego w związku z korzystaniem z programów wsparcia z tytułu dochodowości, a w odniesieniu do gruntów stanowiących własność Skarbu Państwa lub własność jednostek samorządu terytorialnego zarządca nieruchomości w związku z wykonywaniem obowiązków z zakresu ochrony środowiska na podstawie przepisów prawa albo w przypadku braku tych przepisów na podstawie porozumienia zawartego z organem sprawującym nadzór nad obszarem Natura 2000. Redukcja drapieżników – odstrzał lisów, norek amerykańskich oraz wron siwych, srok i kruków. Termin: na obszarach kluczowych łęgowisk ptaków siewkowych i derkacza od 1 listopada do końca lutego, na terenach sąsiednich (do 500 m od łęgowisk) – przez cały rok, z wyjątkiem lisa (odstrzał od początku czerwca do końca marca). Odstrzał lisa i ptaków krukowatych na poziomie ustalonym przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w porozumieniu z lokalnymi kołami łowieckimi. Działanie coroczne. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.
4.	A140	Zachowanie siedlisk.

	Siewka złota <i>Pluvialis apricaria</i>	Działanie obligatoryjne: Zachowanie siedlisk gatunku, poprzez ich ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe, zgodnie z wymogami wzajemnej zgodności. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Zachowanie siedlisk. Działanie fakultatywne: Objęcie terenu użytkowaniem zgodnie z wymogami tożsamymi do wariantu ornitologicznego zgodnie z aktualnie obowiązującym Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich – Programy Rolnośrodowiskowe w przypadku działek, na których zaprzestano użytkowania, w zależności od stanu zaawansowania procesów sukcesyjnych (wycinanie drzew i krzewów, następnie przywrócenie koszenia). Wycięta biomasa powinna być ułożona w sterty i wywieziona z terenu. Usuwana powinna być całkowicie roślinność drzewiasta i krzewiasta. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.
5.	A043 Gęgawa <i>Anser anser</i> A052 Cyraneczka <i>Anas crecca</i> A055 Cyranka <i>Anas querquedula</i> A153 Kszyk <i>Gallinago gallinago</i> A127 Żuraw <i>Grus grus</i> A031 Bocian biały <i>Ciconia ciconia</i>	Zmniejszenie ryzyka kolizji ptaków z liniami energetycznymi. Instalacja elementów odstraszających – wizualnych i akustycznych w odległościach umożliwiających skuteczne odstraszanie ptaków. Realizacja podczas prac związanych z remontem lub modernizacją linii, bądź wymianą przewodów odgromowych.
6.	A197 Rybitwa czarna <i>Chlidonias niger</i>	Poprawa (odtworzenie) warunków gniazdowania rybitwy czarnej w obszarze. Na poszczególnych kompleksach stawów rybnych, w porozumieniu z ich zarządcami, wytypowanie po jednym stawie o dużym stopniu zarośnięcia szuwarem trzcinowym (ale nie całkowicie) i z wodą w sezonie lęgowym (stawy niewykorzystywane lub w ograniczonym stopniu do produkcji rybackiej), na którym zostaną wycięte i pozostawione na wodzie fragmenty trzcinowisk o powierzchni 2-3 arów (2-3 płyty tej wielkości). Płyty te należy wycinać we fragmentach trzcinowisk nieprzylegających do brzegu zbiornika w okresie wczesnowiosennym (marzec) pod nadzorem osoby upoważnionej przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie. Działanie ma na celu stworzenie warunków do gniazdowania rybitwy czarnej (pływające kożuchy roślinności). Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Stworzenie nowych możliwości gniazdowania rybitwy czarnej. Na kompleksach stawów rybnych, w porozumieniu z ich zarządcami, wytypowanie po jednym stawie w danym roku, nieużytkowanym lub wykorzystywanym w ograniczonym stopniu i z wodą w sezonie lęgowym, na którym zostaną zamontowane platformy lęgowe dla rybitw. Proponuje się platformy o konstrukcji drewnianej (stelaż i poprzeczki) zmontowane przy użyciu wkrętów ze stali nierdzewnej/drotu, o wymiarach 0,5 x 0,5 m do 0,4 x 0,4 m. Na wierzch przywiązuje się kilkucentymetrowej grubości warstwę trzcin, a pod spód 2-3 butelki plastikowe. Całość konstrukcji przywiązuje się sznurkiem do wbitego w dno stawu kołka wystającego nad powierzchnię wody lub do obciążnika zakotwiczonego na dnie. Na każdym z kompleksów stawów montaż co najmniej 10 platform w luźnym skupieniu (co kilka metrów od siebie). Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Ograniczenie drapieżnictwa norki amerykańskiej <i>Mustela vison</i>. Odstrzał norki amerykańskiej na starorzeczach i w kompleksie stawów rybnych w Czołomyjach. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.
.	A196 Rybitwa Białowąsa <i>Chlidonias hybridus</i>	Ograniczenie drapieżnictwa norki amerykańskiej <i>Mustela vison</i> . Odstrzał norki amerykańskiej na kompleksie stawów rybnych w Czołomyjach. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.
8.	A043 Gęgawa <i>Anser anser</i>	Ograniczenie wpływu lisa i norki amerykańskiej na lęgi ptaków. Odstrzał lisa (w okresie od 1 października do dnia 1 marca) i norki amerykańskiej na poziomie

		ustalonym przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w porozumieniu z lokalnymi kołami łowieckimi. Zachowanie siedlisk. Działanie obligatoryjne: Zachowanie siedlisk gatunku, poprzez ich ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe, zgodnie z wymogami wzajemnej zgodności. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Zachowanie siedlisk. Działania fakultatywne: Objęcie terenu użytkowaniem zgodnie z wymogami tożsamymi do wariantu ornitologicznego zgodnie z aktualnie obowiązującym Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich – Programy Rolnośrodowiskowe w przypadku działek, na których zaprzestano użytkowania, w zależności od stanu zaawansowania procesów sukcesyjnych (wycinanie drzew i krzewów, następnie przywrócenie koszenia). Wycięta biomasa powinna być ułożona w sterty i wywieziona z terenu. Usuwana powinna być całkowicie roślinność drzewiasta i krzewiasta. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.
9.	A052 Cyraneczka <i>Anas crecca</i> A055 Cyranka <i>Anas querquedula</i>	Ograniczenie wpływu lisa na łęgi ptaków. Odstrzał lisa na poziomie ustalonym przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie w porozumieniu z lokalnymi kołami łowieckimi. Odstrzał w okresie od 1 października do 1 marca. Utrzymanie siedliska. Zachowanie siedlisk gatunku, poprzez ich ekstensywne użytkowanie kośne, kośno-pastwiskowe lub pastwiskowe, zgodnie z wymogami wzajemnej zgodności. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.
10.	A168 Brodziec piskliwy <i>Actitis hypoleucos</i>	Dostosowanie rekreacji i wypoczynku w obszarze do potrzeb ochrony przyrody. Opracowanie programu zrównoważonego udostępniania terenów doliny rzeki Liwiec na potrzeby rekreacji i wypoczynku z uwzględnieniem potrzeby ochrony przyrody, w tym opracowanie zasad organizacji wpływów kajakowych w sezonie łęgowym, wskazanie miejsc wędkowania, biwakowania i wypoczynku, a także wytyczenie miejsc parkingowych. Określenie potrzeb oznakowania terenu tablicami informacyjnymi i promocyjnymi. Wskazanie kosztów realizacji programu i możliwości jego finansowania. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.
11.	A336 Remiz <i>Remiz pendulinus</i>	Zapobieganie likwidacji zadrzewień wierzbowych, olchowych i topolowych rosnących wzdłuż rzek i zbiorników wodnych, a także wzdłuż rowów w krajobrazie rolniczym. Kampania informacyjna w właściwych miejscowo urzędach miast i gmin, Wojewódzkim Zarządzie Melioracji i Urzędach Wodnych w Warszawie oraz Wojewódzkim Ośrodku Doradztwa Rolniczego w Warszawie. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.
12.	A371 Dziwonina <i>Carpodacus erythrinus</i>	Zabezpieczenie przed istotnymi naruszeniami warunków wodnych w siedliskach dziwonii. Zapobieganie przesuszeniu terenu, a także jego nadmiernemu zabagnieniu, w związku z prowadzonymi pracami utrzymaniowymi / melioracyjnymi na ciekach wodnych oraz na urządzeniach melioracji wodnych podstawowych i szczegółowych. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych. Zachowanie siedlisk łęgowych (środowisk mozaikowych w sąsiedztwie wód, łożowisk, szuwarów i zarośli, stref ekotonowych). Zapobieganie likwidacji zadrzewień i zakrzewień rosnących wzdłuż cieków wodnych, a także rowów melioracyjnych w krajobrazie rolniczym. Termin rozpoczęcia działania w pierwszych 3 latach obowiązywania planu zadań ochronnych.

Źródło: wg Załącznika Nr 113 do Zarządzenia Nr 12 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r.

Obszar Chronionego Krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe z uwagi na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem, a także pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych. Zgodnie z Uchwałą nr 137/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 września 2018 r. w sprawie Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2018 poz. 9054) na terenie obszaru zakazuje się (§ 3 ust. 1.):

1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku

i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz. U. z 2017 r. poz. 1405, 1566 i 1999 oraz z 2018 r. poz. 810, 1089 i 1479);

2) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają one z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej i zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;

3) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;

4) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwoświsiskowym lub utrzymaniem, budową, odbudową, naprawą lub remontem urządzeń wodnych;

5) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli służą innym celom niż ochrona przyrody lub zrównoważone wykorzystanie użytków rolnych i leśnych oraz racjonalna gospodarka wodna lub rybacka;

6) likwidowania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy i obszarów wodno-błotnych;

7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości od 20 do 100 m (zgodnie z załącznikami nr 2 i 4 do uchwały) od:

a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych,

b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. – Prawo wodne (Dz. U. poz. 1566 i 2180 oraz z 2018 r. poz. 650, 710 i 1479)

- z wyjątkiem urządzeń wodnych oraz obiektów służących prowadzeniu racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej.

2. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 1, nie dotyczy przedsięwzięć służących obsłudze ruchu komunikacyjnego, turystyce oraz przedsięwzięć bezpośrednio związanych z rolnictwem i przemysłem spożywczym.

3. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 2, nie dotyczy:

1) tworzących zadrzewienia śródpolne:

a) krzewów rosnących w skupisku o powierzchni do 25 m²,

b) drzew, których obwód pnia na wysokości 130 cm nie przekracza 30 cm - których usunięcie jest konieczne w celu przywrócenia gruntów nieużytkowanych do użytkowania rolniczego;

2) drzew i krzewów, które obumarły lub nie rosną szansy na przeżycie (w tym złomów i wywrotów), które zagrażają bezpieczeństwu ludzi i mienia;

3) zadrzewień śródpolnych i przydrożnych na obszarach przeznaczonych pod zabudowę w obowiązujących miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz w studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin.

4. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 3, nie dotyczy wydobywania piasku i żwiru na powierzchni nieprzekraczającej 2 ha przy przewidywanym rocznym wydobyciu nieprzekraczającym 20 000 m³, jeżeli działalność będzie prowadzona bez użycia materiałów wybuchowych - zgodnie z ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. - Prawo geologiczne i górnicze (Dz. U. z 2017 r. poz. 2126 oraz z 2018 r. poz. 650 i 723).

5. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 4, nie dotyczy terenów, na których wykonywanie prac ziemnych związane jest z koncesją na wydobywanie kopalin ze złóż.

6. Zakaz, o którym mowa w ust. 1 pkt 7, nie dotyczy stref wyłączonych z zakazu zabudowy oznaczonych w załącznikach nr 3 i 4 do uchwały.

7. Zakaz o którym mowa w ust. 1 pkt 7, nie dotyczy obiektów służących turystyce wodnej.

Wobec pomników przyrody znajdujących się na terenie gminy Suchożebry Rozporządzenie nr 6 Wojewody Mazowieckiego ustala się konieczność ochrony drzew w granicach lokalizacji obejmującej zasięg korony wraz z systemem korzeniowym nie mniejszym niż w promieniu 15 m od zewnętrznej krawędzi pnia (§ 2.2). Wprowadza zakazy (§ 4):

- 1) niszczenia, uszkodzania lub przekształcania obiektu lub obszaru;
- 2) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwpowodziowym albo budową, odbudową, utrzymywaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 3) uszkodzania i zanieczyszczania gleby;
- 4) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody albo racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 5) likwidowania, zasypywania i przekształcania naturalnych zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 6) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia użytkowanych gruntów rolnych;
- 7) zmiany sposobu użytkowania ziemi;
- 8) wydobywania do celów gospodarczych skał, w tym torfu, oraz skamieniałości, w tym ko-palnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 9) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia nor, legowisk zwierzęcych oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności związanych z racjonalną gospodarką rolną, leśną, rybacką i łowiecką;
- 10) umieszczania tablic reklamowych.

W stosunku do stanowisk prawnie chronionych gatunków flory i fauny obowiązują zakazy zgonie z ustawą o ochronie przyrody (tekst jedn. Dz. U. 2024 poz. 1478)

- zrywania, niszczenia i uszkodzania;
- niszczenia ich siedlisk i ostoi;
- dokonywania zmian stosunków wodnych;
- stosowania środków chemicznych;
- niszczenia gleby.

Zakazy nie dotyczą wykonywania czynności związanych z prowadzeniem racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej lub rybackiej, jeżeli technologia prac uniemożliwia przestrzeganie zakazów oraz usuwania roślin niszczących materiały lub obiekty budowlane.

5. CELE OCHRONY ŚRODOWISKA USTANOWIONE NA SZCZEBLU MIĘDZYNARODOWYM, WSPÓLNOTOWYM I KRAJOWYM, ISTOTNE Z PUNKTU WIDZENIA PROJEKTOWANEGO PLANU

W *Planie ogólnym gminy Suchożebry* uwzględnione zostały cele ochrony środowiska zwarte w dokumentach międzynarodowych i wspólnotowych poprzez zdefiniowane kierunki oraz zadania realizowane w ramach poszczególnych obszarów interwencji. Na poziomie międzynarodowym i wspólnotowym istnieje wiele dokumentów odnoszących się do ochrony środowiska. W dokumencie uwzględniono cele środowiskowe wynikające m.in. z Dyrektyw UE i konwencji międzynarodowych:

1. Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 roku w sprawie ochrony siedlisk naturalnych oraz dzikiej fauny i flory (tzw. Dyrektywa siedliskowa)
2. Konwencja o ochronie wędrownych gatunków dzikich zwierząt (Konwencja Bońska)
3. Konwencja o ochronie gatunków dzikiej flory i fauny europejskiej oraz ich siedlisk (Konwencja Berneńska)
4. Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w RIO de Janeiro (Dz. U. 2002 nr 184 poz. 1532)
5. Europejska Konwencja Krajobrazowa sporządzona we Florencji dnia 20 października 2000 r. (Dz. U. 2006 nr 14 poz. 98).

Projekt *Planu ogólnego gminy Suchożebry* jest komplementarny w swoich założeniach z dokumentami o charakterze programowym i strategicznym na szczeblu lokalnym, regionalnym, krajowym. W przypadku dokumentów krajowych *Plan ogólny* wspiera realizację przede wszystkim obowiązujących dokumentów, które zawierają cele polityki środowiskowej i przestrzennej. Strukturę wspieranych celów i działań w odniesieniu do środowiska i przestrzeni w dokumentach strategiczno-planistycznych poziomu krajowego regionalnego i lokalnego przedstawiono w tabelach 30-33.

Tab. 30. Wybrane powiązania Planu ogólnego dla gminy Suchożebry z wybranymi dokumentami strategicznymi poziomu krajowego

I. <i>Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej</i>	
1.	Cel szczegółowy: Środowisko i zdrowie. Poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego (I) i. Kierunek interwencji: Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód (I.1) ii. Kierunek interwencji: Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania (I.2) iii. Kierunek interwencji: Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb (I.3) iv. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego, jądrowego i ochrony radiologicznej (I.4)
2.	Cel szczegółowy: Środowisko i gospodarka. Zrównoważone gospodarowanie zasobami środowiska (II) i. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu (II.1) ii. Kierunek interwencji: Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej (II.2) iii. Kierunek interwencji: Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym (II.3) iv. Kierunek interwencji: Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa (II.4)

v. Kierunek interwencji: Wsparcie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT (II.5) 3. Cel szczegółowy: Środowisko i klimat. Łagodzenie zmian klimatu i adaptacja do nich oraz zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III) i. Kierunek interwencji: Przeciwdziałanie zmianom klimatu (III.1) ii. Kierunek interwencji: Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych (III.2) 4. Cel szczegółowy: Środowisko i edukacja. Rozwijanie kompetencji (wiedzy, umiejętności i postaw) ekologicznych społeczeństwa (IV) i. Kierunek interwencji: Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji (IV.1) 5. Cel szczegółowy: Środowisko i administracja. Poprawa efektywności funkcjonowania instrumentów ochrony środowiska (V) i. Kierunek interwencji: Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania (V.1)	II. Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.” – zmieniona przez Politykę Ekologiczną Państwa i Politykę Energetyczną Polski 2040
1. Cel 2. Zapewnienie gospodarce krajowej bezpiecznego i konkurencyjnego zaopatrzenia w energię i. Kierunek interwencji 2.1. Lepsze wykorzystanie krajowych zasobów energii, ii. Kierunek interwencji 2.2. Poprawa efektywności energetycznej, iii. Kierunek interwencji 2.6. Wzrost znaczenia rozproszonych, odnawialnych źródeł energii, iv. Kierunek interwencji 2.7. Rozwój energetyczny obszarów podmiejskich i wiejskich, v. Kierunek interwencji 2.8. Rozwój systemu zaopatrywania nowej generacji pojazdów wykorzystujących paliwa alternatywne,	III. Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”
Cel 3: Wzrost efektywności wykorzystania zasobów naturalnych i surowców i. Kierunek działań 3.1. Transformacja systemu społeczno-gospodarczego na tzw. „bardziej zieloną ścieżkę”, zwłaszcza ograniczanie energo- i materiałochłonności gospodarki, a) Działanie 3.1.1. Tworzenie warunków dla rozwoju zrównoważonej produkcji i konsumpcji oraz zrównoważonej polityki przemysłowej, b) Działanie 3.1.2. Podnoszenie społecznej świadomości i poziomu wiedzy na temat wyzwań zrównoważonego rozwoju i zmian klimatu, c) Działanie 3.1.3. Wsparcie potencjału badawczego oraz eksportowego w zakresie technologii środowiskowych, ze szczególnym uwzględnieniem niskoemisyjnych technologii węglowych (CTW), d) Działanie 3.1.4. Promowanie przedsiębiorczości typu „business & biodiversity”, w szczególności na obszarach zagrożonych peryferyjnością, ii. Kierunek działań 3.2. Wsparcie rozwoju zrównoważonego budownictwa na etapie planowania, projektowania, wznoszenia budynków oraz zarządzania nimi przez cały cykl życia a) Działanie 3.2.1. Poprawa efektywności energetycznej i materiałowej przedsięwzięć architektoniczno-budowlanych oraz istniejących zasobów, b) Działanie 3.2.2. Stosowanie zasad zrównoważonej architektury	IV. Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku
i. Kierunek interwencji 3: zmiany w indywidualnej i zbiorowej mobilności	

ii. Kierunek interwencji 5: ograniczanie negatywnego wpływu transportu na środowisko
V. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030
1. Cel szczegółowy II. Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska i. Kierunek interwencji: II.4. Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska ii. Kierunek interwencji: II.5. Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom
VI. Strategia „Sprawne Państwo 2020”
1. Cel 3. Skuteczne zarządzanie i koordynacja działań rozwojowych i. Kierunek interwencji 3.2. Skuteczny system zarządzania rozwojem kraju a) Przedsięwzięcie 3.2.1. Wprowadzenie mechanizmów zapewniających spójność programowania społeczno-gospodarczego i przestrzennego, b) Przedsięwzięcie 3.2.2. Zapewnienie ładu przestrzennego, c) Przedsięwzięcie 3.2.3. Wspieranie rozwoju wykorzystania informacji przestrzennej z wykorzystaniem technologii cyfrowych, 2. Cel 5. Efektywne świadczenie usług publicznych i. Kierunek interwencji 5.2. Ochrona praw i interesów konsumentów a) Przedsięwzięcie 5.2.3. Wzrost świadomości uczestników obrotu o przysługujących konsumentom prawach oraz stymulacja aktywności konsumenckiej w obszarze ochrony tych praw, ii. Kierunek interwencji 5.5. Standaryzacja i zarządzanie usługami publicznymi, ze szczególnym uwzględnieniem technologii cyfrowych a) Przedsięwzięcie 5.5.2. Nowoczesne zarządzanie usługami publicznymi, 3. Cel 7. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa i porządku publicznego i. Kierunek interwencji 7.5. Doskonalenie systemu zarządzania kryzysowego. a) Przedsięwzięcie 7.5.1. Usprawnienie działania struktur zarządzania kryzysowego
VII. Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022
1. Cel 3. Rozwój odporności na zagrożenia bezpieczeństwa narodowego i. Priorytet 3.1. Zwiększanie odporności infrastruktury krytycznej a) Kierunek interwencji 3.1.3. Zapewnienie bezpieczeństwa funkcjonowania energetyki jądrowej w Polsce, 2. Cel 4. Zwiększenie integracji polityk publicznych z polityką bezpieczeństwa ii. Priorytet 4.1. Integracja rozwoju społeczno-gospodarczego i bezpieczeństwa narodowego a) Kierunek interwencji 4.1.1. Wzmocnienie relacji między rozwojem regionalnym kraju a polityką obronną, b) Kierunek interwencji 4.1.2. Koordynacja działań i procedur planowania przestrzennego uwzględniających wymagania obronności i bezpieczeństwa państwa, c) Kierunek interwencji 4.1.3. Wspieranie rozwoju infrastruktury przez sektor bezpieczeństwa, Kierunek interwencji 4.1.4. Wspieranie ochrony środowiska przez sektor bezpieczeństwa
VIII. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030
1. Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym i. Kierunek interwencji 1.3. Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska

ii. Kierunek interwencji 1.4. Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych iii. Kierunek interwencji 1.5. Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów 2. Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych iv. Kierunek interwencji 2.3. Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach
IX. Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020
1. Cel szczegółowy 4. Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej i. Kierunek interwencji – kształtowanie zdrowego stylu życia poprzez promocję zdrowia, edukację zdrowotną oraz prośrodowiskową oraz działania wspierające dostęp do zdrowej i bezpiecznej żywności,
X. Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030
Cel szczegółowy 1. Zwiększenie zaangażowania obywateli w życie publiczne 1.1. Usprawnienie mechanizmów wspierania i współpracy instytucji publicznych z obywatelami, 1.2. Rozwój i wzmacnianie zorganizowanych form aktywności obywatelskiej.
XI. Polityka energetyczna Polski do 2030 roku – uchylona, nowa Polityka energetyczna Polski 2040
PEP2040 zastąpiła Politykę energetyczną Polski do 2030 r., a także Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r. https://bip.mos.gov.pl/strategie-plany-programy/polityka-energetyczna-polski-do-2040-r/ , https://monitorpolski.gov.pl/MP/2021/264 Filary polityki energetycznej I Sprawiedliwa transformacja II Zeroemisyjny system energetyczny III Dobra jakość powietrza Cele szczegółowe: 1. Optymalne wykorzystanie własnych surowców energetycznych 2. Rozbudowa infrastruktury wytwórczej i sieciowej energii elektrycznej CZĘŚĆ A) Rozbudowa infrastruktury wytwórczej energii elektrycznej CZĘŚĆ B) Rozbudowa elektroenergetycznej infrastruktury sieciowej 3. Dywersyfikacja dostaw i rozbudowa infrastruktury sieciowej gazu ziemnego, ropy naftowej i paliw ciekłych CZĘŚĆ A) Dywersyfikacja dostaw gazu ziemnego oraz rozbudowa infrastruktury gazowej CZĘŚĆ B) Dywersyfikacja dostaw ropy naftowej oraz rozbudowa infrastruktury ropy naftowej i paliw ciekłych 4. Rozwój rynków energii CZĘŚĆ A) Rozwój rynku energii elektrycznej CZĘŚĆ B) Rozwój rynku gazu ziemnego CZĘŚĆ C) Rozwój rynku produktów naftowych i paliw alternatywnych, w tym biokomponentów i elektromobilności 5. Wdrożenie energetyki jądrowej 6. Rozwój odnawialnych źródeł energii 7. Rozwój ciepłownictwa i kogeneracji 8. Poprawa efektywności energetycznej
XIV. Krajowy program ograniczania zanieczyszczenia powietrza

Program przedstawia warianty strategiczne rozważane w celu przestrzegania zobowiązań w zakresie redukcji emisji określonych na 2020 i 2030 r. oraz średnioterminowe poziomy emisji określone dla 2025 r. Realizacja celów redukcji zanieczyszczeń będzie przebiegała nieliniowo i obejmuje:

- działania i środki wykorzystywane w celu redukcji emisji ze źródeł spalania paliw
- działania i środki wykorzystywane w celu redukcji emisji z sektora komunalno-bytowego
- działania i środki wykorzystywane w celu redukcji emisji z sektora transportu
- działania i środki wykorzystywane w celu redukcji emisji z sektora rolnego

Obejmuje warianty strategiczne:

- Prognozowane emisje i redukcje emisji (scenariusz z dodatkowymi działaniami WAM)
- Prognozowane łączne skutki polityk i środków (scenariusz z dodatkowymi środkami) dotyczące redukcji emisji, jakości powietrza na własnym terytorium i w sąsiadujących państwach członkowskich oraz środowiska i związane z nimi niepewności
- Prognozowana poprawa jakości powietrza (z dodatkowymi środkami)

Przedstawia jakościowy opis prognozowanej poprawy jakości powietrza:

- Stężenia średnioroczne PM₁₀
- Stężenia średnioroczne PM_{2.5}
- Stężenia średnioroczne SO₂
- Stężenia średnioroczne NO₂
- Stężenia średnioroczne NO_x
- Stężenia średnioroczne O₃.

Charakteryzuje wpływ redukcji emisji na ograniczenie liczby stref z przekroczeniami.

XV. Krajowy plan gospodarki odpadami 2022

4. 1. Odpady komunalne, w tym odpady żywności i inne odpady ulegające biodegradacji

W gospodarce odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji, przyjęto następujące cele:

1) zmniejszenie ilości powstających odpadów:

a) ograniczenie marnotrawienia żywności,

b) wprowadzenie selektywnego zbierania bioodpadów z zakładów zbiorowego żywienia;

2) zwiększanie świadomości społeczeństwa na temat właściwego gospodarowania odpadami komunalnymi, w tym odpadami żywności i innymi odpadami ulegającymi biodegradacji;

3) doprowadzenie do funkcjonowania systemów zagospodarowania odpadów zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami.

4) zmniejszenie udziału zmieszanych odpadów komunalnych w całym strumieniu zbieranych odpadów (zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie):

5) zmniejszenie ilości odpadów komunalnych ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska odpadów, aby nie było składowanych w 2020 r. więcej niż 35% masy tych odpadów w stosunku do masy odpadów wytworzonych w 1995 r.;

6) zaprzestanie składowania odpadów ulegających biodegradacji selektywnie zebranych;

7) zaprzestanie składowania zmieszanych odpadów komunalnych bez przetworzenia;

8) zmniejszenie liczby miejsc nielegalnego składowania odpadów komunalnych;

9) utworzenie systemu monitorowania gospodarki odpadami komunalnymi;

10) monitorowanie i kontrola postępowania z frakcją odpadów komunalnych wysortowywaną ze strumienia zmieszanych odpadów komunalnych i nieprzeznaczoną do składowania (frakcja 19 12 12);

11) zbilansowanie funkcjonowania systemu gospodarki odpadami komunalnymi w świetle obowiązującego zakazu składowania określonych frakcji odpadów komunalnych i pochodzących z przetwarzania odpadów komunalnych, w tym odpadów o zawartości ogólnego węgla organicznego powyżej 5% s.m. i o cieple spalania powyżej 6 MJ/kg suchej masy, od 1 stycznia 2016 r.

XVI. Program oczyszczania kraju z azbestu na lata 2009-2032

W Programie utrzymane zostają następujące cele:

- 1) usunięcie i unieszkodliwienie wyrobów zawierających azbest;
- 2) minimalizacja negatywnych skutków zdrowotnych powodowanych kontaktem z włóknami azbestu;
- 3) likwidacja szkodliwego oddziaływania azbestu na środowisko.

Program przewiduje zgrupowanie zadań w pięciu blokach tematycznych:

- 1) Zadania legislacyjne;
- 2) Działania edukacyjno-informacyjne obejmujące: działania skierowane do dzieci i młodzieży, szkolenia pracowników administracji rządowej i samorządowej, opracowywanie materiałów informacyjnych i edukacyjnych, ocenę i promocję technologii uniecznawiania włókien azbestu w odpadach azbestowych, organizację krajowych i międzynarodowych szkoleń, seminariów, konferencji, kongresów i udział w nich;
- 3) Zadania w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest obejmujące: usuwanie wyrobów zawierających azbest z obiektów budowlanych, oczyszczanie terenów nieruchomości, oczyszczanie obiektów użyteczności publicznej, miejsc publicznych, terenów byłych zakładów produkujących wyroby zawierające azbest, budowę składowisk odpadów azbestowych oraz budowę instalacji i urządzeń do uniecznawiania włókien azbestu w odpadach azbestowych, zadania wspierające, w tym wsparcie finansowe opracowywania programów usuwania wyrobów zawierających azbest oraz oczyszczania terenów z azbestu na wszystkich szczeblach;
- 4) Monitoring realizacji Programu w postaci elektronicznego Systemu Informacji Przestrzennej monitoringu procesu usuwania wyrobów zawierających azbest;
- 5) Działania w zakresie oceny narażenia i ochrony zdrowia, w tym działalność Ośrodka Referencyjnego Badań i Oceny Ryzyka Zdrowotnego Związanych z Azbestem.

Źródło: opracowanie własne, materiał zestawiono na podstawie dokumentów wskazanych w tabeli

Tab. 31. Powiązania Planu ogólnego gminy z dokumentami strategiczno-planistycznymi poziomu wojewódzkiego

<i>1. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego 2030+ Innowacyjne Mazowsze</i>
Jako główny cel prowadzenia polityki rozwoju, przyjmuje dążenie do osiągnięcia ładu przestrzennego, rozumianego jako ukształtowanie przestrzeni tworzącej harmonijną całość oraz uwzględniającej w uporządkowanych relacjach wszelkie uwarunkowania i wymagania funkcjonalne, społeczno-gospodarcze, środowiskowe, kulturowe oraz kompozycyjno-estetyczne, zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju. Obszar Gospodarka Kierunki działań i działania – konkurencyjne i innowacyjne Mazowsze 6. Aktywizacja gospodarcza obszarów wiejskich 6.1. Wzmacnianie wykształconych kierunków produkcji rolniczej i przemysłu rolno-spożywczego 6.2. Wzmacnianie towarowości i produktywności gospodarstw rolnych 6.3. Wspieranie dywersyfikacji działalności gospodarczej oraz tworzenie pozarolniczych miejsc pracy Obszar Dostępność Kierunki działań i działania – dostępne i mobilne Mazowsze 8. Rozwój uporządkowanej sieci osadniczej, sprzyjającej wykorzystaniu transportu zbiorowego i ruchowi niezmotoryzowanemu 8.1. Zapobieganie rozlewaniu i rozpraszaniu zabudowy i minimalizacja presji urbanistycznej na tereny otwarte 8.2. Koncentracja zabudowy w miastach i obszarach obsługiwanych wydajną komunikacją zbiorową, z zapewnieniem dogodnych warunków ruchu niezmotoryzowanego 8.3. Przekształcanie dróg w miastach w ulice o funkcjach miastotwórczych, tworzących przyjazną przestrzeń urbanistyczną 8.4. Aktywizacja przestrzeni miejskiej poprzez działania, w tym planistyczne, sprzyjające przenoszeniu handlu i usług do lokali przyulicznych 8.5. Kompleksowa rewitalizacja w miastach i miejscowościach wiejskich 8.6. Zwiększanie dostępności przestrzeni

publicznej dla osób o ograniczonej mobilności 8.7. Zwiększanie udziału zieleni, w tym wysokiej, w pasie drogowym

Obszar Środowisko i energetyka

Kierunki działań i działania – zielone, niskoemisyjne Mazowsze

10. Zapewnienie trwałego i zrównoważonego rozwoju oraz zachowanie wysokich walorów środowiska

10.1. Ochrona obszarów cennych przyrodniczo (w tym objętych ochroną prawną) i przeciwdziałanie ich fragmentacji 10.2. Ochrona zwartych kompleksów gleb wysokiej klasy 10.3. Racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi 10.4. Ochrona i kształtowanie krajobrazu 10.5. Ochrona przed zanieczyszczeniem powietrza i ograniczenie hałasu 10.6. Zwiększanie lesistości regionu 10.7. Kształtowanie świadomości ekologicznej 10.8. Racjonalne gospodarowanie przestrzenią z poszanowaniem potrzeb ochrony środowiska

11. Proekologiczna transformacja energetyki

11.1. Zwiększanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii 11.2. Rozwój niskoemisyjnych instalacji do produkcji energii, w szczególności w technologii wysokosprawnej kogeneracji i poligeneracji 11.3. Rozwój ekologicznej energetyki rozproszonej, w tym kłastrów energii i spółdzielni energetycznych 11.4. Budowa magazynów energii 11.5. Rozbudowa i modernizacja systemów energetycznych, w tym rozwój inteligentnych sieci 12. Przeciwdziałanie zagrożeniom naturalnym i adaptacja do zmian klimatu energetycznych i gazyfikacje wyspowe

13. Poprawa jakości środowiska

13.1. Ograniczenie emisji zanieczyszczeń do wód, atmosfery i gleby 13.2. Wdrożenie spójnego systemu gospodarki odpadami, możliwie bliskiego gospodarce o obiegu zamkniętym 13.3. Zamykanie i rekultywacja składowisk oraz usuwanie wyrobów i odpadów niebezpiecznych 13.4. Prowadzenie monitoringu zanieczyszczeń środowiska i wprowadzanie regulacji ograniczających zanieczyszczanie 13.5. Prowadzenie działań na rzecz zapewnienia dobrego stanu wód, w tym rozbudowa i modernizacja infrastruktury wodno-kanalizacyjnej i systemów oczyszczania ścieków

14. Podnoszenie efektywności energetycznej

14.1. Wdrażanie w przedsiębiorstwach systemów ek zarządzania i energooszczędnych technologii produkcji 14.2. Upowszechnianie energooszczędnego i pasywnego budownictwa 14.3. Kompleksowa termomodernizacja budynków 14.4. Wymiana nieefektywnych źródeł ciepła na ekologiczne

II. Plan zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego

W zakresie kształtowania systemu ochrony przyrody na obszarze województwa mazowieckiego w Planie określa się następujące działania:

- utrzymanie potencjału przyrodniczego i krajobrazowego wszystkich obszarów cennych przyrodniczo, zgodnie z wymogami UoOP;
- regulację granic obszarów chronionych (parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu), w tym weryfikację i aktualizację aktów prawnych ustanawiających te obszary;
- przeciwdziałanie negatywnym efektom urbanizacji na obszary chronione;
- uwzględnianie zapisów wynikających z planów ochrony i planów zadań ochronnych sporządzanych dla obszarów objętych ochroną prawną;
- właściwe zarządzanie zasobami przyrodniczymi i gospodarczymi na obszarach objętych ochroną prawną;
- przeciwdziałanie wszelkim negatywnym wpływom na siedliska roślin i zwierząt;
- prowadzenie wspólnych działań z sąsiednimi województwami na obszarach położonych na styku województw, w szczególności w zakresie kształtowania powiązań ekologicznych oraz utrzymania systemu obszarów chronionych;
- wdrażanie koncepcji zielonej i błękitnej infrastruktury poprzez kształtowanie spójnego systemu ekologicznego województwa.

W zakresie ochrony bioróżnorodności i krajobrazu na obszarze województwa mazowieckiego w Planie określa się następujące działania:

- zachowanie cennych siedlisk przyrodniczych (dolin rzecznych, leśnych, łąkowych, śródpolnych, itp.), decydujących w znacznej mierze o walorach krajobrazowych województwa;
- ochrona krajobrazu województwa mazowieckiego (przyrodniczego, kulturowego lub o znaczeniu historycznym), ograniczenie działań negatywnie wpływających na walory krajobrazowe;
- renaturalizacja siedlisk na obszarach cennych przyrodniczo i rewitalizacja terenów zdegradowanych;
- wprowadzenie ochrony prawnej korytarzy ekologicznych;
- tworzenie zielonych pierścieni wokół Warszawy, ośrodków regionalnych i subregionalnych;
- ograniczenie presji urbanizacyjnej na obszary cenne przyrodniczo, w tym stanowiące szlaki migracyjne zwierząt;
- dążenie do utrzymania struktury ekologicznej miast powiązanej z terenami otwartymi w ich otoczeniu i zapewniającej powiązanie z krajową siecią ekologiczną;
- sporządzenie audytu krajobrazowego województwa, w tym wyznaczenie krajobrazów priorytetowych;
- prowadzenie wspólnych działań z sąsiednimi województwami na obszarach położonych na styku województw, w szczególności w zakresie ochrony bioróżnorodności i ochrony krajobrazu.

W zakresie ochrony lasów na obszarze województwa mazowieckiego w Planie określa się następujące działania:

- zwiększanie lesistości województwa zgodnie z Programem zwiększania lesistości dla województwa mazowieckiego do roku 2020/23 oraz przeciwdziałanie fragmentacji przestrzeni przyrodniczej poprzez leśne zagospodarowanie gruntów o najniższej przydatności dla rolnictwa i w ramach rekultywacji nieużytków;
- ograniczanie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne;
- uwzględnianie nadrzędności pozaprodukcyjnych funkcji lasów w prowadzeniu gospodarki leśnej, w szczególności w lasach ochronnych, lasach o szczególnych walorach przyrodniczych, na terenach przyrodniczo wrażliwych (wydmowych, podmokłych, na znacznych spadkach terenu) oraz pełniących funkcje rekreacyjne, w szczególności w granicach administracyjnych miast i w ich bezpośrednim otoczeniu.

W zakresie ochrony gleb na obszarze województwa mazowieckiego w Planie określa się następujące działania:

- przeciwdziałanie presji urbanizacyjnej na najcenniejsze i najbardziej produktywne obszary rolniczej przestrzeni produkcyjnej, ze szczególnym uwzględnieniem: Równiny Łowicko-Błońskiej, Wysoczyzn: Ciechanowskiej, Płońskiej i Siedleckiej, rejonu Grójca oraz obszarów nadwiślańskich (w powiatach: garwolińskim, kozienickim i lipskim);
- przeciwdziałanie erozji wietrznej poprzez leśne zagospodarowanie gruntów o niskiej przydatności dla rolnictwa oraz wprowadzanie zadrzewień śródpolnych;
- wdrażanie działań na rzecz poprawy warunków glebowo-wodnych dla rolnictwa m.in. poprzez zwiększanie retencji wodnej obszaru.

W zakresie ochrony wód na obszarze województwa mazowieckiego w Planie określa się następujące działania:

- zwiększanie retencji wodnej województwa poprzez m.in. budowę małych zbiorników wodnych, piętrzenie wody w ciekach i jeziorach, przebudowę rowów i kanałów, retencję wód opadowych oraz właściwe kształtowanie struktury terenów rolnych, leśnych i tworzenie roślinnych stref ochronnych w dokumentach planistycznych gmin;
- ochronę głównych zbiorników wód podziemnych i stref ochronnych ujęć wód (powierzchniowych i podziemnych);
- ochronę naturalnych elementów przyrodniczych (m.in. starorzeczy, torfowisk, bagien, stawów, oczek wodnych);
- zapewnienie drożności rzek dla ryb dwuśrodowiskowych;

- renaturalizację zmienionych antropogenicznie odcinków rzek i dolin zalewowych;
- ochronę obszarów źródłkowych;
- dążenie do zapewnienia kompleksowej ochrony obszarów zlewniowych rzek;
- zagospodarowanie brzegów rzek, głównie Wisły, zgodnie z wymogami ochrony wartości przyrodniczych, krajobrazowych i dziedzictwa kulturowego;
- prowadzenie wspólnych działań z sąsiednimi województwami na obszarach położonych na styku województw w zakresie gospodarki wodnej.

W zakresie poprawy jakości powietrza na obszarze województwa mazowieckiego w Planie określa się następujące działania:

- rozbudowę centralnych systemów zaopatrywania w energię ciepłą, zamiana paliw na niskoemisyjne oraz rozwój odnawialnych źródeł energii;
- dalsze ograniczanie emisji z transportu drogowego.

W zakresie poprawy jakości klimatu akustycznego na obszarze województwa mazowieckiego w Planie określa się działania:

- ograniczanie ruchu tranzytowego w miastach poprzez budowę obwodnic drogowych;
- tworzenie alternatyw dla indywidualnego transportu samochodowego i jego ograniczanie w miastach;
- dążenie do minimalizacji negatywnych oddziaływań planowanych inwestycji na środowisko poprzez zastosowanie najlepszych dostępnych technik i rozwiązań planistycznych.

Na terenie gminy Suchożebry w Planie wskazano:

- obszar specjalnej ochrony ptaków Natura 2000 – Dolina Liwca,
- specjalny obszar ochrony siedlisk Natura 2000 – Ostoja Nadliwiecka,
- Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu,
- pasmo rzeczne wyznaczone w Wojewódzkim Programie Opieki nad Zabytkami (Liwiec),
- obszary zagrożenia powodzią (rzeka Liwiec),
- drogę krajową nr 63 będącą częścią tzw. „Wielkiej Pętli Mazowsza”,
- drogę wojewódzka nr 696,
- gazociąg wysokiego ciśnienia: DN 700 Kobryń – Hołowczyce – Rembelszczyzna oraz DN 150/100 Kownaciska – EC Siedlce,
- linię kolejową normalnotorową nr 55 odcinek Siedlce – Sokołów Podlaski, na której przewidziano prace modernizacyjne oraz postulowana jest budowa nowych przystanków Suchożebry oraz Podnieśno-Stany,
- przeciwdziałanie nadmiernemu przeznaczaniu gruntów rolnych na inne cele,
- ochrony przed presją urbanizacyjną najcenniejszych i najbardziej produktywnych elementów rolniczej przestrzeni produkcyjnej (predysponowanych do pełnienia funkcji żywicielskich o strategicznym znaczeniu),
- obszary predystynowane do wystąpienia ruchów masowych.

Ponadto Plan uwzględnia na terenie gminy Suchożebry inwestycje w sieci kanalizacyjne, w tym ich budowę i modernizację oraz inwestycje w oczyszczalnię ścieków, w tym budowę, rozbudowę lub modernizację.

III. Program ochrony środowiska województwa mazowieckiego 2030

Program przyjmuje następujące cele w podziale na poszczególne obszary interwencji:

Ochrona klimatu i jakości powietrza (OKJP)

P.I. Poprawa jakości powietrza przy zapewnieniu bezpieczeństwa energetycznego w kontekście zmian klimatu

Zagrożenie hałasem (KA)

KA.I. Ochrona przed hałasem

Pola elektromagnetyczne (PEM)

PEM.I. Utrzymanie dotychczasowego stanu braku zagrożeń ponadnormatywnym promieniowaniem elektromagnetycznym Gospodarowanie wodami (ZW) ZW.I. Zmniejszenie antropopresji i poprawa jakości wód powierzchniowych i podziemnych ZW.II. Zwiększenie ochrony przeciwpowodziowej i łagodzenie skutków suszy Gospodarka wodno-ściekowa (GWS) GWS.I. Poprawa gospodarki wodno-ściekowej Zasoby geologiczne (ZG) ZG.I. Racjonalne gospodarowanie zasobami geologicznymi Gleby (GL) GL.I. Ochrona gleb przed negatywnym oddziaływaniem antropogenicznym, erozją oraz niekorzystnymi zmianami klimatu Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów (GO) GO.I. Gospodarowanie odpadami i zapobieganie powstawania odpadów Zasoby przyrodnicze (ZP) ZP.I. Ochrona różnorodności biologicznej oraz krajobrazowej ZP.II. Prowadzenie trwale zrównoważonej gospodarki leśnej ZP.III. Zwiększanie lesistości Zagrożenia poważnymi awariami (PAP) PAP I. Ograniczenie ryzyka wystąpienia poważnych awarii oraz minimalizacja ich skutków
IV. Plan gospodarki odpadami dla województwa mazowieckiego 2030 Do priorytetowych celów przyjętych w gospodarce odpadami należą: • Zapobieganie powstawaniu odpadów, uwzględniające ograniczenia co do marnotrawstwa żywności. • Poprawa selektywnego zbierania odpadów oraz recyklingu i przygotowania do ponownego użycia. • Zwiększenie recyklingu oraz ograniczenie w powstawaniu odpadów opakowaniowych, w szczególności odpadów z tworzyw sztucznych. • Stworzenie warunków do realnego wdrażania zapisów wojewódzkiego planu gospodarki odpadami. Do priorytetów szczegółowych w gospodarce odpadami należą: • Utworzenie „społeczeństwa recyklingu”, dążącego do eliminacji wytwarzania odpadów i do wykorzystywania odpadów jako zasobu. Zapewnienie segregacji u źródła, zbieranie oraz recykling priorytetowych strumieni odpadów. Jeżeli jest to wykonalne technicznie, ekonomicznie i z punktu widzenia środowiska, odpady powinny być zbierane selektywnie, zanim zostaną poddane czynnościom odzysku prowadzącymi do najlepszego dla środowiska wyniku całkowitego oddzielania związków niebezpiecznych od strumieni odpadów i stworzenia racjonalnej ekologicznie gospodarki odpadami. • Osiągnięcie samowystarczalności w zakresie przetwarzania odpadów poprzez utworzenie sieci instalacji do przetwarzania odpadów, w tym instalacji do odzysku odpadów komunalnych zebranych z gospodarstw domowych, przy uwzględnieniu warunków geograficznych oraz potrzeby specjalistycznych instalacji dla niektórych rodzajów odpadów. • Stwarzanie korzystnych warunków dla zbierania selektywnego i właściwego przetwarzania bioodpadów na potrzeby produkcji bezpiecznego dla środowiska kompostu i innych materiałów opartych na bioodpadach, szczególnie poprzez redukcję odpadów ulegających biodegradacji kierowanych na składowiska.

Źródło: opracowanie własne, materiał zestawiono na podstawie dokumentów wskazanych w tabeli

Tab. 32. Powiązania Planu ogólnego gminy Suchożebry z dokumentami strategicznymi poziomu powiatowego

<i>I. Program ochrony środowiska dla powiatu siedleckiego 2024-2030</i>
Cel nadrzędny: Obszary interwencji 1. Ochrona klimatu i jakości powietrza 1.1. Poprawa jakości powietrza atmosferycznego 2. Zagrożenie hałasem 2.1. Poprawa klimatu akustycznego (zadania – Monitorowane: Przebudowa dróg gminnych na terenie gminy Suchożebry – poprawa bezpieczeństwa uczestników ruchu drogowego) 3. Pola elektromagnetyczne 3.1. Utrzymanie poziomu pól elektromagnetycznych poniżej dopuszczalnych poziomów 4. Gospodarowanie wodami 4.1. Dobry stan wód 5. Gospodarka wodno-ściekowa 5.1. Prowadzenie racjonalnej gospodarki wodno-ściekowej (zadania – Monitorowane: Rozbudowa i modernizacja zbiorczego systemu odbioru i oczyszczania ścieków w Gminie Suchożebry) 6. Zasoby geologiczne 6.1. Racjonalne i efektywne gospodarowanie zasobami kopalin 7. Gleby 7.1. Właściwe użytkowanie istniejących zasobów glebowych oraz ich ochrona i rekultywacja 8. Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów 8.1. Budowa systemu gospodarki odpadami zgodnego z wymogami kpgo 9. Zasoby przyrodnicze 9.1. Zachowanie walorów i zasobów przyrodniczych 10. Zagrożenie poważnymi awariami 10.1. Ochrona przed poważnymi awariami i zagrożeniami naturalnymi
<i>III. Strategia rozwoju powiatu siedleckiego na lata 2015-2020 (nieaktualna)</i>
Cele strategiczne: I. Rozwój potencjału gospodarczego powiatu siedleckiego. II. Podniesienie potencjału społecznego i edukacyjnego mieszkańców powiatu siedleckiego. III. Promocja i ochrona dziedzictwa kulturowego. IV. Promocja i ochrona walorów turystycznych Powiatu. V. Bezpieczny Powiat.

Źródło: opracowanie własne, materiał zestawiono na podstawie dokumentów wskazanych w tabeli

Tab. 33. Powiązania Planu ogólnego gminy Suchożebry z dokumentami strategicznymi poziomu gminnego

<i>I. Strategia rozwoju gminy Suchożebry na lata 2023-2030</i>
Główny cel strategii: wzrost konkurencyjności gminy na tle regionu, przy jednoczesnym zachowaniu szeroko pojętej współpracy terytorialnej, poprzez rozwój społeczno-gospodarczy, przestrzenny oraz środowiskowy. Cel 1. Wysoki standard życia mieszkańców 1.1. Zwiększanie aktywności społecznej 1.2. Zapewnianie wysokiej jakości usług społecznych

1.3. Zapewnianie możliwości rozwoju

1.4. Dbanie o bezpieczeństwo publiczne

Cel 2. Zrównoważony rozwój gospodarczy

2.1. Wypracowywanie przewag konkurencyjnych

2.2. Wspieranie działalności rolniczej

3.3. Zwiększanie mobilności

Cel 3. Atrakcyjna oferta spędzania czasu wolnego

3.1. Rozwój infrastruktury turystycznej

3.2. Prowadzenie aktywnego marketingu terytorialnego

3.3. Promowanie dziedzictwa kulturowego

3.4. Tworzenie przestrzeni sprzyjających rekreacji i wypoczynkowi

Cel 4. Sprawnie zarządzana przestrzeń

4.1. Poprawa jakości środowiska

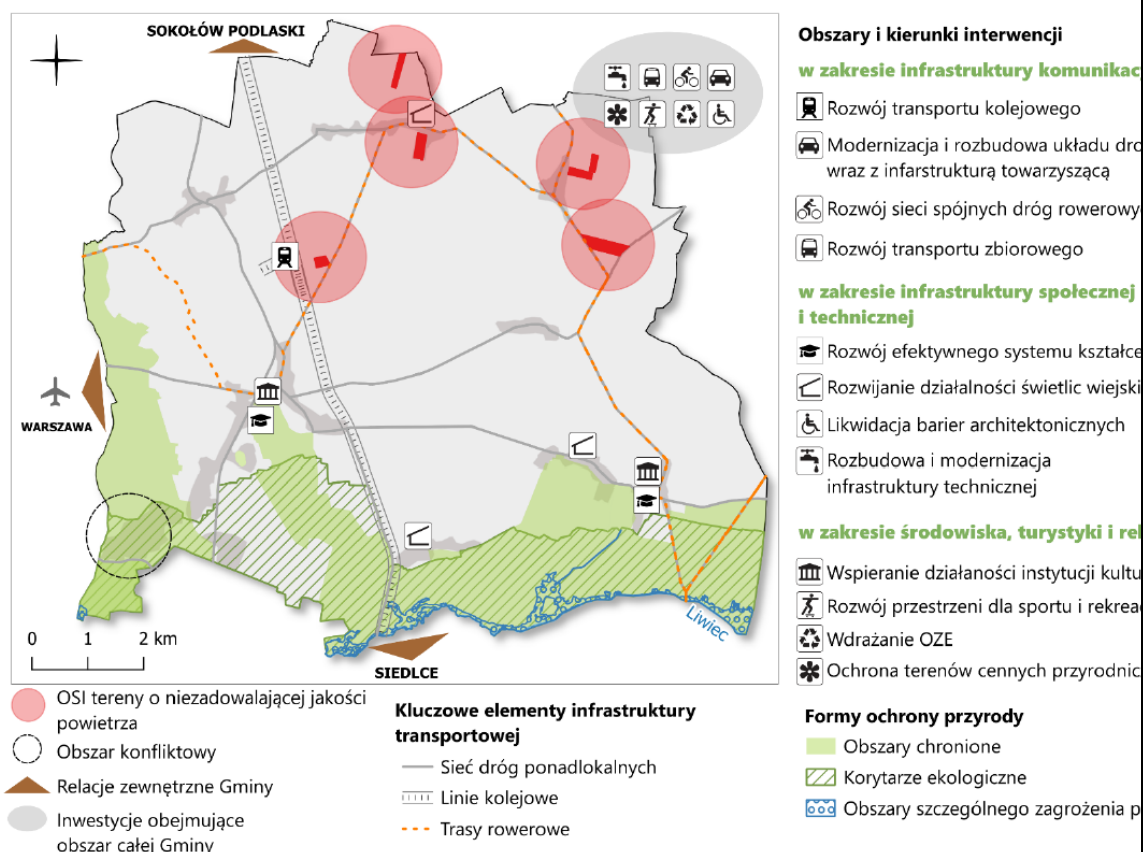
4.2. Uodparnianie Gminy na postępujące zmiany klimatu

4.3. Kształtowanie poprawnej polityki przestrzennej

4.4. Ochrona zasobów przyrodniczych

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej

Aspekty przestrzennego rozwoju gminy Suchożebry stworzone zostały poprzez analizę istniejących uwarunkowań osadniczych oraz komunikacyjnych, ze zwróceniem szczególnej uwagi na uwarunkowania środowiskowe.

II. Program ochrony środowiska dla gminy Suchożebry na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2024 – nieaktualny

III. Plan gospodarki niskoemisyjnej Gminy Suchożebry

Cel główny projektu „Poprawa stanu środowiska naturalnego poprzez redukcję gazów cieplarnianych” Cel strategiczne i operacyjne: 1 Efektywność energetyczna budynków mieszkalnych oraz energochłonnej infrastruktury obiektów użyteczności publicznej i gospodarczej 1.1. Wykorzystanie energooszczędnych technologii źródeł światła 1.2. Kompleksowe działanie z zakresu termomodernizacji i efektywności energetycznej w budynkach oraz obiektach obszaru 2. Wykorzystanie potencjału obszaru w zakresie zastosowania odnawialnych źródeł energii 2.1. Wykorzystanie potencjału słonecznego obszaru do produkcji energii elektrycznej 2.2. Modernizacja źródeł ciepła oraz wzrost zastosowania OZE w produkcji energii użytkowej 3. Zmniejszenie emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych 3.1. Poprawa przepustowości infrastruktury drogowej 3.2. Zwiększenie liczby niskoemisyjnych pojazdów na obszarze gminy 4. Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie postaw ekologicznych oraz kreowanie ekoinnowacji 4.1. Kompleksowe działania z zakresu edukacji ekologicznej 4.2. Wypracowanie i wdrożenie docelowego modelu sterującego zarządzaniem gospodarką niskoemisyjną gminy
--

IV. Gminny program rewitalizacji gminy Suchożebry

Obszar rewitalizacji wyznaczony uchwałą nr XIX/151/2016 Rady Gminy Suchożebry z dnia 28 listopada 2016 r. został podzielony na następujące podobszary: 1. Podobszar Borki Siedleckie, o powierzchni 1,20 km² 2. Kownaciska część A, o powierzchni 0,17 km² 3. Kownaciska część B, o powierzchni 2,05 km² 4. Kownaciska część C, o powierzchni 1,48 km² 5. Krześlinek, o powierzchni 0,90 km² 6. Sosna – Kicki, o powierzchni 0,50 km² 7. Stany Duże, o powierzchni 0,90 km² Cel główny 1: Aktywizacja zawodowa i społeczna mieszkańców obszarów rewitalizowanych 1.1 Rozwój kapitału ludzkiego 1.2 Rozwój i wsparcie inicjatyw gospodarczych wśród mieszkańców Cel główny 2: Przyjazna przestrzeń i infrastruktura 2.1 Wzrost zaangażowania społeczności terenów rewitalizowanych w życie kulturalne poprzez rozwój infrastruktury kultury 2.2 Rozwój infrastruktury rekreacyjnej służącej podniesieniu jakości życia mieszkańców obszarów rewitalizowanych i ich integracji 2.3 Wzrost jakości usług opiekuńczo-edukacyjnych poprzez rozbudowę infrastruktury z nimi związanej 2.4 Rozwój infrastruktury sportowej Cel główny 3: Lepsza jakość życia mieszkańców 3.1 Rozwój infrastruktury technicznej

Źródło: opracowanie własne, materiał zestawiono na podstawie dokumentów wskazanych w tabeli

6. PRZEWIDYWANE ZNACZĄCE ODDZIAŁYWANIE NA ŚRODOWISKO

Głównym celem *Proгноzy oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego środowiska gminy Suchożebry* jest określenie możliwych skutków i oddziaływań na środowisko, jakie mogą wystąpić w wyniku realizacji zapisów *Planu ogólnego gminy Suchożebry*.

Przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko wymienia *Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 10 września 2019 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko* (§ 2 ust. 1, Dz. U. 2019 poz. 1839) i nałożony jest wobec nich obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania na środowisko i sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko. W przypadku przedsięwzięć, które mogą potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (§ 3 ust. 1) może być nałożony obowiązek przeprowadzenia oceny i sporządzenia raportu. Raporty oddziaływania na środowisko dotyczące poszczególnych zadań inwestycyjnych mogą wskazywać działania wariantowe. Obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko dla planowanego przedsięwzięcia mogącego potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko stwierdza, w drodze postanowienia, organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (art. 63 ust. 1 *ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*).

Do działań, które nie zostały szczegółowo zdefiniowane w projekcie *Planu ogólnego gminy Suchożebry* mogących zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko zgodne z zapisami w/w rozporządzenia należą inwestycje: budowy dróg, kanalizacji i wodociągów oraz instalacji przesyłu gazu. W przypadku realizacji nowych inwestycji oddziaływania negatywne będą związane z prowadzeniem prac budowlanych, emisją zanieczyszczeń i hałasu, a także z zajmowaniem terenów oraz uszczelnianiem powierzchni gleby.

Dla przeanalizowania skutków oddziaływań na środowisko ustaleń projektu *Planu ogólnego gminy Suchożebry* posłużono się matrycą logiczną (tab. 34). Przewidywane znaczące oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne na terenie gminy Suchożebry przedstawiono w podziale na wydzielone strefy funkcjonalne zestawiono.

Tab. 34. Przewidywane znaczące oddziaływania

Lp.	Strefy planistyczne - symbole	Przewidywane oddziaływanie na:												
		obszary Natura 2000	różnorodność biologiczną	Ludzi	zwierzęta	rośliny	wodę	powietrze	powierzchnię ziemi	krajobraz	klimat	zasoby naturalne	zabytki	dobro materialne
1.	SW	0	0	P	0	0	P	P	P	Z	0	P	0	P
2.	SJ	0	0	P	0	0	Z	Z	P	P	0	P	0	P
3.	SZ	0	0	P	0	0	Z	Z	P	P	0	P	0	P
4.	SU	0	P	P	P	P	Z	Z	P	P	0	P	0	P
5.	SH	nie została wydzielona												

Prognoza oddziaływania na środowisko do Planu ogólnego gminy Suchożebry

6.	SP	0	Z	0	Z	Z	Z	Z	Z	Z	0	0	0	P
7.	SR	0	Z	P	P	P	Z	P	P	0	P	0	0	0
8.	SI	0	0	0	0	0	P	P	Z	Z	0	P	0	P
9.	SN	0	P	P	P	P	P	P	P	0	0	0	0	0
10.	SC	0	0	P	0	0	Z	0	0	0	0	0	0	0
11.	SG	0	Z	0	N	N	Z	Z	N	N	0	N	0	0
12.	SO	P	P	P	P	P	P	P	0	P	P	0	0	0
13.	SK	0	0	0	Z	0	Z	Z	0	Z	Z	0	0	0

Źródło: opracowanie własne. Oznaczenia symboli: P - wpływ pozytywny, N - wpływ negatywny, Z – wpływ zmienny, 0 - wpływ nie występuje

Plan ogólny gminy Suchożebry ustala zróżnicowaną strukturę funkcjonalno-przestrzenną. Odzwierciedlona jest ona w wyznaczonych strefach: SW - strefa wielofunkcyjna z zabudową wielorodzinną (2), SJ - strefa wielofunkcyjna z zabudową jednorodzinną (205), SZ - strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową (193), SU - strefa usługowa (21), SP - strefa gospodarcza (12), SR - strefa produkcji rolniczej (35), SI - strefa infrastruktury (4), SN - strefa zieleni i rekreacji (5), SC - strefa cmentarzy (4), SG - strefa górnictwa (5), SO - strefa otwarta (25), SK - strefa komunikacyjna (12). Nie wydzielono w granicach gminy strefy handlu wielkopowierzchniowego – SH. Ocenę sumaryczną wpływu planu ogólnego na środowisko przyrodnicze uwzględniające siłę, sposób i czas oddziaływania zestawiono w tabeli 35.

Tab. 35. Ogólna matryca wpływu planu ogólnego na środowisko

Lp.	Strefy planistyczne - symbole	Siła oddziaływań			Sposób oddziaływania				Czas oddziaływania				
		silne	Przeciętne	słabe	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	Krótkoterminowe	średnioterminowe	długoterminowe	stałe	chwilowe
1.	SW	0	0	N	Z	Z	0	0	0	Z	Z	0	Z
2.	SJ	0	0	N	Z	Z	0	0	0	Z	Z	0	Z
3.	SZ	0	0	N	Z	Z	0	0	0	Z	Z	0	Z
4.	SU	0	N	0	Z	Z	0	0	0	Z	Z	0	Z
5.	SH	nie została wydzielona											
6.	SP	0	N	0	Z	Z	0	0	0	Z	Z	0	Z
7.	SR	0	N	0	Z	Z	0	0	0	Z	Z	0	Z
8.	SI	0	N	0	Z	Z	0	0	0	Z	Z	0	Z
9.	SN	P	0	0	0	0	Z	0	Z	0	0	0	Z
10.	SC	0	0	N	Z	Z	0	0	0	Z	Z	0	Z
11.	SG	0	N	0	Z	Z	0	0	0	Z	Z	0	Z
12.	SO	0	N	0	Z	Z	0	0	0	Z	Z	0	Z
13.	SK	0	N	0	Z	Z	0	0	0	Z	Z	0	Z

Źródło: opracowanie własne. Oznaczenia symboli: P - wpływ pozytywny, N - wpływ negatywny, Z – wpływ zmienny, 0 - wpływ nie występuje

Przeprowadzona analiza pozwala na scharakteryzowanie przewidywanych przekształceń środowiska przyrodniczego, jakie potencjalnie nastąpią na obszarze gminy w związku z wyznaczeniem w planie ogólnym stref planistycznych, w których dopuszcza się określone zagospodarowanie.

6.1. Oddziaływanie na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru

Obszar istniejących na terenie gminy Suchożebry powierzchniowych form ochrony przyrody objęto w większości strefami otwartymi, w których respektowane są potrzeby ochrony. System ochrony przyrody obejmuje 1 obszar chronionego krajobrazu - Siedlecko-Węgrowski Obszar Chronionego Krajobrazu, 3 obszary Natura 2000: Ostoja Nadliwiecka PLH140032, Dzwonecznik w Kisielanach PLH140026, Dolina Liwca PLB140002 (obszar specjalnej ochrony ptaków) oraz 9 pomników przyrody. Stanowi on zasadniczą rolę w zachowaniu różnorodności biologicznej i krajobrazu, pełniąc funkcje siedlisk i korytarzy ekologicznych dla licznych gatunków fauny, flory i grzybów. Z uwagi na obecną strukturę funkcjonalno-przestrzenną obszaru gminy Suchożebry i politykę rozwoju przestrzennego gminy część wyżej wymienionych form ochrony przyrody, przede wszystkim na terenie istniejącego zagospodarowania, objęta została także innymi strefami planistycznymi.

Plan uwzględnia wymogi i ograniczenia w użytkowaniu wynikające z ustawy o ochronie przyrody, co oznacza, że działania mogące negatywnie wpłynąć na cele ochronne obszaru Natura 2000 oraz pozostałych obszarów chronionych są ograniczone zgodnie z przepisami szczególnymi. Należy przyjąć, że wysoki udział tych terenów w strefie otwartej wpłynie pozytywnie na ochronę bioróżnorodności i krajobrazu oraz ograniczy negatywne skutki rozwoju przestrzennego. **Plan** zakłada, że nowa zabudowa ma koncentrować się w istniejących strukturach osadniczych, zatem nie będzie rozprzestrzeniać się na obszary przyrodniczo cenne. Takie ujęcie minimalizuje ryzyko fragmentacji ekosystemów, a zatem pozwoli na prawidłowe funkcjonowanie korytarzy ekologicznych i migrację zwierząt. Ustalenia planu ogólnego nie będą wpływać znacząco negatywnie na spójność sieci Natura 2000 ani na ich integralność przestrzenną.

6.2. Oddziaływanie na środowisko

Plan ogólny gminy Suchożebry ustala zróżnicowaną strukturę funkcjonalno-przestrzenną. Odzwierciedlona jest ona w wyznaczonych strefach planistycznych. umożliwia zrównoważony rozwój przestrzenny gminy, a jednocześnie stara się zachować cenne ekosystemy i dostosować działania inwestycyjne do wymogów ochrony środowiska. **Plan** zakłada, że nowa zabudowa powinna koncentrować się w istniejących strukturach osadniczych, co oznacza, że rozwój gminy nie będzie się rozprzestrzeniał na obszary cenne przyrodniczo. Strefy produkcji rolniczej i strefy otwarte sprzyjać będą zachowaniu równowagi w przyrodzie. W trakcie przygotowania i trwania budowy nowych obiektów nastąpi wzrost stężenia zanieczyszczeń w powietrzu, szczególnie pyłów (podczas przemieszczania mas ziemi) oraz gazów emitowanych przez pojazdy obsługujące plac budowy. Zwiększy się hałas w związku z pracą maszyn i urządzeń. Zasięg takiego oddziaływania ma wymiar lokalny i słabą siłę oddziaływania, wynikającą głównie z faktu, że realizacja planowanych inwestycji będzie przebiegać stopniowo. Negatywne oddziaływanie nie wystąpi na obszarach, na których nie jest planowana zmiana dotychczasowego zagospodarowania. Uciążliwości ustąpią wraz z zakończeniem prac budowlanych. Wielokierunkowy wpływ na środowisko może mieć także intensyfikacja produkcji rolniczej. Szczególne zagrożenie może mieć wprowadzenie monokultur uprawowych i dużych ferm hodowlanych.

6.3. Oddziaływanie na różnorodność biologiczną

Plan ogólny gminy Suchożebry uwzględnia ochronę i utrzymanie różnorodności biologicznej poprzez wydzielenie stref umożliwiających zachowanie tych wartości. Na terenie gminy znajdują się ekosystemy o wysokiej wartości przyrodniczej. Są to przede wszystkim strefy dolin rzecznych, w dużej części stanowiące użytki zielone oraz kompleksy leśne, które pełnią zasadniczą rolę w ochronie siedlisk i gatunków. Dla zachowanie bioróżnorodności szczególne znaczenie mają obszary Natura 2000, które pełnią funkcje korytarzy ekologicznych i siedlisk dla wielu gatunków chronionych. Ze względu na przepisy prawne ustalenia **Planu** wyłączają z zainwestowania lasy. Wprowadzają także ograniczenia w zakresie lokalizacji zabudowy na terenach przyrodniczo cennych. Dotyczą one korytarzy ekologicznych, które umożliwiają migrację zwierząt oraz wymianę genetyczną między populacjami, co jest kluczowe dla stabilności ekosystemów i zachowania równowagi przyrodniczej. **Plan** zakłada ochronę dolin rzecznych, poprzez ograniczenie zabudowy w ich sąsiedztwie oraz zachowanie terenów zieleni wzdłuż cieków wodnych. Szczególną rolę odgrywa dolina rzeki Liwiec, która jest istotnym elementem struktury ekologicznej gminy. W celu przeciwdziałania fragmentacji siedlisk w strefach otwartych i zieleni zakłada ograniczenie budowy barier antropogenicznych, które mogłyby uniemożliwiać swobodne przemieszczanie się gatunków.

Nie przewiduje się znaczących zmian w świecie roślin i zwierząt, w tym różnorodność biologiczną obszarów i obiektów przyrodniczo cenne. Ustalenia planu ogólnego spowodują utrzymanie się na terenach zabudowanych i rolnych synantropizacji flory i fauny. Należy się spodziewać głównie gatunków synantropijnych o niezbyt wysokich walorach przyrodniczych. Będzie postępować w jednostkach zurbanizowanych wzrost ruderalizacji terenu, gdzie zespoły chwastów segetalnych będą wypierane przez zbiorowiska ruderalne oraz zieleni towarzyszącą produkcji, składom, magazynom i usługom.

6.4. Oddziaływanie na ludzi

Plan ogólny gminy Suchożebry ma zasadnicze znaczenie dla mieszkańców tej jednostki terytorialnej, ponieważ bezpośrednio i pośrednio wpływa na jakość życia, warunki mieszkaniowe, dostępność usług i infrastruktury technicznej, środowisko pracy oraz możliwości wypoczynku i rekreacji. Ustalenia zawarte w **Planie** ustalają kierunki rozwoju przestrzennego gminy i kształtują jej strukturę funkcjonalno-przestrzenną, co bezpośrednio i pośrednio przekłada się na dobrostan mieszkańców, ich zdrowie oraz bezpieczeństwo. Dokument zakłada rozwój zabudowy mieszkaniowej zgodnie z istniejącymi uwarunkowaniami przyrodniczymi i potrzebami lokalnej społeczności, wynikającymi m.in. z prognoz demograficznych. Wydzielone strefy mieszkaniowe zapewniają dobre warunki życia, umożliwiają dostęp do infrastruktury technicznej i usług publicznych oraz uwzględniają potrzeby zrównoważonego rozwoju i zachowania ładu przestrzennego. Najważniejszym założeniem jest utrudnienie procesu rozpraszania zabudowy, co ma ograniczyć chaos przestrzenny oraz wysokie koszty rozbudowy i utrzymania infrastruktury technicznej. Wyznaczone strefy usługowe w dogodnych lokalizacjach są dostępne dla mieszkańców.

Ustalenia **Planu** uwzględniają poprawę jakości powietrza, zwiększenie dostępu do terenów zieleni oraz ograniczenie hałasu i innych źródeł zanieczyszczeń. Plan kładzie

duży nacisk na ochronę terenów rolniczych i leśnych, które pełnią istotną rolę w zachowaniu równowagi przyrodniczej. **Plan** przewiduje strefy gospodarcze oraz strefy produkcji rolniczej, co jest czynnikiem wspierającym rozwój lokalnej przedsiębiorczości. Ochrona obszarów przyrodniczo cennych na mocy przepisów ustawy o ochronie przyrody i rozwój terenów zieleni przyczyni się do poprawy mikroklimatu gminy. Z kolei ochrona zabytków i historycznych układów przestrzennych jest ważna dla zachowania dziedzictwa kulturowego i kształtowania tożsamości lokalnej oraz podniesienia walorów krajobrazu kulturowego.

6.5. Oddziaływanie na zwierzęta

Plan ogólny gminy Suchożebry uwzględnia wyznaczenie strefy otwartej oraz strefy zieleni i rekreacji, które obejmują lasy, tereny wodne oraz tereny użytkowane rolniczo o dużym znaczeniu przyrodniczym. Obszary te stanowią naturalne siedliska dla zwierząt, w tym ssaków, ptaków, gadów, płazów i owadów oraz organizmów wodnych. Zachowanie tych terenów przyczynia się do ochrony gatunków charakterystycznych dla ekosystemów rolniczych i leśnych.

Niekontrolowany rozwój infrastruktury może powodować fragmentację siedlisk, co utrudnia migrację zwierząt i prowadzi do izolacji populacji. **Plan ogólny** dąży do ograniczenia tego zjawiska poprzez utrzymanie naturalnych korytarzy ekologicznych, które umożliwiają swobodną wędrówkę dzikiej fauny. Dotyczy to zwłaszcza terenów leśnych oraz obszarów den dolin rzek i cieków wodnych, które pełnią funkcję naturalnych korytarzy migracyjnych.

Plan służy zachowaniu różnorodności gatunkowej, ochrony siedlisk oraz minimalizacji negatywnych skutków rozwoju infrastruktury na zwierzęta. Jego ustalenia pozwalają na ograniczenie fragmentacji ekosystemów, zachowanie korytarzy ekologicznych oraz ochronę terenów wodnych i zielonych. Jednocześnie rozwój rolnictwa i infrastruktury wymaga wprowadzenia instrumentów zapobiegania negatywnym skutkom dla zwierząt.

6.6. Oddziaływanie na rośliny

Ustalenia **Planu ogólnego gminy Suchożebry** dotyczą roślinności, zarówno w ekosystemach naturalnych, jak i na terenach użytkowanych rolniczo oraz zurbanizowanych. Zapisy Planu bezpośrednio i pośrednio wpływają na stan roślinności naturalnej i zachowanie terenów zieleni oraz ograniczenie zmian w strukturze przestrzennej ekosystemów roślinnych.

Plan wydziela strefy zieleni i rekreacji oraz strefy otwarte, które obejmują lasy, łąki, pastwiska i tereny wodne. Ich ochrona jest niezbędna dla zachowania lokalnych ekosystemów oraz bioróżnorodności, a także nie dopuszcza do zmniejszania obszarów zielonych wskutek rozpraszania się zabudowy. Utrzymanie istniejącej struktury użytkowania z wysokim udziałem naturalnych zbiorowisk roślinnych, w tym wodnych i bagiennych, sprzyja wysokiej bioróżnorodności i utrzymaniu siedlisk dla różnych organizmów, czyli zachowaniu równowagi przyrodniczej.

Plan wyznacza strefy produkcji rolniczej, w których kluczowe znaczenie mają uprawy zbóż, warzyw oraz roślin pastewnych, stanowiących podstawę lokalnej gospodarki rolnej. W efekcie tereny rolnicze zostaną utrzymane w dotychczasowym użytkowaniu, co ograniczy proces ich przekształcania na inne funkcje i pozwoli na ochronę użytków

rolnych. Rozwój terenów zabudowy mieszkaniowej, usług i aktywności gospodarczej oraz pod infrastrukturę techniczną może prowadzić do zmniejszenia powierzchni terenów zieleni. Plan wprowadza regulacje, które zapewniają ochronę zieleni w obrębie nowych inwestycji poprzez określenie minimalnego wskaźnika powierzchni biologicznie czynnej.

Dla zachowania zróżnicowania roślinności istotną rolę mają lasy. **Plan** włącza je do stref otwartych, co jest bezpośrednim instrumentem ochrony. Podstawą gospodarowania zasobami leśnymi na gruntach Lasów Państwowych w gminie jest Plan urządzenia lasu dla Nadleśnictwa Siedlce, a dla lasów niepaństwowych – uproszczone plany urządzenia lasu. Istnieje potrzeba szczególnej ochrony lasów o ważnych funkcjach ekologicznych i wodochronnych (olsy i łągi). Ograniczenie intensywnej gospodarki leśnej umożliwi ochronę różnorodności ekosystemów leśnych, która warunkuje wzrost odporności biologicznej lasów.

6.7. Oddziaływanie na wodę

Plan ogólny gminy Suchożebry zachowuje i chroni podstawowe elementy układu hydrograficznego gminy. Jego ustalenia pozytywnie wpływają na gospodarkę wodną, regulując zagospodarowanie przestrzenne w sposób mający na celu ochronę zasobów wodnych, ograniczenie ryzyka powodziowego oraz poprawę jakości wód powierzchniowych i podziemnych. Ustalenia planu uwzględniają ochronę zasobów wodnych, obejmujących wody powierzchniowe – rzeki, zbiorniki wodne, obszary podmokłe, które pełnią istotną rolę w retencji wodnej i kształtowaniu topoklimatu. Doliny wraz z ciekami wodnymi pełnią funkcję naturalnych korytarzy ekologicznych, którymi następuje migracja gatunków. Plan przewiduje ich ochronę oraz zachowanie ich funkcji retencyjnej poprzez włączenie do strefy otwartej oraz strefy zieleni i rekreacji, co ogranicza rozwój pozostałych funkcji i umożliwia zachowanie naturalnych ekosystemów wodnych.

Plan skutkuje na funkcjonowanie naturalnych cieków wodnych oraz reguluje gospodarkę wodną w kontekście rozwoju funkcji mieszkaniowej i gospodarki rolnej. Realizacja związanych z nową zabudową niezbędnych systemów kanalizacyjnych przyczyni się do poprawy jakości wód. Negatywnym oddziaływaniem długoterminowym i stałym będzie zwiększenie powierzchni nieprzepuszczalnych, co spowoduje odwadnianie terenu i okresowe przesuszanie. Przyrost terenów zabudowanych, zwiększy także zapotrzebowanie na wodę, a co za tym idzie pośrednio przyczyni się do obniżania poziomu wód podziemnych.

Istotnym problemem jest minimalizacja wpływu urbanizacji na jakość wód. Ustalenia **Planu** wprowadzają ograniczenie zabudowy w bezpośrednim sąsiedztwie cieków wodnych i zbiorników, co jest istotnym czynnikiem zapobiegającym ich zanieczyszczaniu oraz ograniczającym spływ powierzchniowy zanieczyszczeń. W efekcie przyczyni się do utrzymania wysokiej jakości wód powierzchniowych, co ma znaczenie dla jakości życia mieszkańców oraz ochrony ekosystemów wodnych i zapewnienia warunków do życia organizmów wodnych i przybrzeżnych. Zachowanie wysokiego udziału powierzchni biologicznie czynnej w strefach zurbanizowanych stanowi również element ochrony zasobów wodnych.

Jednocześnie **Plan** ustala utrzymanie dużych powierzchni gruntów rolnych i leśnych w ramach wyznaczonych stref produkcji rolniczej i stref otwartych, które stanowią podstawę naturalnej retencji wód i pełnią zasadniczą rolę w ochronie zasobów wodnych.

Zachowanie zieleni wzdłuż rzek, rowów melioracyjnych i na terenach podmokłych wzmacnia naturalne procesy ochrony wód, gdyż ogranicza spływy nawozów i środków ochrony roślin do wód. W efekcie prowadzi do ograniczenia procesu eutrofizacji wód, a zatem poprawy ich czystości i ochrony samych ekosystemów wodnych.

Obszary zagrożone podtopieniami i powodzią **Plan** w większości włącza do strefy otwartej, co uniemożliwia rozwój zabudowy i innych funkcji gospodarczych, a tym samym pozwala na ich naturalne funkcjonowanie jako terenów retencyjnych. W ten sposób ogranicza ryzyko wystąpienia podtopień i powodzi oraz zmniejsza skutki ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak długotrwałe opady czy okresowe susze. Utrzymanie użytków zielonych, zadrzewień i zakrzaczeń w dolinach rzecznych zwiększa możliwości naturalnej regulacji stosunków wodnych oraz zachowanie bioróżnorodności. Plan uwzględnia ochronę systemów melioracyjnych, które mają istotne znaczenie dla gospodarki wodnej gminy, ale tylko w przypadku ich prawidłowego funkcjonowania. Wtedy umożliwiają regulację poziomu wód gruntowych, a w obecnej sytuacji kluczowe jest zapobieganie ich nadmiernemu odpływowi oraz ochrona gruntów przed przesuszeniem.

Plan uwzględnia rozwiązania zwiększające zdolność terenów do retencji wody, co ma kluczowe znaczenie w obliczu zmian klimatycznych. Działania te obejmują ochronę naturalnych zbiorników wodnych, tworzenie terenów zieleni w obszarach zurbanizowanych oraz wspieranie rozwiązań opartych na naturalnych procesach hydrologicznych. Wdrażanie strategii retencji krajobrazowej, takich jak oczka wodne, systemy infiltracyjne czy stawy retencyjne, przyczynia się do zwiększenia odporności gminy na ekstremalne zjawiska pogodowe i poprawy bilansu wodnego. Plan zakłada utrzymywanie śródlęśnych i śródpolnych zbiorników wodnych. Pozytywnym oddziaływaniem długoterminowym, bezpośrednim i stałym będzie zachowanie powierzchni biologicznie czynnych w użytkowaniu leśnym co wspomogę zasilenie wód gruntowych przez wody opadowe.

Plan poprzez swoje ustalenia wspomaga ochronę ilościową i jakościową wód podziemnych GZWP 223. Oddziaływaniem pozytywnym długoterminowym i stałym będzie realizacja sieci infrastruktury wodociągowej, co pozwoli na kontrolowanie poboru wód i zmniejszy ryzyko powstawania licznych lokalnych ujęć wód, które nie są kontrolowane w zakresie ilości poboru wody oraz sposobu likwidacji tych ujęć. Wyposażenie obszarów zabudowy mieszkaniowej, usług w zbiorcze systemy kanalizacji sanitarnej (tylko 52,1% ogółu mieszkańców korzysta) odprowadzające ścieki do oczyszczalni ścieków. Na terenie gminy ma również miejsce odprowadzanie ścieków do lokalnych szczelnych zbiorników bezodpływowych, z których okresowo wywożone są transportem asenizacyjnym do punktów zlewnych przy oczyszczalniach ścieków. Część obiektów wyposażone jest w przydomowe oczyszczalnie ścieków. W przypadku nierespektowania ustaleń w zakresie gospodarki wodno-ściekowej lub w wyniku nieprawidłowej eksploatacji urządzeń do gromadzenia ścieków oraz urządzeń oczyszczających, jak również w sytuacjach wystąpienia awarii urządzeń może wystąpić zanieczyszczenie pierwszego poziomu wód gruntowych, co będzie stanowić poważne zagrożenie dla jakości wód podziemnych. Negatywny wpływ długoterminowy, bezpośredni i chwilowy może mieć stosowanie środków ochrony roślin i nawozów sztucznych, które przenikając do wód gruntowych będą ją zanieczyszczać.

6.8. Oddziaływanie na powietrze

Nieuniknioną konsekwencją rozwoju gminy będzie wzrost zanieczyszczeń pyłowych i gazowych powietrza oraz natężenia hałasu. **Plan ogólny gminy Suchożebry** powinien pozytywnie wpłynąć na jakość powietrza poprzez kształtowanie struktury przestrzenno-funkcjonalnej na podstawie szczegółowej analizy uwarunkowań. **Plan** ma istotne znaczenie dla ochrony jakości powietrza poprzez optymalizację zagospodarowania przestrzeni. Wprowadzone strefy przyczyniają się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych, redukcji emisji niskiej i poprawy mikroklimatu, co ma korzystny wpływ zarówno na zdrowie mieszkańców, jak i na stan środowiska przyrodniczego. Wydzielone strefy zabudowy, gospodarcze, produkcji rolniczej, górnictwa, infrastruktury, transportu są potencjalnym źródłem zagrożeń. **Plan ogólny** przewiduje także obszar uzupełnienia zabudowy, co może skutkować zwiększoną emisją zanieczyszczeń do powietrza, zwłaszcza w sezonie grzewczym. Wzrost liczby budynków oraz rozwój infrastruktury drogowej prowadzi do emisji pyłów zawieszonych i gazów, pochodzących głównie ze spalania paliw stałych w systemach grzewczych oraz w silnikach środków transportu. W przypadku zabudowy mieszkaniowej oraz usług nieuciążliwych będą to emisje niewielkie, związane z zabezpieczeniem potrzeb ciepłych. Natomiast realizacja obiektów produkcyjno-usługowych może wiązać się ze wzrostem emisji zanieczyszczeń do atmosfery, wynikających z zabezpieczenia potrzeb ciepłych oraz ze stosowanych technologii w działalności gospodarczej.

Zachowanie dużych obszarów zielonych redukuje negatywny wpływ na jakość powietrza. Zieleń pełni funkcję naturalnego filtra powietrza, wychwytyjąc zanieczyszczenia przyczynia się do poprawy stanu powietrza. Wysoki udział powierzchni biologicznie czynnej w obszarach zabudowy zapobiega nadmiernej kumulacji zanieczyszczeń oraz zwiększa zdolność roślinności do pochłaniania dwutlenku węgla oraz filtracji pyłów. Zachowanie rozległych terenów zielonych w ramach strefy zieleni i rekreacji oraz strefy otwartej ma kluczowe znaczenie dla poprawy jakości powietrza. Lasy i użytki zielone są barierą dla rozprzestrzeniania się pyłów zawieszonych i innych zanieczyszczeń. Dodatkowo, tereny otwarte w dolinach rzek i obszary niezamieszkałe są strefami naturalnej wentylacji gminy.

Ustalenia w **Planie** powinny prowadzić do ograniczenia emisji zanieczyszczeń związanych z transportem. Kontrolowany rozwój infrastruktury drogowej oraz wprowadzanie rozwiązań sprzyjających ograniczeniu ruchu samochodowego w obszarach mieszkalnych pozwala na redukcję spalin i pyłów generowanych przez pojazdy. Jednocześnie potencjalna lokalizacja nowych usług zmniejszy konieczność dojazdów do większych ośrodków miejskich, co może skutkować mniejszą emisją zanieczyszczeń komunikacyjnych.

6.9. Oddziaływanie powierzchnią ziemi

Plan ogólny gminy Suchożebry pozytywnie wpływa na strukturę użytkowania terenu, ponieważ określając obszary przeznaczone pod zabudowę, usługi, działalność gospodarczą, produkcję rolniczą, infrastrukturę, tereny zieleni i rekreacji, cmentarze, górnictwo, komunikację i tereny otwarte, opiera się na analizie uwarunkowań przyrodniczych. Odpowiednie planowanie przestrzenne pozwala na racjonalne gospodarowanie gruntami, minimalizowanie degradacji gleby oraz ochronę wartościowych terenów przed niekontrolowaną urbanizacją. Oczywiście w dużej mierze na obraz

przestrzennego zróżnicowania wyznaczonych stref planistycznych miał wpływ stan zastany, wyznaczony przez istniejące pokrycie terenu. Realizacja ustaleń Planu spowoduje zmiany w użytkowaniu terenu.

Plan uwzględnia potrzebę ochrony gruntów rolnych wysokiej klasy bonitacyjnej (I–III) oraz gruntów leśnych. Włączenie tych terenów do strefy otwartej i strefy produkcji rolniczej zapobiega przekształceniom gruntów rolnych na cele nierolnicze, co pozwala na kontynuację produkcji rolnej, kontrolowane użytkowanie ziemi czy w przypadku lasów ochronę obszarów leśnych, które pełnią funkcję stabilizującą glebę oraz wspierają renegację wód ochronę przed zmianą na tereny nieleśne. Wyłączenie z zabudowy i innych aktywności gospodarczych, poza rolnictwem, najlepszych gruntów rolnych zapewnia ich trwałą użyteczność gospodarczą i ekologiczną.

Część terenów (dotychczas użytkowanych jako grunty orne, łąki, pastwiska, a także inne nieużytki) zostanie zainwestowana. Działaniom tym towarzyszyć będą pewne przekształcenia powierzchni ziemi, związane z pracami budowlanymi: wykopy pod fundamenty, uzbrojenie inżynieryjne. Na obszarach, gdzie wody gruntowe występują płytko, przekształcenia powierzchni ziemi będą ograniczone niemożliwością głębokiego posadowienia budynków. W przypadku obszarów, na których dopuszczono rozwój zabudowy czy funkcji gospodarczych, może dojść do prowadzenia robót ziemnych. Tego typu pracom towarzyszy mechaniczne przekształcenie gleb, która może powodować ich degradację. Szczególnie roboty ziemne przy realizacji podziemnych sieci infrastruktury technicznej powodują naruszenie profilu glebowego. Oddziaływanie negatywne na powierzchnię ziemi może mieć też miejsce przy modernizacji i rozbudowie ciągów komunikacyjnych. Plan adaptuje istniejące tereny przemysłu i składów, na których dopuszcza realizację nowych obiektów, rozbudowę, przebudowę i modernizację istniejących oraz zmianę sposobu użytkowania, o ile nie pogorszy to stanu środowiska, a ich uciążliwe oddziaływanie nie będzie wykraczało poza granice wyznaczonych terenów.

Plan uwzględnia zachowanie minimalnych udziałów powierzchni biologicznie czynnej, co zapewnia przestrzeń do infiltracji wód opadowych. Jest również pewnym stopniem barierą w rozwoju terenów inwestycyjnych, co pozwala ograniczyć nadmiernego przeznaczenie gruntów cele budowlane. Jego zapisy pozwalają również na rozwój zielonej infrastruktury, np. pasów zieleni i parków, które ograniczają erozję gleby i stabilizują mikroklimat.

Negatywne oddziaływanie może być związane ze stosowaniem niewłaściwych zabiegów agrotechnicznych, które mogą intensyfikować procesy erozji gleb. Z kolei stosowanie nawozów sztucznych może spowodować zwiększone stężenie substancji odżywczych w glebach, które w efekcie spływów powierzchniowych stanowią potencjalne zagrożenie dla wód, prowadząc do zbiorników wodnych i ich stopniowego zaniku. Także w przypadku hodowli zwierząt występuje zagrożenie przenikania zanieczyszczeń do gleby. Natomiast na terenach powierzchniowej eksploatacji surowców oraz budowanych dróg nastąpi całkowita likwidacja pokrywy glebowej. Tereny poeksploatacyjne poddawane rekultywacji terenów. W związku z występowaniem surowców mineralnych Plan wyznacza strefy górnictwa, w których będą pozyskiwane kopaliny. Zanieczyszczenie gleb występować będzie również wzdłuż dróg, gdzie gleby narażone są na skażenia metalami ciężkimi oraz substancjami ropopochodnymi. Może wystąpić ryzyko przedostawania się

substancji ropopochodnych oraz innych substancji chemicznych w miejscach realizacji magazynów, baz transportowych, logistycznych, spedycyjnych itp.

Plan ogólny gminy Suchożebry w sposób kompleksowy wpływa na powierzchnię ziemi, na strukturę użytkowania terenu, mając na uwadze racjonalne gospodarowanie gruntami, ochronę gleb rolnych i leśnych oraz ograniczenie negatywnych skutków rozwoju zabudowy i infrastruktury technicznej. Prawidłowe planowanie przestrzenne pozwala na minimalizowanie degradacji gleby, ochronę terenów rolniczych i retencji wodnej. Przyjęta w **Planie** struktura i układ przestrzenny stref pozwala ochronę jej zasobów przyrodniczych i ich funkcji ekologicznych, trwałości przestrzeni, czyli na zrównoważony rozwój gminy.

6.10. Oddziaływanie na krajobraz

Ustalenia **Planu ogólnego gminy Suchożebry** wpływają na kształtowanie i ochronę walorów krajobrazu, wpływając bezpośrednio na rozmieszczenie zabudowy i terenów aktywności gospodarczej, ochronę terenów otwartych i rozwój infrastruktury, czyli fizjonomię krajobrazu i jego estetykę. Natomiast bezpośrednio i pośrednio poprzez wpływ na strukturę i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego, którego elementy tworzą jego fizyczny obraz. Krajobraz gminy charakteryzuje się przewagą terenów rolniczych, obszarów zielonych oraz rozproszoną zabudową wiejską, co nadaje jej unikalny, tradycyjny charakter o wymiarze kulturowym. **Plan** uwzględnia zarówno ochronę walorów krajobrazowych, jak i konieczność adaptacji do nowych inwestycji.

Plan ogólny gminy Suchożebry dąży do ochrony i zachowania tradycyjnego krajobrazu rolniczego, który jest wyrazem tożsamości gminy, jej historycznego rozwoju i dziedzictwa kulturowego. Przestrzeń ta, ukształtowana przez pokolenia rolników, charakteryzuje się mozaikową strukturą pól, lasów i łąk w dolinach rzecznych, które nie tylko są elementem wpływającym na walory krajobrazowe, ale także pełnią kluczową rolę w ekosystemie. W celu ochrony tych wartości krajobrazowych, przyrodniczych i ekologicznych plan ustala strefę otwartą i strefę produkcji rolniczej, które stanowią barierę dla procesu rozpraszania zabudowy oraz są instrumentem ochrony przestrzeni rolniczej w jej dotychczasowym i obszarów o dużej wartości krajobrazowe.

Plan uwzględnia zapisy **Audytu krajobrazowego województwa mazowieckiego** (2025). Priorytetem jest harmonijne wpisanie nowej zabudowy w przestrzeń, zachowanie tradycyjnych układów przestrzennych wsi i osiedli, osi widokowych oraz walorów krajobrazu kulturowego. Ograniczenie nadmiernej presji budowlanej w obszarach o wysokich wartościach wizualnych krajobrazu zapobiega jego degradacji i umożliwia zachowanie walorów otwartej przestrzeni.

Jednocześnie wyznaczenie stref terenów zieleni i rekreacji, wspomagających ochronę naturalnych krajobrazów dolin rzecznych, terenów podmokłych i kompleksów leśnych pozwala na utrzymanie bioróżnorodności i ochronę ekosystemów, które są składowymi krajobrazu gminy Suchożebry. Wprowadzenie ograniczeń w zakresie lokalizacji nowych inwestycji w pobliżu den dolin rzecznych pozwala na utrzymanie ich pierwotnego charakteru, co jest kluczowe dla zachowania funkcji korytarza ekologicznego oraz ochrony walorów wizualnych. Dodatkowo plan umożliwia utrzymanie zadrzewień śródpolnych oraz alei drzew, które są charakterystycznym elementem krajobrazu rolniczego i odgrywają istotną rolę w jego kształtowaniu. Drzewa i pasy zieleni przydrożnej

podnoszą walory estetyczne przestrzeni oraz pełnią funkcję naturalnych osłon przeciwwiatrowych, redukują hałas i wpływają na topo- i mikroklimat.

Ważnym elementem polityki przestrzennej gminy jest także ochrona dziedzictwa kulturowego, które reprezentowane jest przez zabytkowe układy przestrzenne, historyczne miejsca oraz charakterystyczną tradycyjną zabudowę. Plan ogólny gminy Suchożebry pełni kluczową rolę w ochronie i kształtowaniu krajobrazu, równoważąc potrzeby rozwojowe z koniecznością zachowania walorów estetycznych i kulturowych przestrzeni.

6.11. Oddziaływanie na klimat

Plan ogólny gminy Suchożebry determinuje klimat lokalny, ponieważ kształtuje strukturę funkcjonalno-przestrzenną jednostki samorządu terytorialnego poprzez wyznaczenie poszczególnych stref użytkowania. Ma także szerszy wpływ ze względu na wzmocnienie funkcji ekologicznych i wskazania prowadzące do ograniczania emisji gazów cieplarnianych. Plan ogólny jako podstawowy instrument planowania przestrzennego może zmniejszać skutki zmian klimatu, szczególnie w zakresie ekstremalnych temperatur, susz oraz intensywnych opadów i powodzi.

Suchożebry są gminą o wiejskim charakterze i dominującej gospodarce rolnej. Plan przewiduje zachowanie minimalnego udziału powierzchni biologicznie czynnej, co umożliwi lepszą regulację temperatury i poprawę mikroklimatu. Wyznaczone strefy zieleni i rekreacji ze względu na swoje cechy dodatkowo wspomagają naturalne procesy schładzania i pomagają ograniczyć nagłe skoki temperatur.

Plan chroni tereny otwarte oraz grunty rolne, które pełnią zasadniczą rolę w retencji wody i ograniczaniu przesuszenia gleb. Naturalne procesy retencji wodnej wspomagają zdolność gleby do magazynowania wody, co stanowi skuteczne zabezpieczenie przed skutkami suszy. Przede wszystkim użytki zielone i lasy ograniczają szybki spływ powierzchniowy wód, co pozwala zatrzymać wodę w glebie, a zatem ma wpływ na ograniczenie skutków zmian klimatu, w tym ekstremalnych zjawisk pogodowych, takich jak długotrwałe okresy suszy i gwałtowne opady deszczu. Ochrona tych form pokrycia terenu nie tylko przyczynia się do zatrzymania wilgoci w glebie, ale także do stabilizacji lokalnego mikro- i topoklimatu oraz stosunków wodnych.

Problemy zagrożenia powodziowego również zostały uwzględnione w polityce przestrzennej. Rzeka Liwiec i jej dopływy, wymagają odpowiednich ustaleń, które ograniczą ryzyko podtopień. Plan zakłada włączenie terenów zalewowych przede wszystkim do strefy otwartej, co uniemożliwia ich zabudowę i zainwestowanie gospodarcze oraz pozwala na zachowanie naturalnych funkcji retencyjnych, przyrodniczych oraz mikro- i topoklimatycznych dolin rzecznych. Jednocześnie skutecznie zmniejsza ryzyko powodzi i podtopień. W kontekście zmian klimatu i rosnącej częstotliwości ekstremalnych warunków pogodowych takie podejście zwiększa bezpieczeństwo mieszkańców i sprzyja ochronie dolin rzecznych i ich ekosystemów.

Ważnym elementem działań na rzecz klimatu jest także ochrona terenów leśnych, zadrzewień śródpolnych oraz terenów zieleni, które pełnią zasadniczą rolę w regulacji parametrów pogodowych. Zieleń pochłaniając CO₂ wspiera poprawę jakości powietrza i przyczynia się do ograniczeń zmian klimatu. **Plan** zakłada utrzymanie i rozwój powierzchni zielonych, które będą poprawiać lokalne warunki klimatyczne, zwiększając

komfort życia mieszkańców oraz zwiększą odporność ekosystemów na zmiany klimatyczne.

Plan ogólny gminy Suchożebry zawiera kompleksowe rozwiązania mające na celu łagodzenie skutków zmian klimatycznych oraz zwiększenie odporności ekosystemów i infrastruktury na ekstremalne warunki pogodowe. Działania te obejmują ograniczenie emisji gazów cieplarnianych, ochronę terenów zieleni i rolniczych oraz wsparcie dla naturalnych procesów retencji wodnej. Pozwoli to przeciwdziałać powodziom, minimalizować skutki suszy oraz ograniczać inne pogodowe zjawiska ekstremalne, dając większą odporność na zmiany klimatu.

6.12. Oddziaływanie na zasoby naturalne

Plan ogólny gminy Suchożebry pozytywnie wpływa na ochronę i racjonalne gospodarowanie zasobami naturalnymi, takimi jak gleby, wody, lasy, surowce mineralne oraz obszary przyrodniczo cenne. Dzięki uwzględnieniu aspektów zarządzania nimi planowaniu przestrzennym. Ustalenia planu zakładają zrównoważony rozwój gminy, nie dopuszczając do ich rabunkowej eksploatacji i minimalizując negatywne skutki wykorzystania tych zasobów.

W przypadku gminy Suchożebry zasoby glebowe są podstawowym potencjałem dla rolnictwa, a tym samym lokalnej gospodarki. Plan zakłada koncentrację nowej zabudowy w obszarach już częściowo zurbanizowanych, co pozwala na racjonalne wykorzystanie istniejącej infrastruktury i zmniejsza potrzebę zajmowania nowych terenów pod rozwój budownictwa. Pozwoli to na zachowanie struktury użytkowania – mozaiki pól, łąk i lasów, co sprzyja zarówno ochronie całości środowiska, jak i jego poszczególnych zasobów.

Plan przewiduje objęcie dużej części terenów cennych przyrodniczo strefami zieleni i rekreacji oraz strefami otwartymi, co pozwala na ograniczenie nadmiernej ingerencji człowieka i utrzymanie naturalnych ekosystemów. Dzięki temu zachowane zostają siedliska roślin i zwierząt, a także funkcje ekosystemowe, takie jak filtracja powietrza, magazynowanie wody oraz stabilizacja mikroklimatu.

Ochrona zasobów wodnych stanowi kluczowy element **Planu ogólnego gminy Suchożebry**, szczególnie w kontekście rzeki Liwiec i jej dopływów, które pełnią istotną funkcję ekologiczną oraz hydrologiczną. Plan zakłada ograniczenie zabudowy na terenach szczególnie narażonych na podtopienia i powodzie, co pozwala na zachowanie naturalnych obszarów retencyjnych i skuteczne zarządzanie wodami opadowymi. Przewidziano również utrzymanie korytarzy ekologicznych oraz terenów zielonych wzdłuż cieków wodnych, co nie tylko chroni jakość wód, ale także ogranicza ich degradację oraz wspiera ekosystemy rzeczne i tereny podmokłe, które pełnią istotną rolę w lokalnym mikroklimacie.

W celu minimalizacji negatywnego wpływu urbanizacji na jakość gleby, plan przewiduje wprowadzenie minimalnych wartości powierzchni biologicznie czynnej w różnych strefach funkcjonalnych, co ogranicza nadmierne uszczelnianie gruntu. Dzięki temu gleby zachowują swoje naturalne funkcje, takie jak retencja wody, regulacja temperatury oraz możliwość rozwoju roślinności, co pozytywnie wpływa na lokalny mikroklimat i ogranicza skutki ekstremalnych zjawisk pogodowych.

W zakresie gospodarki surowcami naturalnymi, **Plan ogólny gminy Suchożebry** nie przewiduje intensywnej eksploatacji złóż kopalin ani innych zasobów naturalnych, co oznacza, że rozwój gminy nie wpłynie negatywnie na ich stan. Działania planistyczne skupiają się na racjonalnym i oszczędnym gospodarowaniu zasobami, w tym wodą i energią, co przyczynia się do długoterminowej ochrony środowiska. Wspierane są również rozwiązania zwiększające efektywność energetyczną oraz odnawialne źródła energii (OZE), które pozwalają na ograniczenie zużycia zasobów nieodnawialnych.

6.13. Oddziaływanie na zabytki

Na terenie gminy Suchożebry występują zabytki i miejsca o znaczeniu historycznym, w tym obiekty sakralne i budowle historyczne, które kształtują tożsamość lokalną. Odzwierciedlają one rozwój przestrzenny obszaru. Plan uwzględnia konieczność ochrony tych obiektów. Ustalenia uwzględniają ograniczenie działań, które mogłyby naruszyć ich autentyczność lub zniekształcić historyczny układ przestrzenny. Dodatkowo pozytywnie na stan zabytków wpłyną poprawa stanu powietrza atmosferycznego oraz kontrola nad zakresem prac modernizacyjnych, przebudową i wykluczenie działań inwestycyjnych zagrażających stabilności zabytków.

Plan ogólny gminy Suchożebry uwzględnia ochronę dziedzictwa kulturowego i zabytków, historycznych układów przestrzennych i krajobrazu kulturowego, regulując sposób zagospodarowania przestrzeni tak, by zapewnić zachowanie wartości historycznych i ochronę obiektów objętych ochroną konserwatorską. Ustalenia planu wpływają na zachowanie układu przestrzennego gminy, ochronę budowli o wartości historycznej. Nowa zabudowa, infrastruktura techniczna i transportowa nie będzie kolidować z tradycyjnym charakteru regionu i jego dziedzictwem kulturowym.

6.14. Oddziaływanie na dobra materialne

Planowe, zgodne z uwarunkowaniami przyrodniczymi i społeczno-gospodarczymi i uwzględniające zrównoważony rozwój, zagospodarowanie przestrzeni może przyczynić się do wzrostu wartości nieruchomości, rozwoju przedsiębiorczości oraz poprawy jakości życia mieszkańców. **Plan ogólny gminy Suchożebry** wpływa pozytywnie na dobra materialne, takie jak nieruchomości, infrastruktura techniczna, zasoby gospodarcze oraz mienie publiczne i prywatne. Jego najważniejszym skutkiem jest ograniczenie niekontrolowanej urbanizacji, która stanowi główny czynnik degradacji zasobów materialnych i źródło problemów w funkcjonowaniu gminy. **Plan ogólny gminy Suchożebry** wpływa na dobra materialne poprzez racjonalne planowanie przestrzeni, ochronę infrastruktury, rozwój gospodarki. Dzięki jego ustaleniom przestrzeń podlega racjonalnym procesom planowania, ochronie podlega rolnictwo i potencjał produkcji rolnej, zabezpieczone są zabytki oraz mienie publiczne przed degradacją.

7. ROZWIĄZANIA MAJĄCE NA CELU ZAPOBIEGANIE, OGRANICZANIE LUB KOMPENSACJĘ PRZYRODNICZĄ NEGATYWNYCH ODDZIAŁYWAŃ NA ŚRODOWISKO, MOGĄCYCH BYĆ REZULTATEM REALIZACJI PROJEKTOWANEGO DOKUMENTU, W SZCZEGÓLNOŚCI NA CELE I PRZEDMIOT OCHRONY OBSZARU NATURA 2000 ORAZ INTEGRALNOŚĆ TEGO OBSZARU

Poprzez pojęcie środków minimalizujących należy rozumieć zbiór działań, który przyczyni się do zapobiegania lub ograniczenia negatywnych oddziaływań, które mogą być wynikiem realizacji założeń **Planu**. Natomiast kompensacja przyrodnicza jest to zespół działań prowadzących do przywrócenia równowagi przyrodniczej. Działania kompensacyjne obejmują roboty budowlane, roboty ziemne, zalesianie, zadrzewianie lub tworzenie skupisk roślinności i siedlisk.

Realizacja założeń zawartych w projekcie **Planu** nie przewiduje skutków czy oddziaływań środowiskowych wymagających przeprowadzenia kompensacji przyrodniczej, w związku z czym nie przewiduje się podjęcia działań kompensacyjnych, choć nie można wykluczyć, że szczegółowy raport oddziaływania na środowisko którejs z planowanych inwestycji wymusi podjęcie takich działań.

8. ROZWIĄZANIA ALTERNATYWNE DO ROZWIĄZAŃ ZAWARTYCH W PROJEKTOWANYM PLANIE

Plan ogólny gminy Suchożebry został przygotowany w celu poprawy stanu środowiska przyrodniczego w gminie, minimalizacji negatywnego wpływu zanieczyszczeń na poszczególne komponenty środowiska i jego całość, racjonalne gospodarowanie jego zasobami oraz ochronę jego walorów. Zadania przewidziane do realizacji w jego ramach będą miały pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze i dobrostan ludzi. W związku z tym proponowanie rozwiązań alternatywnych nie ma uzasadnienia. Jednocześnie trudno jest wskazać działania alternatywne wobec sformułowanych ustaleń, które opierają się na szczegółowych analizach uwarunkowań przyrodniczych i społeczno-gospodarczych gminy.

Chwilowe skutki środowiskowe inwestycji w ramach podejmowanych działań najsilniejsze oddziaływanie będą wykazywały w momencie ich realizacji, a ich intensywność będzie zależała od jej jednostkowego charakteru, chłonności środowiska i wrażliwości środowiska. Im większa odporność środowiska, tym większe są jego możliwości regeneracyjne. Natomiast zdolność do regeneracji najczęściej wyrażana jest długością czasu, jaki upływa między momentem ustania czynników odkształcających środowisko a powrotem środowiska do stanu, który występował przed rozpoczęciem działania tych czynników. Uzupełniającym miernikiem jest różnica stanów środowiska w punkcie „początkowym” (przed oddziaływaniem) i „końcowym” (po regeneracji), gdyż środowisko rzadko wraca do stanu w pełni zgodnego z wyjściowym.

Warunkiem prawidłowego funkcjonowania zaproponowanych w **Planie ogólnym gminy Suchożebry** założeń co do zakresu negatywnych oddziaływań jest dotrzymanie przyjętych ustaleń w ramach wydzielonych stref planistycznych i dostępność środków finansowych.

W trakcie przygotowania dokumentu **Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu ogólnego gminy Suchożebry** nie napotkano trudności wynikających

z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy oraz nie stwierdzono poważnych braków materiałów, które ograniczyłyby możliwość wykonania prognozy.

9. PROPOZYCJE DOTYCZĄCE PRZEWIDYWANYCH METOD ANALIZY SKUTKÓW REALIZACJI POSTANOWIEŃ PROJEKTOWANEGO PLANU

Zasadnicze znaczenie w monitorowaniu i stymulowaniu realizacji projektu **Planu ogólnego gminy Suchożebry** ma organ wykonawczy gminy. Projekt określa zasady oceny i monitorowania efektów jej realizacji (wskaźniki ilościowe i jakościowe), które pozwolą określić stopień realizacji poszczególnych działań i związane z tym zmiany w środowisku. Jednocześnie należy pamiętać, że Projekt **Plan** jest dokumentem planistycznym, którego realizacja zależy od bardzo wielu czynników, nie tylko od możliwości inwestycyjnych gminy, ale też od zamierzeń inwestycyjnych i możliwości finansowych osób indywidualnych i podmiotów gospodarczych. Również obecna sytuacja demograficzna i gospodarcza rzuca niekorzystne światło na pełną realizację zamierzeń. Proces realizacji Planu, kontrola prawidłowości przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji ustaleń w wyznaczonych strefach planistycznych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów – zachowania ładu przestrzennego i zasad zrównoważonego rozwoju – prowadzona jest poprzez monitoring.

10. INFORMACJE O MOŻLIWYM TRANSGRANICZNYM ODDZIAŁYWANIU NA ŚRODOWISKO

Obowiązek rozpatrzenia możliwości transgranicznego oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć wynika z Konwencji o ocenach oddziaływania na środowisko w kontekście transgranicznym, sporządzonej w Espoo dnia 25 lutego 1991 roku oraz z art. 104-120 **ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko** (tekst jedn. Dz. U. 2024 poz. 1112) nie zachodzą przesłanki do przeprowadzenia transgranicznej oceny oddziaływania na środowisko. Specjalnej analizie powinny podlegać inwestycje zlokalizowane blisko granic państwa, a także te realizowane dalej, ale ze względu na rozmiar przedsięwzięcia mogące powodować znaczące emisje lub zmiany w środowisku.

Gmina Suchożebry nie jest położona bezpośrednio w obszarze przygranicznym, a realizacja **Planu ogólnego gminy Suchożebry** nie wskazuje żadnych konsekwencji dla ewentualnych skutków środowiskowych, których charakter mógłby posiadać znaczenie transgraniczne. Skala przedsięwzięć zaproponowanych do realizacji w ramach **Planu ogólnego gminy Suchożebry** ma charakter lokalny i ewentualne negatywne oddziaływanie tych przedsięwzięć będzie miało zasięg lokalny. Na etapie prognozy stwierdzono, że realizacja **Planu ogólnego dla gminy Suchożebry** nie wskazuje możliwości negatywnego transgranicznego oddziaływania na środowisko, mogącego objąć terytorium innych państw. Ustalenia z projektu dokumentu i przyjęte zadania nie będą generowały dalekosiężnych, wykraczających poza granice Polski oddziaływań na środowisko.

11. STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu Planu ogólnego gminy Suchożebry została opracowana zgodnie z zapisami **ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko** (tekst jedn. Dz. U. 2024 poz. 1117). Prognoza jest składową strategicznej oceny oddziaływania na środowisko. Zakres merytoryczny prognozy wynika z ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Określa go art. 51 ust. 2 **ustawy o udostępnianiu informacji o środowisku** (ust. 1-3). Zawiera ona informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami, jak również informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy. Kolejnymi elementami są przewidywane analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu i informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko. Określa, analizuje i ocenia istniejący stan środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu, stan środowiska na obszarach objętych przewidywanym znaczącym oddziaływaniem oraz istniejące problemy ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu. Przedstawia cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu. Określa przewidywane znaczące oddziaływania na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne. W dalszej części przedstawia rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru. Wskazuje rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie.

W podziale administracyjnym kraju gmina wiejska Suchożebry leży we wschodniej części województwa mazowieckiego, w powiecie siedleckim (w odległości 15 km od miasta Siedlce, 100 km od Warszawy). Wcześniej, w latach 1975-1998 znajdowała się w ówczesnym województwie siedleckim. Zajmuje powierzchnię 100,7 km², co stanowi 0,28% powierzchni województwa mazowieckiego i 6,28% powierzchni powiatu siedleckiego. Siedzibą gminy, jej ośrodkiem administracyjnym jest miejscowość Suchożebry. Gmina składa się z 18 sołectw: Borki Siedleckie, Brzozów, Kopcie, Kownaciska, Krynica, Krześlin, Krześlinek, Nakory, Podnieśno, Przygody, Sosna-Kicki, Sosna-Korabie, Sosna-Kozółki, Sosna-Trojanki, Stany Duże, Stany Małe, Suchożebry, Wola Suchożębska. Największą miejscowością jest Wola Suchożębska. Suchożebry są gminą typowo rolniczą o dobrych warunkach do produkcji rolniczej i średnim poziomie rozwoju rolnictwa. Leży stosunkowo daleko od Warszawy (100 km). Przez zachodnią część gminy w kierunku N-S biegnie ważny szlak komunikacyjny – droga krajowa nr 63. Na jej obszarze zachodzą i stopniowo będą się pogłębiać negatywne zjawiska demograficzne. Obecnie występuje tutaj ujemny przyrost naturalny, z czasem będzie wzrastał udział mieszkańców w wieku poprodukcyjnym. Mimo występowania powiązań funkcjonalno-przestrzennych, gmina nie należy do Miejskiego Obszaru Funkcjonalnego Miasta Siedlce, co trzeba uznać za czynnik ograniczający procesy rozwojowe

(<https://siedlce.pl/informacje/strategia-rozwoju-ponadlokalnego-gmin-miejskiego-obszaru-funkcjonalnego-miasta-siedlce-2022-2030/>). Podlega coraz bardziej procesom suburbanizacyjnym. Nie funkcjonują na jej obszarze większe zakłady produkcyjne, które stanowiłyby źródło poważnych emisji zanieczyszczeń do środowiska przyrodniczego. Potencjałem są walory przyrodnicze i krajobrazowe, które stwarzają dogodne warunki dla rozwoju wypoczynku i rekreacji dla mieszkańców Siedlec.

Plan ogólny gminy Suchożebry ustala zasady zagospodarowania przestrzennego w gminie Suchożebry zgodnie z zapisami ustawy o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Określa zapotrzebowanie na nową zabudowę mieszkaniową w gminie oraz analizuje chłonność terenów niezabudowanych. Ustala zróżnicowaną strukturę funkcjonalno-przestrzenną, którą odzwierciedla podział na strefy planistyczne. Wydziela niezbędne obszary uzupełnienia zabudowy. Wyznacza następujące strefy: SW - strefa wielofunkcyjna z zabudową wielorodzinną (2), SJ - strefa wielofunkcyjna z zabudową jednorodzinną (205), SZ - strefa wielofunkcyjna z zabudową zagrodową (193), SU - strefa usługowa (21), SP - strefa gospodarcza (12), SR - strefa produkcji rolniczej (35), SI - strefa infrastruktury (4), SN - strefa zieleni i rekreacji (5), SC - strefa cmentarzy (4), SG - strefa górnictwa (5), SO - strefa otwarta (25), SK - strefa komunikacyjna (12). Nie wydzielono w granicach gminy Suchożebry strefy handlu wielkopowierzchniowego – SH.

W **Prognozie oddziaływania na środowisko do projektu Planu ogólnego gminy Suchożebry** przeprowadzono ocenę stanu aktualnego środowiska naturalnego w gminie oraz zagrożeń dla jego poszczególnych komponentów. Wskazano powiązania przyjętych ustaleń mających wpływ na środowisko z celami sformułowanymi w dokumentach strategicznych rangi krajowej, wojewódzkiej, powiatowej i gminnej. Analizowano możliwy wpływ wskazanych do realizacji zadań na następujące elementy: obszary Natura 2000, różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta i rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi i gleby, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki i dobra materialne. W tym celu posłużono się m.in. matrycą logiczną. Przewidywane znaczące oddziaływania na środowisko przedstawione zostały w podziale na wydzielone strefy planistyczne wskazane w **Planie**. Przy tak przeprowadzonej ocenie możliwe było generalne określenie potencjalnych niekorzystnych skutków środowiskowych związanych z realizacją poszczególnych założeń **Planu**. Wykazano, że żadne z proponowanych działań nie ma znaczącego, negatywnego oddziaływania na środowisko. Potencjalne negatywne krótkoterminowe oddziaływania na zasoby środowiska mogą być związane z fazą realizacji inwestycji: budowy domów mieszkalnych i budynków gospodarczych, obiektów usługowych i aktywności gospodarczej, rozbudowy bądź modernizacji infrastruktury technicznej (wodociągi, kanalizacja, sieć gazowa), infrastruktury drogowej. Dla większości przedsięwzięć bezpośrednie oddziaływanie na środowisko będzie lokalne i krótkotrwałe. Oddziaływania te mogą być także znacznie ograniczone poprzez wybór odpowiedniej lokalizacji, właściwą realizację oraz użytkowanie inwestycji. Działania podejmowane w ramach **Planu** przyniosą dodatnie – pozytywne – skutki dla środowiska w perspektywie długoterminowej.

Większość proponowanych przedsięwzięć ma pozytywny wpływ na środowisko i w efekcie końcowym poprawi jego stan, dlatego nie zaproponowano rozwiązań alternatywnych. W przypadku inwestycji, których oddziaływanie na środowisko może być negatywne należy, przed przystąpieniem do realizacji, rozważyć warianty alternatywne

tak, aby wybrać ten, który w najmniejszym stopniu będzie niekorzystnie oddziaływać. Szczegółowa analiza oddziaływań na środowisko poszczególnych inwestycji możliwa będzie na etapie wydawania decyzji środowiskowej. Szczegółowy wpływ konkretnej inwestycji na środowisko naturalne powinien zostać określony na etapie trwania procedury oddziaływania na środowisko tej inwestycji. Realizacja żadnego z proponowanych działań na terenie gminy nie pociągnie za sobą transgranicznego oddziaływania na środowisko.

W przypadku nierealizowania **Planu ogólnego gminy Suchożebry** może dojść do pogłębiania się problemów ochrony środowiska i pogorszenie stanu jego zasobów (co negatywnie wpływać będzie m.in. na zdrowie mieszkańców i ich dobrostan). Przeprowadzona analiza i ocena ustaleń zawartych w projekcie **Planu** pozwala na stwierdzenie, że generalnie ich realizacja przyczyni się do poprawy jakości środowiska, zachowania bioróżnorodności oraz dziedzictwa przyrodniczo-kulturowego, a także wpłynie na ograniczanie zużycia zasobów środowiskowych i utrzyma stan równowagi przyrodniczej.

BIBLIOGRAFIA

- Atlas Rzeczypospolitej Polskiej, 1994, Cz. II. Środowisko naturalne. M. Najgrakowski (red.). KPZK PAN, Główny Geodeta Kraju, PPWK im. E. Romera, Warszawa.
- Brzezińska-Rawa A., Nowak M.J., Blaszkę M. (red.), 2025. Prawo planowania przestrzennego. Komentarz do problemowych przepisów. T.30/222. Studia. Cykl monografii KPZK PAN, Warszawa.
- Charakterystyka klimatu i regionalizacja klimatu Polski, 1975. IMiGW, Warszawa.
- Dacko M., Jakubik-Grzybowska M., Łącka I., Malkowski A., Oleńczuk-Paszal A., Płonka A., Szyjka-Śpiewak M., 2020. Ochrona środowiska i przyrody – wybrane aspekty prawne i ekonomiczne dotyczące JST. C.H. BECK, Warszawa.
- Daniel P., Kafar D., Pawlik K., 2023. Systemowe zmiany w planowaniu przestrzennym. C.H. BECK, Warszawa.
- Górski M. (red.), 2018. Prawo ochrony środowiska. Wolters Kluwer. Warszawa.
- Kistowski M., 2002, Wybrane aspekty sporządzania strategicznych ocen oddziaływania na środowisko przyrodnicze. Człowiek i Środowisko, 26, 3-4, 55-72
- Kistowski M., 2005, Elementy postępowania w sprawie oceny oddziaływania na środowisko ustaleń projektów dokumentów strategicznych (polityk, strategii, planów i programów). [w:] Partnerstwo dla efektywności ekologicznej. Instytut na rzecz Ekorozwoju, Warszawa: 38-56.
- Kistowski M., Pchalek M., 2009, Natura 2000 w planowaniu przestrzennym – rola korytarzy ekologicznych. Ministerstwo Środowiska, Warszawa
- Kondracki J. 1988. Geografia fizyczna Polski. PWN, Warszawa.
- Kot H. (red). 1995. Przyroda województwa siedleckiego. Zakład Badań Ekologicznych „EKOS”, Siedlce.
- Kucharczyk M., 2007, Krajowy plan ochrony gatunku dzwonnik wonny (*Adenophora liliifolia*). Lublin.
- Leśny J., Juszczak R., 2005, Klimatyczny bilans wodny terenów rolniczych i leśnych. Woda-Środowisko-Obszary Wiejskie, 5, 2 (15), 53-65.
- Libicki P. 2009. Dwory i pałace na Mazowszu (obecne województwo mazowieckie). Dom Wydawniczy „REBIS”, Poznań.
- Mapa Geośrodowiskowa Polski w skali 1:50 000, arkusz Mokobody (528), 2010 i Objasnienia do SMGP, 2010, PIG – PIB, Warszawa.
- Mapa Geośrodowiskowa Polski w skali 1:50 000, arkusz Siedlce Północ (629), 2010 i Objasnienia do SMGP, 2010, PIG – PIB, Warszawa.
- Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000, arkusz Mokobody (528), 2000 i Objasnienia do MHP, 2000, PIG – PIB, Warszawa.
- Mapa Hydrogeologiczna Polski w skali 1:50 000, arkusz Siedlce Północ (629), 2000 i Objasnienia do MHP, 2000, PIG – PIB, Warszawa.
- Matuszkiewicz J. M., 1993: Krajobrazy roślinne i regiony geobotaniczne Polski. Prace Geogr. IGiPZ PAN, 158
- Matuszkiewicz J. M., 2005: Zespoły leśne Polski. Wydaw. Naukowe PWN, Warszawa
- Matuszkiewicz W., Kostrowicki A.S., Faliński J.B., Olaczek R., Wojterski T., 1995: Potencjalna roślinność naturalna Polski. Mapa przeglądowa 1:300 000. Ark. 7 Nizina Południowopodlaska i Wyżyna Lubelska. IGiPZ PAN, Warszawa,
- Nowak M.J., 2013, Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne. Przepisy szczególne. Komentarz. Wyd. CeDeWu, Warszawa.
- Nowak M.J., 2014, Strategiczna ocena oddziaływania na środowisko jako instrument zarządzania środowiskiem w wybranych polskich gminach. Ekonomia i Środowisko 1 (48): 124-140.
- Okołowicz W., Martyn D., 1979, Regiony klimatyczne Polski. [w:] Atlas Geograficzny Polski, PPWK, Warszawa.

Olszewski K., 1993. Klimat Mazowsza. [w:] Richling A., Malinowska E. (red.), 2003, Przyroda województwa mazowieckiego i jej antropogeniczne przekształcenia. WSH im. A. Gieysztora, Pułtusk. 91-102.

Pchalek M., 2010, Procedura strategicznych ocen planów i programów a oceny oddziaływania na środowisko przedsięwzięć. [w:] Rakoczy B., Pchalek M. (red.), Wybrane problemy prawa ochrony środowiska. Oficyna Wolters Kluwer, Warszawa: 48-63.

Pchalek M., Behnke M., 2009, Postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na środowisko w prawie polskim i UE. Wyd. C.H. Beck, Warszawa Richling A., Solon J., 2011, Ekologia krajobrazu. Wyd. Nauk. PWN, Warszawa

Przewoźniak M., 1987, Podstawy kompleksowej geografii fizycznej. Uniwersytet Gdański, Gdańsk.

Richling A., Malinowska E. (red.), 2018, Przyroda województwa mazowieckiego i jej antropogeniczne przekształcenia. NFOŚ, Warszawa.

Richling A., Solon J., Macias A., Balon J., Borzykowski J., Kistowski M. (red.), 2021, Regionalna geografia fizyczna Polski. Bogucki Wyd. Naukowe, Poznań.

Radecki W., Danecka D., 2018. Ustawa o ochronie przyrody. Komentarz. Difin, Warszawa.

Solon J., Borzyszkowski J., Bidłasik M., Richling A., Badora K., Balon J., Brzezińska-Wójcik T., Chabudziński Ł., Dobrowolski R., Grzegorzczak I., Jodłowski M., Kistowski M., Kot R., Krąż P., Lechnio J., Macias A., Majchrowska A., Malinowska E., Migoń P., Myga-Piątek U., Nita J., Papińska E., Rodzik J., Strzyż M., Terpiłowski S., Ziąja W., 2018. Physico-geographical mesoregions of Poland – verification and adjustment of boundaries on the basis of contemporary spatial data. Geographia Polonica, T. 91, nr. 2: 143-168

Stopa-Boryczka M., Martyn D., Boryczka J., Wawer J., Ryczywska E., Kopacz-Lembowicz M., Kossowska-Cezak U., Lenart W., Danielak D. Styś K., 1986. Atlas współzależności meteorologicznych i geograficznych w Polsce, cz. IV. Klimat północno-wschodniej Polski. Wyd. UW, Warszawa.

Szczegółowa Mapa Geologiczna w skali 1:50 000, arkusz Mokobody (528), 2003 i Objasnienia do SMGP, 2005, PIB – PIB, Warszawa.

Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski w skali 1:50 000, arkusz Siedlce Północ (629), 1998 i Objasnienia do SMGP, 2001, PIB – PIB, Warszawa.

Świetlik M. (red.), 2014. Plan ogólny miasta, gminy. Poradnik. Wolters Kluwer, Warszawa.

Woś A., 2010, Klimat Polski w drugiej połowie XX wieku. PWN. Warszawa

Akty prawne i dokumenty

Analiza stanu gospodarki odpadami komunalnymi na terenie Gminy Suchożebry za 2023 r., 2024, sporządziła M. Pogórzak.

Audyt krajobrazowy województwa mazowieckiego. Uchwała nr 48/24 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 26 marca 2024 r. w sprawie audytu krajobrazowego dla województwa mazowieckiego. <https://mbpr.pl/audyt-krajobrazowy/>

Gminny program rewitalizacji gminy Suchożebry, 2017. Suchożebry.

Długookresowa strategia rozwoju kraju. Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności . M.P. 2013 poz. 121

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. M. P. 2012 poz. 252

Krajowa strategia rozwoju regionalnego 2010-2020: Regiony Miasta Obszary wiejskie. M.P. 2011 nr 36 poz. 423

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030. M.P. 2019 poz. 1060

Krajowy plan gospodarki odpadami 2022. M.P.2016.784

Krajowy program ograniczania zanieczyszczenia powietrza. M.P. 2019 poz. 572

Ocena perspektywiczności geologicznej Polski pod względem możliwości odkrycia nowych złóż węglowodorów oraz przygotowanie materiałów na potrzeby postępowań prowadzonych w celu udzielenia koncesji węglowodorowych – etap IV. Pakiet danych geologicznych do postępowania przetargowego na poszukiwanie i rozpoznawanie złóż ropy naftowej i gazu

ziemnego oraz wydobywanie ropy naftowej i gazu ziemnego ze złóż Obszar przetargowy „SIEDLCE W”. 2021. Opracował Zespół pod kierunkiem Dr. Piotra Słomskiego. PIG-PIB, Warszawa.

Ocena poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku w roku 2023 w województwie mazowieckim, 2024. Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Departament Monitoringu Środowiska, Warszawa.

Opracowanie ekofizjograficzne do planu zagospodarowania przestrzennego województwa mazowieckiego, 2018. T. 1 - Mazowsze. Analizy i Studia, zeszyt 1(51), Mazowieckie Biuro Planowania w Warszawie.

Polityka energetyczna Polski do 2040 r. M. P. 2021 poz. 264

Polityka ekologiczna państwa 2030 – strategia rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej Strategia „Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko – perspektywa do 2020 r.” M. P. 2019 poz. 714

Program ochrony środowiska dla gminy Suchożebry na lata 2016-2020 z perspektywą do roku 2024, 2015. Urząd Gminy Suchożebry.

Program ochrony środowiska dla powiatu siedleckiego na lata 2014-2030, 2023. Westmor Consulting Siedlce.

Program ochrony środowiska przed hałasem dla województwa mazowieckiego. Załącznik do uchwały Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 16 lipca 2024 r. Dz. Urz. Woj. Mazowieckiego 2024 poz. 7444.

Program Oczyszczania Kraju z Azbestu na lata 2009-2032. Załącznik do uchwały Nr 39/2010 Rady Ministrów z dnia 15 marca 2010 r.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020 (<https://www.gov.pl/web/rolnictwo/-program-rozwoju-obszarow-wiejskich-2014-2020-prow-2014-2020>).

Program usuwania wyrobów zawierających azbest dla Gminy Suchożebry. Załącznik do Uchwały Nr XIV/87/08 Rady Gminy Suchożebry z dnia 1 sierpnia 2008 r.

Program usuwania wyrobów zawierających azbest z terenu województwa mazowieckiego, 2024. Zarząd Województwa Mazowieckiego

Raport o stanie Gminy Suchożebry za rok 2023, 2024. Suchożebry.

Roczna ocena jakości powietrza w województwie mazowieckim. Raport wojewódzki za rok 2023. GIOŚ, Warszawa.

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 4 listopada 2022 r. w sprawie Planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Wisły. Dziennik Ustaw. 2023 poz. 300

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 13 kwietnia 2010 r. w sprawie typów siedlisk przyrodniczych oraz gatunków będących przedmiotem zainteresowania Wspólnoty, a także kryteriów wyboru obszarów kwalifikujących się do uznania lub wyznaczenia jako obszary Natura 2000. Dziennik Ustaw. 2010 nr 77, poz. 510 (tekst jedn. Dz. U. 2014 poz. 1713).

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 czerwca 2007 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. Dz. U. 2007 nr 120, poz. 826, tekst jedn. Dz. U. 2014 poz. 112

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2007 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Dz. U. 2007 r. Nr 221, poz. 1645

Rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 19 lipca 2016 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych. Dz. U. 2016 poz. 1178

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 15 grudnia 2017 r. w sprawie poziomów ograniczenia składowania masy odpadów komunalnych ulegających biodegradacji. Dz. U. 2017 r. poz. 2412

Rozporządzeniem Ministra Środowiska z dnia 29 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowego sposobu selektywnego zbierania wybranych frakcji odpadów. Dz. U. 2017 poz. 19

Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 15 grudnia 2020 r. w sprawie zakresu i sposobu prowadzenia okresowych badań poziomów pól elektromagnetycznych w środowisku. Dz. U. 2020 poz. 2311

Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 25 czerwca 2021 r. w sprawie klasyfikacji stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego oraz sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, a także środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych. Dz. U. 2021 poz. 1475

Rozporządzenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 3 sierpnia 2021 r. w sprawie sposobu obliczania poziomów przygotowania do ponownego użycia i recyklingu odpadów komunalnych. Dz. U. 2021 poz. 1530

Rozporządzenie Nr 6 Wojewody Mazowieckiego z dnia 2 marca 2009 r. w sprawie pomników przyrody położonych na terenie powiatu siedleckiego. Dziennik Urzędowy Woj. Mazowieckiego z 2009 r. Nr 36 poz. 864.

Strategia bezpieczeństwa energetyczne i środowisko – perspektywa do 2020 r. M.P. 2014 poz. 469

Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki „Dynamiczna Polska 2020”. M. P/ 2013 poz. 73

Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.). M.P. 2017 poz. 260

Strategia rozwoju transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030). M.P. 2013 poz. 75

Strategia sprawne państwo 2020. M.P. 2013 poz. 136

Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku. M. P. 2019 poz. 1054

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030. M. P. poz. 2019 poz. 1150

Strategia rozwoju systemu bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej 2022. M. P. 2013 poz. 377

Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020. M. P. 2013 poz. 318

Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030. M. P. 2020 poz. 1060

Strategiczna mapa hałasu dla dróg krajowych o ruchu powyżej 3 000 000 pojazdów rocznie w województwie mazowieckim, 2022. LEMITOR Ochrona Środowiska sp. z o.o. sp. k. Wrocław.

Uchwała nr VIII/54/2019 Rady Gminy Suchożebry z dnia 30 maja 2019 r. w sprawie uznania drzew za pomnik przyrody. Dziennik Urzędowy Woj. Mazowieckiego 2019 poz. 7460.

Uchwała nr 137/18 Sejmiku Województwa Mazowieckiego z dnia 18 września 2018 r. w sprawie Siedlecko-Węgrowskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Dziennik Urzędowy Woj. Mazowieckiego 2018 poz. 9054.

Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach. Tekst jedn. 2021 poz. 2233

Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Tekst jedn. Dz. U. z 2021 poz. 1326

Ustawa z dnia 7 lipca o dopłatach do ubezpieczeń upraw rolnych i zwierząt gospodarskich w Polsce. Dz. U. 2005 nr 150 poz. 1249 z późn. zm.

Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach. Tekst jedn. Dz. U. 2021 poz. 888

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska. Tekst jedn. Dz. U. 2021 r. poz. 1973

Ustawa z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym. Tekst jedn. Dz. U. z 2021 poz. 741

Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody. Tekst jedn. Dz. U. 2021 poz. 1098

Ustawa z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju. Tekst jedn. Dz. U. 2021 poz. 1057

Ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Tekst jedn. Dz. U. 2024 poz. 1117

Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze. Tekst jedn. Dz. U. 2021 poz. 1420

Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach. Tekst jedn. Dz. U. 2021 poz. 779 ze zm.

Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne. Tekst jedn. Dz. U. z 2021 poz. 2233

Zarządzenie Nr 12 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB140002. Dziennik Urzędowy Woj. Mazowieckiego 2014 poz. 3825.

Zarządzenie Nr 14 Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 31 marca 2014 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032. Dziennik Urzędowy Woj. Mazowieckiego 2014 poz. 3827.

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 29 października 2014 r. zmieniającym zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka PLH140032. Dziennik Urzędowy Woj. Mazowieckiego 2014 poz. 9975.

Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 30 października 2014 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB140002. Dziennik Urzędowy Woj. Mazowieckiego 2014 poz. 9970.

Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 14 lipca 2016 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB140002. Dziennik Urzędowy Woj. Mazowieckiego 2016 poz. 6535.

Zarządzenie Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 15 kwietnia 2015 r. w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dzwonecznik w Kisielanach PLH140026 Dolina Liwca PLB140002. Dziennik Urzędowy Woj. Mazowieckiego 2015 poz. 3951.

Zarządzenia Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Warszawie z dnia 14 kwietnia 2023 r. zmieniające zarządzenie w sprawie ustanowienia planu zadań ochronnych dla obszaru Natura 2000 Dolina Liwca PLB140002. Dziennik Urzędowy Woj. Mazowieckiego 2023 poz. 4644.

Netografia (dostęp 2-25.01.2026 r.)

<https://www.encyklopedia.laspolskie.pl/doku.php?id=o:ols-typowy>

<https://si2pem.gov.pl/>

<http://www.kp.org.pl/pdf/poradniki/kdpr/>

<http://emgsp.pgi.gov.pl/emgsp/>

<https://esip.bazaazbestowa.gov.pl/geoserwis.html>

<https://mapadotacji.gov.pl/projekty/783118/>

https://www.gios.gov.pl/chemizm_gleb/index.php?mod=pomiary&p=297

<https://wyszukiwarka.uke.gov.pl/>

<https://ongeo.pl>

<https://wody.isok.gov.pl/>

<http://www.gios.gov.pl/pl/mkoopz/8-pms/203-sposob-oceny-stanu-wod>

https://www.gios.gov.pl/chemizm_gleb/index.php?mod=pomiary&p=297

<https://geoportal.pgi.gov.pl/portal/page/portal/SOPO>

<https://mjwp.gios.gov.pl>

SPIS TABEL

Tab. 1. Gminny katalog stref planistycznych 13

Tab. 2. Złoża kopalin w gminie Suchożebry 19

Tab. 3. Obszary górnicze w gminie Suchożebry	20
Tab. 4. Jednolite części wód powierzchniowych występujące na terenie gminy Suchożebry.....	25
Tab. 5. Siedliska przyrodnicze będące przedmiotem ochrony na Specjalnym Obszarze Ochrony Siedlisk Ostoja Nadliwiecka	36
Tab. 6. Cele działań na obszarze Natura 2000	38
Tab. 7. Cele działań ochronnych – Natura 2000 Dolina Liwca	39
Tab. 8. Typy krajobrazów	43
Tab. 9. Wykaz zabytków nieruchomych.....	44
Tab. 10. Wykaz zabytków wpisanych do rejestru zabytków nieruchomych w gminie Suchożebry	46
Tab.11. Obiekty wpisane do gminnej ewidencji zabytków.....	46
Tab. 12. Stanowiska archeologiczne w gminie Suchożebry	48
Tab. 13. Podsumowanie bilans zużycia energii i emisji gazów cieplarnianych w gminie Suchożebry	49
Tab. 14. Klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie za rok 2023 z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony zdrowia ludzi.....	50
Tab. 15. Klasy strefy mazowieckiej dla poszczególnych zanieczyszczeń uzyskane w ocenie rocznej za rok 2023 z uwzględnieniem kryteriów ustanowionych w celu ochrony roślin	50
Tab. 16. Zestawienie informacji dotyczących obszarów przekroczeń poziomu celu długoterminowego O ₃ , w roku 2003 w województwie z uwzględnieniem kryterium określonego celu ochrony roślin.....	50
Tab. 17. Charakterystyka stanu i cel środowiskowy jednolitych części wód powierzchniowych na terenie gminy Suchożebry	53
Tab. 18. Wyniki oceny badanych jednolitych części wód powierzchniowych, których zlewnie położone są na terenie gminy Suchożebry	53
Tab. 19. Ocena stanu JCWPd nr 55 w 2022 r.	54
Tab. 20. Odebrane odpady komunalne w gminie Suchożebry w 2023 r.	55
Tab. 21. Odpady komunalne zebrane selektywnie w latach 2017-2023 w gminie Suchożebry	59
Tab. 22. Odpady komunalne wytworzone w gminie Suchożebry w latach 2017-2023	60
Tab. 23. Inwentaryzacja azbestu na terenie gminy Suchożebry (stan na 30.06.2006 r.)	65
Tab. 24. Przekroczenia poziomu hałasu na DK nr 63 w miejscowości Chodów.....	66
Tab. 25. Wyniki badania natężenia średniego dobowego ruchu na drodze krajowej i drodze wojewódzkiej	67
Tab. 26. Wyniki pomiarów wykonanych w ramach stałej sieci monitoringu w Suchożebkach (W_2023_GW_22) w 2023 r.	70
Tab. 27. Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony siedlisk przyrodniczych oraz gatunków roślin i zwierząt oraz ich siedlisk będących przedmiotami ochrony Natura 2000 Ostoja Nadliwiecka.....	75
Tab. 28. Identyfikacja istniejących i potencjalnych zagrożeń dla zachowania właściwego stanu ochrony gatunków ptaków i ich siedlisk będących przedmiotem ochrony	76
Tab. 29. Działania ochronne dotyczące ochrony czynnej gatunków ptaków i ich siedlisk będących przedmiotami ochrony oraz związane z utrzymaniem lub modyfikacją metod gospodarowania – Natura 2000 Dolina Liwca	78
Tab. 30. Wybrane powiązania Planu ogólnego dla gminy Suchożebry z wybranymi dokumentami strategicznymi poziomu krajowego	84

Tab. 31. Powiązania Planu ogólnego gminy z dokumentami strategiczno-planistycznymi poziomu wojewódzkiego	89
Tab. 32. Powiązania Planu ogólnego gminy Suchożebry z dokumentami strategicznymi poziomu powiatowego.....	94
Tab. 33. Powiązania Planu ogólnego gminy Suchożebry z dokumentami strategicznymi poziomu gminnego.....	94
Tab. 34. Przewidywane znaczące oddziaływania	97
Tab. 35. Ogólna matryca wpływu planu ogólnego na środowisko.....	98

SPIS RYCIN

Ryc. 1. Położenie gminy Suchożebry	15
Ryc. 2. Położenie gminy Suchożebry w powiecie siedleckim	16
Ryc. 3. Surowce mineralne na terenie gminy Suchożebry	22
Ryc. 4. Mapa wód powierzchniowych w gminie Suchożebry	24
Ryc. 5. Lesistość	28
Ryc. 6. Zalesienia w latach 2002-2023.....	28
Ryc. 7. Struktura własności lasów w gminie Suchożebry	29
Ryc. 8. Pozyskiwanie drewna z zadrzewień.....	31
Ryc. 9. System ochrony przyrody w gminie Suchożebry	33
Ryc. 10. Audyt krajobrazowy – zidentyfikowane krajobrazy w gminie Suchożebry	43
Ryc. 11. Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku ogółem	57
Ryc. 12. Zmieszane odpady komunalne zebrane w ciągu roku z gospodarstw domowych w t.	57
Ryc. 13. Zmieszane odpady zebrane w ciągu roku ogółem na 1 mieszkańca.....	58
Ryc. 14. Odpady komunalne wytworzone w ciągu roku ogółem w t.	58
Ryc. 15. Masa odpadów wytworzona przez 1 mieszkańca.....	59
Ryc. 16. Odpady selektywnie zebrane w ciągu roku ogółem	62
Ryc. 17. Odpady zebrane selektywnie w ciągu roku (wybrane rodzaje odpadów).....	62
Ryc. 18. Odpady selektywnie zebrane w ciągu roku ogółem z gospodarstw domowych i innych źródeł.....	63
Ryc. 19. Rozmieszczenie wyrobów azbestowych na terenie gminy Suchożebry	66
Ryc. 20. Sieć energetyczna na terenie gminy Suchożebry.....	69
Ryc. 21. Rozmieszczenie stacji bazowych telefonii komórkowej w gminie Suchożebry	70

Lublin, 30 kwietnia 2026 r.

Oświadczenie

Niniejszym oświadczam, że jako autor prognozy oddziaływania na środowisko do projektu Planu ogólnego gminy Suchożebry, spełniam wymagania, o których mowa w art. 74a ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn. 2026 poz. 670).

Jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Bogusława Baran-Zgłobicka